

Hudobný život

ROČNÍK XXXVI

1

2004

34,- Sk

FESTIVALOVÉ FRAGMENTY

JOZEF LUPTÁČIK ML.

MACBETH V SND

NEXT 2003

PREMIÉRA V SĽUK-U

Tlačivá a termíny na podávanie žiadostí o podpory Hudobného fondu

1. polrok 2004

FORMY PODPŔR	TLAČIVÁ ŽIADOSTÍ	POSLEDNÝ DEŇ ODOVZDANIA ŽIADOSTÍ
Prémie za hudobné diela	phd-1-2002	27. február (piatok), 28. máj (piatok)
Prémie za hudobnovedné diela	phvd-1-2002	termín bude zverejnený v 2. polroku 2004
Prémie za publicistickú a kritickú tvorbu, edičnú a propagačnú činnosť	ppkt-1-2002	termín bude zverejnený v 2. polroku 2004
Súťaže – Ceny Hudobného fondu na súťaži	chfs-1-2002	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Tvorivé štipendiá na vznik hudobného diela	tšhd-1-2002	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Tvorivé štipendiá na vznik hudobnovedného diela	tšhvd-1-2002	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Študiálne štipendiá na účasť na interpretačnej súťaži	ššúis-1-2002	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Študiálne štipendiá v oblasti džezovej tvorby a interpretácie	ššdž-1-2002	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Cestovné štipendiá	cš-1-2002	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Požičiavanie pianín	pp-1-2004	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Granty	grant-1-2002	16. január (piatok), 13. február (piatok), 12. marec (piatok), 16. apríl (piatok), 14. máj (piatok), 11. jún (piatok)
Príspevky na produkciu profilového CD slovenských koncertných umelcov v oblasti vážnej hudby	p-CD-1-2004	31. marec (streda)

Formuláre žiadostí si môžete stiahnuť z internetovej stránky www.hfv.sk alebo si ich vyžiadať na adrese fondu. Pred vyplnením žiadosti si prečítajte Zásady podpornej činnosti (nové zásady nadobudli účinnosť 1.1.2004), ktoré si môžete stiahnuť z internetovej stránky www.hfv.sk alebo si ich vyžiadať na adrese fondu.

Požadovaným spôsobom vyplnené žiadosti spolu s prílohami je treba podať vo fonde, alebo zaslať poštou na adresu fondu najneskôr v posledný deň určený na podávanie žiadostí. Žiadosti poslané e-mailom nebudú akceptované.

Rada HF zrušila tieto formy podpôr (s platnosťou od 1.1.2004):

1. Prémie pri významných životných jubileách
2. Prémie za vynikajúce interpretačné výkony (na základe návrhu Komisie koncertných umelcov)
3. Tvorivé štipendiá koncertným umelcom na naštudovanie nového repertoáru (na základe návrhu Komisie koncertných umelcov)
4. Sociálne podpory
5. Pôžičky

Neprehliadnite:

Novinkou sú príspevky na produkciu profilového CD slovenských koncertných umelcov v oblasti vážnej hudby. Formuláre žiadostí a podrobné informácie o podmienkach pridelenia nájdete v Zásadách podpornej činnosti na www.hfv.sk.

Adresa na podanie žiadosti:

Hudobný fond
Medená 29
811 02 Bratislava 1

Informácie a konzultácie na telefónnych číslach:

(02) 5920 7407 (vedúca oddelenia),
(02) 5920 7408 (referát)

2 • OSOBNOSTI / UDALOSTI

- Novoročné koncerty – str. 2
 Výstava v SNM – str. 2
 Blahoželáme... J. Krčméry – str. 3
 J. Klein reprezentačne- str. 3
 Na začiatku bolo slovo – str. 4
 Akordeonisti pod Tatrami – str. 5
 Zomrel Yehoshua Lakner – str. 5
 Reagujete... – str. 6
 Aj bezdomovci majú svoj časopis – str. 7
 Ján Valach – str. 8
 Ešte k jubileu – str. 11

10 • MINIPROFIL

- Jozef Luptáčík – str. 10

13 • CON BRIO**14 • KONCERTY**

- Melos – Étos ... fragmenty – str. 14
 ... zážitky – str. 15
 ... postrehy – str. 17
 Slovenská filharmónia – str. 18
 S prísľubom budúcnosti – str. 21
 Jeden obyčajný koncert – str. 22
 ŠKO Žilina – str. 22
 Z mirbachovských matíné – str. 27

23 • OBSAH HŽ 2003**29 • HUDOBNÉ DIVADLO**

- János Kovács: „...nepoznám silnejšiu hudbu...“ – str. 29
 Adam Šangala – guláš, ktorý chutí (?) – str. 31
 Macbeth v SND – str. 32
 La Fenice vstala z popola – str. 33

34 • ZAHRANIČIE

- Pripomienka Berliozu – str. 34

35 • OZVENY Z HISTÓRIE

- Hans Richter v listoch Jánovi Batkovi – str. 35

38 • MODULÁCIE

- NEXT 2003 – str. 38
 Flamenco festival 2003 – str. 40
 SLUK – program Sen – str. 41
 Sviatky ľudovej piesne – str. 42

43 • RECENZIE CD

- CD – str. 43
 Knihy – str. 44
 Poznámky diskofila – str. 45

47 • INFOSERVIS**48 • KAM / KEDY***Vážení čitatelia,*

máme ju znova za sebou – tú pomyselnú čiaru, ktorá z nás chce robiť niečo iné, nové, s predsavzatiami a nebudaj aj záväzkami. Máme za sebou aj tú zvyčajnú, do nemoty vyštvávanú hektiku. A pred sebou...?

„Choďte, keď už nevládzete ani spať“ – povedal nám pred pár dňami nový rok. A my sme šli. Vykĺzli sme z tepla príbytkov, vinšov, sľubov a prázdnych pohárov. Vykročili sme na stíchnuté ulice a zívajúce námestia, ešte predvčerom rozjasané a preplnené. Tam, kde všetci ľudia boli bratia. Zozimilo sa. A odrazu v tom prázdnom tichu zablikal malý zázrak. V pustom a holom chlade autobusového nástupiska akoby sám a zabudnutý, možno len omylom obídený likvidátorom. S koreňmi tam kdesi hlboko pod betónom minulosti, stál s konármi, majestátnou korunou ako symbol continuity. Tichý svedok dní uplynulých aj budúcich. Toho večného a trvalého...

Pokročili sme o rok. Aj nášmu Hudobnému životu sme pripísali do letopočtu. Týmto januárovým číslom začíname teda jeho 36. ročník. Chceme, samozrejme, pokračovať a na našich stránkach prinášať čo možno najviac informácií, dokumentov, reflexií, správ – pokiaľ bude možné, tých, ktoré potešia. Pred nami je vraj Rok pravdy. Ktovie, ktorú z podôb nám nadelí tohtoročná pravda. Prvou pre nás bude asi tá trpká: ani my sme neodolali trendu doby a boli sme nútení upraviť – popravde a čestne povedané – zvýšiť cenu HŽ, aj predplatné. Dúfame však, že tento nelichotivý fakt neoslabí vašu priazeň a ostanete nám naďalej verní.

Poprajme si teda vzájomne silu, elán a hlavne dobrú vôľu, s ktorou sa nám bude ľahšie čeliť každej, aj tej trpkšej pravde.

Nuž teda, POUR FÉLICITÉ 2004...

Vaša
 Lýdia Dohnalová

Hudobný život

VYCHÁDZA MESAČNE V HUDOBNOM CENTRE,
MICHALSKÁ 10, 815 36 BRATISLAVA

ŠÉFREDAKTORKA

LÝDIA DOHNALOVÁ
(TEL./FAX: +421 2 54430366)
HUDOBNYZIVOT@HC.SK
DOHNALOVA@HC.SK

REDAKCIA

KATARÍNA POKOJNÁ
DIVADLO, ZAHRANIČIE, HUDOBŇNÝ PRIEMYSEL
(TEL.: +421 2 59204846)
POKOJNA@HC.SK
AUGUSTÍN REBRO
WORLD, JAZZ, FOLK, RECENZIE
(TEL.: +421 2 59204846)
REBRO@HC.SK

REDAKČNÁ RADA

MILOŠ BLAHYNKA, ELENA FILIPPI, JURAJ HATRÍK,
LADISLAV KAČIC, FRANTIŠEK PERGLER,
GABRIEL BIANCHI

MARKETING

ELENA KMEŤOVÁ
(TEL. +421 2 59204843, 54433716,
FAX: 54433716)

ADRESA REDAKCIE

MICHALSKÁ 10, 815 36 BRATISLAVA 1

SADZBA A LITOGRAFIE

ACADEMIC ELECTRONIC PRESS, S. R. O.

TLAČ

PATRIA I., PRIEVIDZA

ROZŠIRUJE

POŇS, A.S., MEDIAPRINT-KAPA
A SÚKROMNÍ DISTRIBUTÉRI

Cena jedného čísla 34,- Sk.

Cena ročného predplatného (12 čísiel) 300,- Sk.

Objednávky na predplatné prijíma PoŇS, a.s.,

každá pošta a doručovateľ. Objednávky

do zahraničia vybavuje PoŇS, a.s., vývoz tlače,

Zahradnícka 151, 820 05 Bratislava.

Objednávky na predplatné prijíma tiež

redakcia časopisu.

Neobjednané rukopisy sa nevracajú.

Používanie novinových zásielok povolené RPPBA - Pošta

12, dňa 23. 9. 1993, č. 102/03.

Indexové číslo 49215. ISSN 13 35 - 41 40

NA OBÁLKE

SOFIA GUBAJDULINA NA MELOS-ÉTOS

FOTO JURAJ BARTOŠ

REDAKCIA HŽ SA NIE VŽDY STOTOŽŇUJE
S NÁZORMI A POSTOJMI VYJADRENÝMI
V UVEREJENÝCH TEXTOCH.

VYHĽADÁVAŤ V DÁTACH UVEREJENÝCH
V TOMTO ČÍSLE MÔŽETE NA ADRESE
WWW.SIAC.SK.

hudobné entrum
MUSIC CENTRE SLOVAKIA

NOVOROČNÉ KONCERTY

Podľa vzoru svetových koncertných domov, novoročné koncerty sa stali aj u nás tradíciou. Slovenská filharmónia privítala rok 1. januára, na dirigentský stupienok sa postavil Peter Feranec a spolu s or-

chestrom prispel k sviatočnému dňu prostredníctvom hudby autorov L. Bernsteina, A. Piazzollu, J. Straussa, D. Milhauda a M. Ravela. Sólistom večera bol grécky saxofonista Theodore Kerkezos.

Košičania zažili podobnú atmosféru. Dramaturgia Štátnej filharmónie pripravila na 4. januára program zostavený zo skladieb G. Dusíka, von Suppého, F. Le-

hára, J. Straussa a E. Kálmana. Na programe ako sólisti spolupracovali E. Hudecová a I. Ožvát, dirigoval K. Trevor.

R

Slovenské národné múzeum HUDOBŇNÉ MÚZEUM

Ján Levoslav Bella (1843 - 1936) - Na rázcestiach života a tvorby

Výstava k 160. výročiu narodenia slovenského hudobného skladateľa sprístupňuje autentické pamiatky J.L.Bellu - autografy, rukopisy a tlače jeho diel, materiály z dobového kultúrno-spoločenského diania ako aj zachovaný mobiliár a úžitkové predmety z jeho pracovne. Vo výstavných priestoroch je pre záujemcov umožnené i štúdium dokumentačných a audiovizuálnych programov o živote a diele skladateľa.

BLAHOŽELÁME...

Jela Krčméry

V Encyklopédii dramatických umení Slovenska, v profile **Jely Krčméry-Vrteľovej**, sa uvádza: „Je poprednou, uznanou osobnosťou slovenského hudobného života.“ Spojenie slov, ktoré na prvý pohľad vzerá ako fráza. V prípade Jely Krčméry však obsah vety plne zodpovedá forme. Pôsobenie tejto krehkej, múdrej pani, hoci častejšie z úzadia, než pred bezprostredným zrakom verejnosti, je významnou súčasťou slovenskej kultúry.

Pre umelecký život ju predurčilo už domáce zázemie, rodinná viacgeneračná tradícia. Pre dcéru literárneho kritika, historika, dramatika a prekladateľa Štefana Krčméryho a legendárnej rozprávačky rozprávok tety Hely bolo umenie chlebom každodenným. Hoci začiatok profesionálneho pôsobenia Jely Krčméry-Vrteľovej je zviazaný s vokálnym umením, spevácku dráhu talentovaná mezzosopranistka opustila pomerne rýchlo. Napriek úspechom na javisku Opery SND, kde v sezónach 1946-1952 vytvorila napríklad Leľa v *Snehulienke*, NiCLAUSA v *Hoffmanových rozprávkach*, Mercedes i Carmen, napriek laureátstvu na medzinárodnej speváckej súťaži na Pražskej jari 1948, ktoré jej vynieslo štipendijný pobyt na rímskej

FOTO ARCHÍV

Accademii Santa Cecilia, na žiaľ svojej milovanej profesorky „maminôčky Korínskej“, ktorej treťou a jedinou dcérou sa stala. Zohľadniac zdravotný stav a túžbu po rodine, ktorú naplnila v živote s popredným husľovým interpretom a pedagógom Albínom Vrteľom a ich tromi deťmi, vrátila sa v roku 1953 do opery ako dramaturgička a lektorka. V tomto čase začala jej významná literárna a prekladateľská činnosť. Libretistický vklad v Suchoňovom *Svätoplú-*

kovi, Andrašovanovom *Figliarovi Gelovi*, Urbancovom *Majstrovi Pavlovi*, Meierovom *Erindovi* významne prispel k trvalej kvalite pôvodnej opernej literatúry, z operných rozprávok *Ako išlo vajce na vandrovku*, *Trojruža*, *Veľká doktorská rozprávka* a *Tajomný kľúč* sa – do veľkej miery i vďaka obrovskému citu libretistky pre detské publikum

– tešilo niekoľko generácií operného diváckeho dorastu. Je najproduktívnejšou prekladateľkou operných libriet do slovenčiny, vďaka znalosti troch jazykov (nemčina, francúzština, taliančina) a najmä ojedinelému citu pre slovo a dokonalému ovládaniu kánonov operného umenia obohatila fond prekladovej literatúry o viac než sedemdesiat libriet s autonómnou umeleckou hodnotou. Roku 1986 stála ako dramaturgička pri zrode Komornej opery. Z jej práce čerpajú slovenské divadlá dodnes: v aktuálnom repertoári SND je rozprávková opera *Tajomný kľúč*, preklady operných libriet sú nenahraditeľnou súčasťou práce operného súboru.

Krásne životné jubileum, ktorého sa Jela Krčméry-Vrteľová dožíva, je príležitosťou na blahoželanie aj bilancovanie. A v prípade pani Jely je čo bilancovať. Jej osobným príspevkom je knižka memoárov *Preletím ponad život*, ktorá uzrela svetlo sveta už vlnami. Ohliadnutím sa za profesionálnym pôsobením bude aj výstava fotografií a dokumentačných materiálov, ktorú v spolupráci so Slovenským národným divadlom pripravuje Divadelný ústav a verejnosti bude sprístupnená 22. januára 2004 vo foyer historickej budovy SND.

MICHAELA MOJŽISOVÁ

Július Klein REPREZENTAČNE

Aktivity **Júliusa Kleina** spočívajú nielen v koncertných produkciách, ale aj v prednáškovej činnosti zameranej na oblasť slovenskej hudby a hudobného života najmä v Košiciach. Naše posledné stretnutie sa uskutočnilo po jeho úspešnom návrate z USA, kde v závere októbra prednášal a absolvoval úspešné koncertné vystúpenie. Prednáška sa uskutočnila v Orlande na Floride, jej iniciátorom bola lokálna televízna a rozhlasová stanica WMFE /90.7, ktorej hlavnou náplňou je vysielanie klasickej hudby.

Prvá zo série prednášok **Masterworks** pre verejnosť a pre novozaložený klub priaznivcov klasickej hudby Classical Connection sa uskutočnila 23. októbra, jej hosť Július Klein hovoril o klasickej hudbe vo východnej Európe so zameraním na Slovensko. Prednášku doplnil vlastným interpretačným majstrovstvom, zahrál ukážky z tvorby predstaviteľov mladšej slovenskej generácie, ktorých kompozičné začiatky sú späť s košickým Konzervatóriom – Iris Szegy a Norberta Bodnára. Koordinátorom projektu a zakladateľkou klubu Classical Connection je zamestnankyňa WMFE/90.7 Viera Kleinová, ktorá pohotovo do rozhlasového vysielania zaradila aj ukážky

z nahrávok orchestra ŠF Košice. Rozhlasová stanica poskytuje členom Classical Connection a svojim podporovateľom CD, zabezpečuje lístky na koncertné podujatia a poskytuje informácie o nových nahrávkach i vystúpeniach sólistov. Toto úvodné podujatie zároveň aktivizovalo spoluprácu medzi rozhlasovou stanicou a University of Central Florida.

Súčasťou pobytu Júliusa Kleina bol koncert 26. októbra pod názvom Július Klein a jeho priatelia so spoluúčinkujúcimi sólistami (Keith Koons – klarinet, Ayako Yonetani a Viera Kleinová – husle, Yun Ling Hsu – klavír) s výberom hudby autorov klasicizmu. ŠTEFAN ČURILLA

Na začiatku bolo slovo

MEDZINÁRODNÉ SYMPÓZIUM V RÁMCI FESTIVALU MELOS – ÉTOS

Spojenie festivalu súčasnej hudby s muzikologickým sympóziom predstavuje medzinárodný štandard. V rámci festivalu Melos-Étos sa tradične organizuje sympóziom, na ktorom sa zúčastňujú muzikológovia z Nemecka, Poľska, Rakúska, Maďarska a ďalších krajín. Rokovacím jazykom sa stala nemčina a angličtina, čo tiež prispelo k vysokej úrovni podujatia.

Simultánny preklad bol zárukou nadviazania komunikácie medzi účastníkmi z radov domácich odborníkov a študentov rôznych hudobných odborov.

Od roku 1991 boli na sympóziu pertrakované viaceré okruhy (vzťahy medzi „východom“ a „západom“ a ich reflexia v hudbe a v iných oblastiach spoločenského života, téma s artikulovanou otázkou „starého“ v „novom“ a ďalšie).

Tohtoročné sympóziom, od **12. do 14. novembra**, sa nieslo v znamení otázky vzťahu hudby a slova. Na začiatku bolo slovo, citát z Biblie si poriadať vypožičali ako titul, tému navrhla medzinárodná pracovná skupina (Arbeitskreis für neue Musik) na podnet nemeckého muzikológa Friedera Reininghausa.

Téma inšpirovala referentov k rôznym zaujímavým pohľadom na vzťah hudby a slova v rámci hudby súčasnej, resp. hudby nedávnej minulosti.

Slovo, ktoré bolo na začiatku. Pohľadom na genézu vzťahu hudby a slova počnúc obdobím antiky, cez stredovek, obdobie 19. storočia až po súčasnosť sa zaoberal **Frieder Reininghaus** v úvodnom referáte sympózia. Na príklade tvorby skladateľov Beat Furrera, Klauza Langa a ďalších demonštroval úpadok významu textu v hudobnom divadle na sklonku 20. storočia, kedy sa slovo stáva pre skladateľov len fonetickým prvkom uplatňovaným v sekundárnej pozícii. *Slovo, ktoré je samo hudbou* bol referát **Diethera de la Motte**, priblížil niekoľko príkladov na hudbu obsiahnutú už v samotných textoch básní. Spomeňme *Ursonate* (1932) od Kurta Schwittersa, ktorá je v pravom zmysle slova hudbou vyrastajúcou z reči, svojou štruktúrou sa zhodujúcou so sonátovou formou (text obsahuje

dokonca presné popisy, ako téma 1, prvý diel, rozvedenie atď.). Aj ďalšie príklady potvrdili, že báseň nemusí byť len výpoveďou s istým významom, ale môže byť aj zvukovou kompozíciou.

Slovo a úpadok jeho sémantického významu. Táto tendencia je v súčasnej hudbe čoraz zreteľnejšia. Upadajúci význam textu a naopak, vzostup surrealistickej teatrálnosti sa uplatňuje napríklad v hudobnom divadle. O problematike estetickéj a technologickéj redukcie výrazových prostriedkov textu pojednávajú príspevky **Marie Kostakevy** (skladatelia Helmut Lachenmann a Adriana Hölszky), **Erika Dremela** (opera v Anglicku), ako aj spomenutý

Slovo ako text piesne. Ďalšie príspevky ponúkli príklady na využitie textu v piesňovej tvorbe. Beckettovskú tvár dosiaľ úplne neznámeho piesňového cyklu Györgya Kurtaga predstavil **Péter Halász**. Záujem vzbudila aj skorá piesňová tvorba Wolfganga Rihma v prezentácii **Hermannu Junga**. Poľská vokálna lyrika bola zastúpená poetickými inšpiráciami Karola Szymanowského, o ktorých referoval **Mieczysław Tomaszewski**.

Slovo ako predmet zhudobnenia vo svojich kompozíciách priblížil **Juraj Hatrík**. Okruh skladieb na autentické texty zaujíma výsadnú, jedinečnú kapitolu. Charakteristikou svojej tvorby z rozmedzia 20 rokov načrtnol líniu „vcítenie – rekonštrukcia – imaginácia“.

V neposlednom rade boli na sympóziu ponúknuté zaujímavé pohľady na slovo ako exotický prvok kompozície (**Miloslav Blahynka** na príklade z diel Paríka, Bázlika, Hatríka, Godára, Zeljenku a Beneša), ďalej poukázanie na paralely medzi dielami Monteverdiho a Beneša s tematikou sna kurtizány Poppey o moci (**Markéta Štefková**), ako aj symbolika textov v heavy-metale (**Norbert Adamov**).

Súčasnou sympózia bola aj sekcia mladých muzikológov, zväčša študentov, s domácimi a poľskými účastníkmi, ktorej rokovacím jazykom bola angličtina. Aj táto časť sympózia priniesla niekoľko zaujímavých tém, ktoré otvorili priestor živých diskusií.

MAGDALÉNA ČIERNA

ÚČASTNÍCI SYMPÓZIA.

FOTO ARCHIV

príspevok **Friedera Reininghausa**. Zaujímavú reflexiu narábania textu vo svojej kompozičnej praxi predstavil **Marek Piaček**. V centre jeho pozornosti je zvuk, znenie textu, ktoré sa stáva samotným materiálom hudobnej skladby (*Nuntium Magnum*, *Urban Songs*, *Posledný let* a iné).

Slovo a jeho poslanstvo. K najzaujímavejším príspevkom sympózia patril referát **Vladimíra Bokesa** s názvom *Pravda po 50. rokoch*, ktorý poukázal na pôvodné kresťanské a západné prvky v opere *Krútnava* od Eugena Suchoňa. Pôvodnú verziu s textami básnika a dvojníka poznačili tendenčné zásahy komunistických cenzorov do dramaturgie diela. Podobný osud stihol viaceré diela autorov bývalého východného bloku.

Príkladmi diel prinášajúcich národné a humánne poslanstvá sú opera *Posledných päť scén* podľa Madáchovej *Tragédie človeka* od Attilu Bozaya (referát **Tibora Talliána**), *Hostina* od Juraja Beneša (v príspevku **Nadi Hrkovej**) a *Čierna maska* od Krzysztofa Pendereckého (v pohľade **Reginy Chlopieckej**).

JAZZ TODAY

Počúvajte relácie dvojice
Vlado Šmidke – Igor Krempaský

každý piatok o 23.00 h

HVIEZDA FM

100,3 MHz (Bratislava) – 88,8 MHz
(Nitra) – 97,6 MHz (Banská Bystrica) –
98,8 MHz (Liptovský Mikuláš)

www.musicmarket.sk
www.divydz.sk

AKORDEONISTI pod Tatrami

V Poprade sa 12. až 16. novembra zišli mladí akordeonisti na **3. ročníku medzinárodnej akordeónovej súťaže**. Šesťdesiatdva účinkujúcich z 8 krajín Európy, porovnávalo svoje výkony v šiestich kategóriách; štyri kategórie boli sólové, rozlíšené vekom súťažiacich, v piatej kategórii sa stretli komorné zoskupenia, šiesta kategória sa venovala zábavnej a virtuóznej hudbe.

Súťažné výkony hodnotila medzinárodná porota: Rajmund Kákoni (SR), Kimmo Mattila (Fínsko), Pavel Fenjuk (Ukrajina), Ján Grocký (SR), Andrzej Smolik (Poľsko), Ladislav Horák (ČR), Igor Gajan (SR), Jozef Demjan (SR), Slobodan Djurjač (Srbsko), Marián Šabla (SR). Umeleckým riaditeľom súťaže bol Vladimír Čuchran.

O vysokej umeleckej kvalite a vyrovnanosti súťažných výkonov svedčili malé rozdiely s vysokými bodovými hodnoteniami porotcov, čo tiež dokazuje vzrastajúcu úroveň súťaže. Čo do počtu ocenení najúspešnejšie bolo Poľsko, laureátom súťaže sa stal

Z OTVÁRACIEHO KONCERTU.

FOTO: ARCHIV

Poľiak **Maciej Frackiewicz**. Úspešní boli aj Ukrajinci, Rusi a Srbi. Slovensko získalo jediné ocenenie, a to v piatej kategórii – komornej hudby. Tretiu cenu si odnieslo **Akordeónové trio** z Akadémie umení v Banskej Bystrici (M. Franek, B. Krígovská, P. Tomko).

Kategórie komornej hry a zábavnej hudby spestrili dramaturgiu súťaže, čo zvýšilo nároky na organizátorskú prácu, avšak kolektív ZUŠ v Poprade popri svojich pedagogických povinnostiach zvládol aj túto úlohu výborne. Oživením súťaže bol aj každodenný spravodajca, komentujúci aktuálne súťažné dianie, prinášal rozhovory, postrehy i fotoreportáže. Súťažiacich pozdravila netradičným spôsobom (faxom) hudobná skladateľka **Sofia Gubajdulina**, ktorá bola v tom čase už v Bratislave na festivale Melos-Étos. K súťaži už neodmysliteľne patria stretnutia mladých interpretov s autormi a ďalšími osobnosťami.

Atraktívnym zážitkom bol koncert ukrajinského umelca a pedagóga **Pavla Fenjuka**,

ďalej sa predstavilo mladé dievčenské **Slovenské akordeónové kvinteto** z Bratislavy. Zaujímavú prednášku riaditeľa Fínskeho akordeónového inštitútu **Kimma Mattilu** o fínskej literatúre pre akordeón, o systéme hudobného školstva, o činnosti fínskych akordeónových zväzov a organizácii súťaží doplnili ukážky hudobných vydavateľstiev, nahrávky a videozáznamy. Vďaka za vydarené podujatie patrí organizačnému tímu ZUŠ v Poprade za perfektné zvládnutú prácu. Ministerstvo školstva SR síce na súťaž prispelo, ale bez hlavnej finančnej podpory mesta Poprad a zástity primátora mesta ako aj ďalších sponzorov, by sa súťaž nemohla uskutočniť.

Štyri dni pracovného zhonu, štyri dni stretnutí s umením, s mladými talentmi, štyri dni s akordeónom sa skončili... Podujatie vyvrcholilo koncertom víťazov, na ktorom rezonovala túžba všetkých zainteresovaných po opätovnom stretnutí.

EVA KARHÚTOVÁ

Základná umelecká škola v Nižnej usporiadala 19. a 20. novembra m. r. 2. ročník celoslovenskej súťaže v hre na zobcovej flaute a drevených dychových nástrojoch **Čarovná flauta**, ktorej vyhlasovateľom je MŠ SR. Súťaže sa zúčastnilo 116 súťažiacich od 8 do 18 rokov v 4 kategóriách v hre na zobcových nástrojoch a v 5 kategóriách v hre na drevených dychových nástrojoch.

Organizačne kvalitne pripravené podujatie bolo umocnené vysokou interpretačnou úrovňou súťažiacich.

Odborná porota v hre na zobcovej flaute (predsedníčka K. Brejková) udelila titul laureát súťaže **Martinovi Aksamitovi** zo ZUŠ Eugena Suchoňa v Bratislave (pedagóg J. Blinov, klavírny sprievod Mária Blesáková).

V hre na drevených dychových nástrojoch udelila porota (predseda Pavol Bienik) titul laureát súťaže **Martine Kušťárovej** zo ZUŠ v Martine v hre na flaute (pedagóg Ján Tomka, klavírny sprievod Eva Šutáková).

R

Podľa dlhej a ťažkej choroby zomrel 5. decembra 2003 v Zürichu vo veku nedožitých 80 rokov hudobný skladateľ **Yehoshua Lakner**. Bratislavský rodák (nar. 24. apríla 1924) sa po ukončení stredoškolského štúdia rozhodol v roku 1941 pre emigráciu do vtedajšej Palestíny, kde sa už naplno začal venovať hudbe. Navštevoval Hudobnú akadémiu v Tel Avive, Haife i Jeruzaleme a svoje kompozičné vzdelanie si v rokoch 1950-1952 doplnil v USA pod pedagogickým dohľadom Aarona Coplanda. V rokoch 1959-60 pracoval Lakner v Štúdiu pre elektronickú hud-

bu Kolínského rozhlasu, kde mal možnosť spolupracovať s autormi ako Karlheinz Stockhausen, Gottfried Michael König, Mauricio Kagel a Bernd Aloys Zimmermann. V roku 1963 umelec presídlil do Zürichu, kde sa zakrátko stal vyhľadávaným autorom hudby k divadelným predstaveniam. V období od 1974 do 1987 Lakner pôsobil ako pedagóg na zürišskom Konzervatóriu a Hudobnej akadémii. Za svoju rozsiahlu skladateľskú tvorbu získal celý rad ocenení. V roku 2000 mal Yehoshua Lakner autorský koncert v Bratislave.

R

OPRAVA

Autor recenzie inscenácie Dreveného princa od Bélu Bartóka, uverejnené v HŽ 12/2003, sa ospravedľuje predstaviteľkám Princeznej, Viktórii Šimončíkovej a Veronike Henschovej, za zámenu mien. V prvej premiére účinkovala Viktória Šimončíková.

Redakcia sa rovnako ospravedľuje autorovi fotografií z festivalu Melos - Étos (str. 2 a 3) Jurajovi Bartošovi, ktorého meno nedopatrením vypadlo z textu.

R

REAGUJETE ...

V denníku SME 15. novembra v stálej autorskej rubrike Petra Breinera Z druhého brehu bol uverejnený príspevok O etike nielen melodickéj. Na žiadosť profesorky Nadi Hrčkovej uverejňujeme na tento článok jej reakciu – v nekrátenej a neupravovanej forme.

Redakcia

PODĽA SEBA SÚDIM TEBA...

Reakcia na antimanzželský „kydy – zápisník“ o hudbe pána Breinera

Už ani neviem, koľkáté sú to kydy od Petra Breinera, resp. mohli by byť od Vladimíra Godára, je to jedno – od niekdajšieho Kultúrneho života, keď sme začínali s festivalom Melos – Étos, cez Domino fórum nedávno, až po mienkotvorný denník SME, ktorému fandím. Vtedy som bola doktorka N. H. a stredobod erotického kruhu, písalo sa, že vraj sme trojica s Bergerom a Zeljenkom, prvý vymyslel nepriateľskú ideológiu voči mladej generácii, druhý ju šíril v verejnosti a ja, doktorka N. H., ktorá som síce vždy písala o súčasnej hudbe a o avantgardnej generácii, ale len do príchodu vojsk, potom sme už boli zakázaní (žiadny manžel ešte dlho nebol ani na obzore), som ju vraj šírila naraz aj v disidentskej, aj v stránickej tlači. Bohvie, ako sa mi tento a všemožné ďalšie axelpauzeny mohli podariť!!!

Keďže sme vtedy tieto kydy a lži nezažalovali, ba s ich bezbrehou zhovadilosťou ani nepolemizovali, lebo sme chceli niečo robiť, dnes už sa postupne a takzvané demokraticky rozvlnili vo vodách chaosu, ktorý sami vyvolávajú a v spleti duší a kde sa dobre loví práve v mútnych vodách tých štátnych a ďalších peňazí, o ktorých fantazíruje Breiner a jemu podobní. A dobre sa tiež zaplietajú mozgy mladých, neraz veľmi snaživých a ambiciózných mladých ľudí. Veď kto sa v tom už vyzná, nie? A čo iné by už mali temné a hrabivé duše vo vážnej hudbe robiť!!!

Takže, páni bratia a tí ďalší, teraz s kydami už aj v mienkotvornom denníku Sme, lebo im skrátka nič nestačí. (Táto obohratá platňa už by sa mala prearanžovať a nanovo nahráť, len kde vziať na špičkového skladateľa z Kanady toľko peňazí?)

Áno, vo vážnej hudbe je málo peňazí, aj sa s nimi bašuje a mrhá. Čiastočne z hlúposti, zastaralých inštitucionálnych reflexov, čiastočne zo starej komunistickéj skorumpovanosti, veď o čom to tu bolo pred revolúciou, azda nie o ideáloch. Lenže, vy, Breinerovci, atakujete práve tých slušných, oduševnených a kvalitných, na tých kydate lži, tí vám kolú oči. Nezávislí, neskorumpovaní umelci a nositelia hodnôt, ktorí pore-

volučný festival súčasnej hudby (Losos) stvorili a tvorili. A najmä schopné, nezávislé ženy. Bohvie, čo sú to za komplexy a vidiny.

V Melose sa za celej našej i mojej éry značné peniaze získali, ba aj ušetrili, preto si myslím, že bol, odhliadnuc od staromódneho názvu, etický. Neuskutočnil sa ani jediný nekrytý koncert, vonkoncom už nie zahraničných umelcov. Ba niektoré mali väčšiu podporu, než stáli, od všemožných zahraničných nadácií, fondov, bánk, Európskej únie a mnohých ďalších. Bolo to práve ako na kostole, veď z neba nespadli.

Ale boli to napospol udalosti, osobnosti, exkluzívne predvedenia, ba priam happeningy, na koncertoch tejto strašnej hudby aj 1 300 ľudí, na sympóziu takisto, manželia aj manželky, Ligeti, Kurtág, Penderecki, Tomaszewski, Górecki, skladatelia i interpreti, muzikológovia a kritici, Melnas, Tallián, Dieter de la Motte, veľké zjavy i objavy, priam masy verejnosti i celkom prostých ľudí, obrovský záujem médií, vrátane zahraničných televízií a mienkotvorných novín, altruizmus, tvorivá atmosféra, informácie, kontakty, starí, mladí. Rozhodne však nie štatistické priemery a nuly, z tých nestvoríš ani festival, ani sympóziu a ani nezískaš žiadne prachy! Som za to, nech sa moje či naše šafárenie vo festivale, sympóziu a ďalších sférach prešetrí, no najmä ho budete musieť dokázať vy, mienkotvorníci. Zvukoví režiséri z Kanady, či slávni lietajúci profesori, čo už chumľú svoje filozofické patlaniny až hen, niekde v Banskej Bystrici!

Jeden etickejší než druhý, oficiálni a geniálni editori a všemumelci! Slávni a prachati. Vraj výbory, štatistiky a manželky...

Na tohoročné sympóziu, už nadbytočné, dala som sa ešte nahovoriť. Nový festivalový výbor – od revolúcie prvý raz konečne už bez Hrčkovej (čiže, podľa tých dvoch, už bez manželky), takže „naprosto čistý“, chcel ešte udržať sympóziu, dnes už štandardnú súčasť festivalov súčasnej hudby. No kým inde sa reční po nemecky alebo anglicky, s tučnými honorármi, k nám chodia osobnosti, idealisti a priaznivci hodnôt súčasnej hudby Východu

a Západu, a predstavujú sa tieto, po sovietskych inváziách už úplne oddelené, dve hudby. A to sa celý čas (geniálne) simultánne tlmočí, takže je to zrozumiteľné všetkým. Prekonanie jazykovej bariéry. Aj tu sa, aj keď oveľa ťažšie než v hudbe, dá prekročiť. Vraj všetci pobratimovia z mokrej štvrte??? Manželia a manželky? Požierači štátnych peňazí, zloději, ktorých sa nemôžeme zbaviť? Stalinovci? Všetci, čo vnášajú k nám a sprostredkujú vonku svoje idey, predstavy, osobnosti, dávajú typy, sprostredkujú kontakty? Lámu si hlavu nad kľúčovými témami, posielajú nahrávky a texty, prednášajú myšlienky...? O Sofii Gubajduline, o ktorej písal v tom istom SME, kde sa zjavili Breinerove kydy, mladý a nezávislý Oliver Rehák, referovali u nás na sympóziu už predtým špičkoví nemeckí odborníci, ktorí sem aj sprostredkovali jej prvé nahrávky a výklady. A ďalších a ďalších osobností. Nenudiť textami o hudbe publikum dokážu len skutočné osobnosti, či už mladí, či starí... Musí byť tiež zrozumiteľné, poučné a zábavné, inak utečú študenti. A simultánnemu prekladu sa zavarí uši. Unikátom je autoprezentácia skladateľských osobností. V tomto roku vzbudil svojím neformálnym a profesionálnym prístupom a vystúpením pozornosť a záujem zahraničných osobností Juraj Hatrík. Hovoril po slovensky, v simultánnom preklade, ale potom v kontroverznej diskusii aj po nemecky... A upúťali pekné, starostlivo volené ukážky jeho mužsko-ženskej vokálnej lyriky, ktorej dominantna – stále znovu a znovu sa vynárajúca túžba – sú v rôznej podobe prítomné aj po dvadsaťročí. Ďalšie zaujímavé vystúpenia a témy: Napríklad vynesenie na svetlo božie pravdy o dielach, poznačených komunistickými praktikami, či už v rokoch 50., či neskôr, po sovietskej invázii, svetové prototalitné opery a ich paralely (Suchoň, Ligeti, Penderecki, Beneš, Bozay – Posledných päť scén z Madácha a d.), piesne Szymanovského a kontexty poľskej a slovenskej kultúry, najnovšie trendy a ich neraz extrémne paralely (Piaček alebo Lachenmann, či Rumunka žijúca v Nemecku, Adriana Holsky...) atď., atď., prenos myšlienok a informácií, unikátne voľné vystúpenia mladých v anglickej a poľskej reči, stretnutia, výmeny, študentský ruch. O festivale, sympóziu a o mnohom s tým spojenom vyšli už iné mienky v ozaj mienkotvorných denníkoch v zahraničí. Frankfurter Allgemeine, Süddeutsche Zeitung, Neue Zürcher Zeitung a v ďalších a ďalších. Zatiaľ, žiaľ, žiadne ohlasy, s výnimkou SME, z mienkotvornej Kanady. Možno, že sa to onedlho zmení, keď už nad ideálmi a ideami úplne prevládnu prachy.

NAĎA HRČKOVÁ

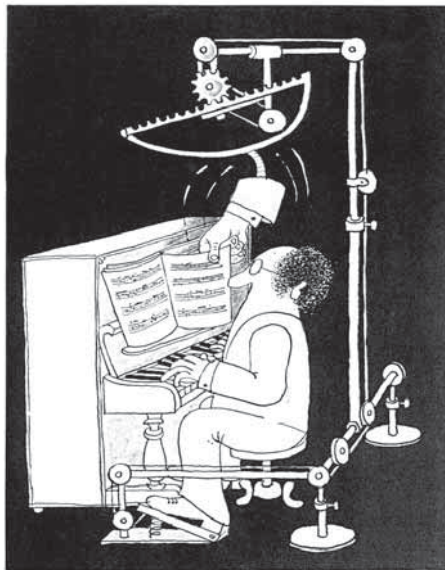

AJ BEZDOMOVCI MAJÚ SVOJ ČASOPIS...

Človek, ktorého osudy nie sú mi ľahostajné (apriori odmietam dobovú konfesiú, že „to je jeho problém“, pretože všetko spolu súvisí a vzájomne sa podmieňuje), pouličný predavač mesačníka *Nota bene*, mi pravidelne ponúka nové číslo časopisu, venovaného problematike ľudí bez domova. Stávam sa tak účastníkom zápasu o riešenie tejto bolestnej problematiky. Nájst recept na jej riešenie je nad moje sily. A tak ma, ako povedal komponista Zeljenka, vlastná bezmocnosť robí aspoň schopným vnímať trstné metamorfózy života nie s postojom indolencie, ale kondolencie.

Áno, aj bezdomovci majú vlastný časopis. My, propagátori, tvorcovia, nositelia tradície umenia zborového spevu, chodievame síce do Panteónu slovenského spievajúceho učiteľstva v Trenčianskych Tepličiach – Domova SZSU, ale popýšiť sa vlastným periodikom nemôžeme. Nové ekonomické väzby už dávnejšie položili jednoducho na lopatky výborný *Rythmus* a neskôr úspešne zlikvidovali aj *Etudu* (príloha *Osvetovej práce*). Špičkové umenie speváckych zborov najrozmanitejších zostáv, od vynikajúcich detských, cez výborné dospele a reprezentatívne amatérske telesá dosahujúce interpretačne profesionálne parametre, majú síce „pod palcom“ na centrále v NOC Bratislava (Národné osvetové centrum), resp. ASZS (Asociácia speváckych zborov Slovenska) so sídlom v Košiciach,

ale plošné zobrazenie v rámci tejto malej kapustnej krajiny neexistuje. Ba, že sme v tomto žánri svetoví, to dokazujú úspechy Slovenského filharmonického zboru. O nich je hudobná verejnosť pravidelne informovaná v periodiku, ktorému prislú-

cha vyjadrovať sa o problematike profesionálneho hudobného života, teda HŽ.

Prezidentovi ASZS sa podarilo skutočne skvelým spôsobom zviditeľniť Slovensko prostredníctvom projektu *Grand prix Slovakia* (reprezentatívna medzinárodná

súťaž miešaných zborov). Očakávaná súťaž sa však roku 2003 nekonala. Nie preto, že profesor Hradil, dirigent Klimo, skladateľ Hrušovský sú už „in memoriam“, ale preto, že manažér *Collegium technicum* Košice dostal ekonomický knokaut. A za čo? Hádam len nie za to, že víťazi 2. a 3. Ročníka *Grand prix* (zbery z Nového Zélandu a Filipín) odviezli do svojich exotických končín aj zmienku o tom, že v nevelkej krajine Európy je vokálne umenie a cappella suverénna kultúrna kategória? Viem to pochopiť. Na zborový spev predsa nikto nevytvorí 300 miliónový projekt jeho centra... Reprezentovali ale špičkové amatérske zbery na prestížnych európskych a svetových súťažiach so svojimi skvelými dirigentmi málo dôstojne? História týchto podujatí hovorí pravý opak. A zároveň usvedčuje mocných tohto sveta o ich veľkom regrese k rozmeru problematiky. ASZS dlhuje slovenskému zborovému spevu zobrazenie v podobe periodika.

Každá generácia má právo na svoje sny. Aj ja zakrátko zomriem so svojimi veľkými snami...

Neznamenáme my, veľká rodina slovenského zborového spevu, naozaj ani toľko, čo bezdomovecká sociéta v tejto krajine? Z aspektu zobrazenia tejto vznešenej aktivity zatiaľ áno...

Dnes skoro každá desiata jačiaca Genová mi ponúka vlastné cédečko, aj bezdomovci majú vlastný časopis, len slovenský zborový spev sa stáva hlasom volajúceho na púšti. Ale z púšte bude v EÚ pramálo úžitku. Alebo sa mýlim?

VAŠA ALENKA Z RIŠE ZBOROVÉHO SPEVU

P.S. Ale to je predsa váš problém, pán Schultz!

Hudební nakladatelství EDITIO BÄRENREITER PRAHA, spol. s r. o.
uvádí za laskavé podpory Nadace Bohuslava Martinů komentovanou knihu vzpomínek

CHARLOTTE MARTINŮ *Můj život s Bohuslavem Martinů*

Vzpomínky manželky Bohuslava Martinů Charlotte z roku 1966 vycházejí poprvé v úplném, necenzurovaném znění. Urtextová edice, připravená k 25. výročí autorčina úmrtí, je určena odborné i širší laické veřejnosti mj. i zařazením rozsáhlého poznámkového aparátu. Ten přibližuje zajímavé souvislosti a osobnosti spojené se životem manželů Martinů. Zahnuje slova či celé pasáže, které při konečné redakci vyškrtla sama Charlotte, upozorňuje na její občasně omyly a seznamuje čtenáře s názorem Bohuslava Martinů na události popisované v hlavním textu. V knize se tak objeví všechny z dřívějších vydání vyřazené zmínky o církvi, českých exulantech či skladatelově kritickém postoji ke komunistickému režimu. Vydání je doplněno množstvím fotografií.
editoři: Ludmila Sadílková a Aleš Březina, H 7908, ISBN 80-86385-22-1, cena 190 Kč, rozsah 228 stran

Knihu si můžete objednat na adrese:

Editio Bärenreiter Praha, Zákaznické centrum, Pražská 179, 267 12 Loděnice u Berouna
tel.: 311 672 903, 603 179 265, fax: 311 672 795, zcentrum@ebpraha.com, www.noty-knihy.cz

editio
Bärenreiter Praha

Publikaci můžete zakoupit u našich distributorů:

HUDOBŇINY AMADEO
Komenského 6
040 01 Košice
tel.: 055/ 622 97 14
tel.: 055/ 633 68 34
amadeo@dodo.sk

MUSIC FORUM, v. o. s.
Palackého 2
811 01 Bratislava
tel.: 02/ 5464 4372-3
tel. + fax: 02/ 5443 0998
musicforum@nexta.sk

MUSICA SLOVACA
Medená 29
811 02 Bratislava
tel.: 02/ 5443 1380
fax: 02/ 5443 3569
hfv@hfv.sk

INFORM – knižný veľkoobchod
Bratislavská 12
010 01 Žilina
tel. + fax: 041/ 8962 3991

Ján Valach

– organista, dirigent a skladateľ

Tridsaťpäť rokov od invázie vojsk Varšavskej zmluvy do bývalého Česko-Slovenska poskytuje priestor na krátke zamyslenie sa nad osudmi osobností našej kultúry, ktoré opustili rodnú krajinu po udalostiach roku 1968 a natrvalo sa usadili mimo Slovenska. Poskytuje priestor aj na odpoveď na otázku ich postavenia v novej vlasti, ako aj v našom kultúrnom povedomí. Pokúsime sa ich dokumentovať na príklade organistu, dirigenta a hudobného skladateľa žijúceho dnes v belgických Antverpách, Jána Valacha (1925).

Osobné stretnutie s Jánom Valachom a jeho manželkou Blankou, v srdečnej atmosfére končiaceho sa minulého leta v Antverpách, patrí k mojím najhlbším ľudským a spoločenským zážitkom. Nezabudnuteľné stretnutie s rodákom z Hnúšte na Gemeri, ktorý opustil Slovensko po roku 1968, v čase, kedy žal ocenenia na najprestížnejších organových festivaloch Európy¹ a zároveň z postu dirigenta odovzdával umelecké poslanstvo svojej krajiny na doskách Kráľovskej opery v Antverpách. Stretnutie so Slovákom, ktorý nosí svoju vlasť dodnes hlboko v srdci aj napriek tomu, že neúprosný čas oslabuje siločiaru osobných dotykov s najbližšími, priateľmi a známymi.

Politicky a umelecky viacmenej nežiaduci návrat Jána Valacha do vlasti po roku 1968, ale aj ponuky umeleckých angažmán v Belgicku – v Kráľovskej opere a Kráľovskej oratoriálnej spoločnosti Arti Vocali v Antverpách, pedagogické pôsobiská – na postoch profesora organovej hry na Hudobnej akadémii v Bruseli-Meise a profesora dirigovania na Kráľovskom konzervatóriu v Gente – mu poskytli oveľa širšie spektrum uplatnenia tvorivých umeleckých ambícií, než aké mu poskytovala vlasť. Podľa dobovej kritiky² ani na vrchole umeleckého pôsobenia na Slovensku nemal Ján Valach doma takú odzvu, ako v zahraničí. Jeho umelecký životopis je po roku 1970

pre súčasnú slovenskú historiografiu takmer neznámy, a to aj napriek tomu, že v emigrácii úspešne propagoval slovenskú hudbu, predovšetkým súčasnú tvorbu.

Ján Valach po absolvovaní pražskej Akadémie múzických umení roku 1952, organu Jiřího Reinbergera a dirigovanie u Karla Ančerla, Metoděja Doležila a Róberta Brocka, sa v slovenskom profesionálnom hu-

FOTO V. ČERVENÝ

dobnom prostredí orientoval predovšetkým na koncertnú dráhu sólového organistu³. Počas pôsobenia na Slovensku (do roku 1969) získal tiež základnú orientáciu v literatúre a praxi operného dirigenta, čo následne využil na nových zahraničných pôsobiskách. Hneď jeho prvá príležitosť na poste dirigenta v Opere Divadla Jozefa Gregora Tajovského v Banskej Bystrici roku 1963 sa zapísala do histórie slovenskej hudobnej kultúry opätovným uvedením pôvodnej verzie Suchoňovej *Krútnavy*.

S jeho menom sa od konca 60. rokov spája výrazný prienik súčasnej slovenskej tvorby na európske pódia, čo možno dokumentovať jeho interpretačným, ale aj organizátorským vkladom. V čase, keď sa

na Slovensko snaží importovať progresívne európske hudobné trendy v interpretačnej oblasti organista Ferdinand Klinda, predovšetkým majstrovskými dielami Oliviera Messiaena, Ján Valach využíva všetky možnosti na propagáciu organovej, orchestrálnnej a opernej slovenskej tvorby v exile ako výkonný organista a dirigent na koncertných pódiaoch a v nahrávacích štúdiách.

Ak spomeniem premiéry organových diel I. Zeljenku, L. Rajtera, D. Kardoša, A. Očenáša, O. Ferenczyho, Š. Jurovského, J. Pospíšila a mnohé organové recitály zostavené výlučne zo slovenskej a českej tvorby (o.i. Petr Eben), ako aj orchestrálna diela E. Suchoňa (*Symfonieta rusticana*, cyklus piesní *Ad astra*) s Antverpskou filharmóniou⁴, či Cikkerove *Orchestrálne štúdie k čínohře*

s Bruselským symfonickým orchestrom na Festivale de Wallonie (1969) i jeho *Spojenky* s Bruselským komorným orchestrom, ktoré J. Valach naštudoval v Belgicku na prelome 60. a 70. rokov, a navyše, ak pridáme aj zborové cykly *Štyri motéty* od J. Zimmera a *Lásku a smrť* od Petra Ebena s Bruselským rozhlasovým zborom, predstaví sa nám úctyhodná reprezentatívna vzorka skladateľských osobností slovenskej hudby tej doby, ktorých diela nachádzali svojho poslucháča aj v zahraničí. Pripomeňme, že sprostredkoval aj uvedenie operných inscenácií Slovenského národného divadla – *Juro Jánošík* od J. Cikkeru v Antverpách (1974) a Meierovu rekonštrukciu opery *Erindo* v Antverpskej komornej opere.

Snáď najvýraznejšie sa do šírenia slovenskej hudobnej tvorby v Belgicku zapísal naštudovaním belgickej premiéry Suchoňovej *Krútnavy* vo flámcine⁵, ktorú uviedol s Kráľovskou flámskou operou v Antverpách⁶ (1968, 1969, 1973) a v Gente (1972, 1973). Dobová belgická tlač premiéru *Krútnavy* označuje za titul roka⁷, a ohlasy na predstavenia sa dostali aj na stránky holandských⁸, talianskych a newyorských¹⁰ novín.

Nie je cieľom môjho príspevku venovať pozornosť jeho ďalšej kariére interpreta. Treba však poznamenať, že antverpské umelecké prostredie prijalo Jána Valacha veľmi priaznivo a jeho umelecké sny dostávali reálnu podobu. Po významnej antverpskej osobnosti Lodewijkovi De Vochtovi, hudobnom skladateľovi a dirigentovi, prevzal umelecký patronát nad veľkolepou hudobnou udalosťou – historicky tradičným veľkonočným uvedením *Matúšových pašii* od J. S. Bacha, ktorých tradíciu založil v roku 1887 belgický skladateľ Peter Benoit a ktoré od roku 1977 v Antverpách uvádza Ján Valach. Bohatá a veľmi úspešná koncertná činnosť vo významných hudobných strediskách v Európe, Afrike a USA sa podpísala pod realizáciu veľkého počtu gramofónových i CD nahrávok pre firmy EMI-His masters' voice (unikátna séria 5 platní Great Organ Classics), Columbia, Decca, Forlane-Paris, CBS, Edi-Pan Roma (prvá stereonahrávka flámskeho národného diela *Rubens-kantáta* od P. Benoit), Koch-Schwann/Musica Mundi, Pavane Brusel a i. Okrem toho realizoval aj prvú kvadrofónnu nahrávku Dvořákovvej *Novosvet-skej symfónie* s Fiharmóniou Hungarica pre firmu Decca i prvú stereonahrávku Fibichovej symfonickej básne *V podvečer*.

Významné umelecké postavenie, úspechy za dirigentským pultom i za organom ho viedli aj k intenzívnejšej skladateľskej aktivite, ktorá je na Slovensku úplne neznáma, hoci Valachove kompozičné prvotiny spadajú ešte do čias štúdií na tiso-vskom gymnáziu, neskôr na bratislavskom Konzervatóriu u Jána Cikkeru a na prvých dirigentských postoch v amatérskych zborových a orchestrálnych telesách v Čechách¹³ a na Slovensku¹⁴.

Úspešné kompozície (mnohé komponované na objednávku) zaujali aj belgický kráľovský pár, ktorý sa osobne zúčastnil na ich premiérach. Sám autor o nich hovo-

rí: „...Snáď by som spomenul aspoň niekoľko titulov, ktoré pokladám za úspešné. *Concertino pre organ a dychové kvinteto*, slávnostnú kantátu *Ewige Insel*, ktorú som písal na objednávku osláv 100. výročia pripojenia Helgolandu k Nemecku a *Kantátu na starú stredovekú legendu o sv. Alžbete*, uvedenú k 750. výročiu najstaršej antverpskej nemocnice, údajne založenej práve touto sväticou, narodenou, ako vieme, v Bratislave“¹⁵. Dodajme, že práve po 22 rokoch sa Ján Valach po prvé opätovne vrátil do Česko-Slovenska, do Prahy roku 1990 a na Bratislavské hudobné slávnosti v roku 1992 ako koncertný umelec – organista. Ako interpret vysoko cenenej organovej transkripcie *Symfónie d mol* od Césara Francka, známy aj ako prvý interpret novoobjavených skladieb mladučkého 18-ročného Francka *Pièces inédites* a prezentujúci aj vlastné organové kompozície dielom *Apokalypsa* z roku 1987. Z recenzie bratislavského koncertu Etely Čárskej v roku 1992 citíť nostalgiu, keď píše: „Neosl-nil ho svet otvorených dverí, skôr akoby bol nosil v sebe ten malý kúsok zeme s jednými dverami – zatvorenými. Preto jeho hra v tomto vystúpení vyjadrovala bázeň, skromnosť, oddanosť, chvenie opätovného dotyku so znelým srdcom domácej pôdy. ... Bol to ... koncert rezonancie, chvíľa dotyku, oživanie pamäti“¹⁶.

V Bruseli sa jeho *Baladická trilógia pre organ* stáva víťazným dielom skladateľskej súťaže Flora baróna Peetersa v roku 1992, roku 1997 v svetovej premiére v Leuvene a roku 2000 v repríze zaznieva v Antverpách jeho mystické oratórium *De klepper/De klok* (Rapkáč/Zvon), roku 2000 organovou *Mozaik aus B-a-c-h* vzdáva hold veľkému Bachovi. Mnohé diela Jána Valacha vyšli v Belgicku tlačou.

V novej, otvorenej Európe už nejestvujú politické či iné zábrany pre to, aby historik novších hudobných dejín nemohol prehovoríť o ľudských i umeleckých osudoch tých osobností, ktorých umelecká výpoveď bola ešte nedávno na našom teritóriu tabuizovaná. Môže, ba priam musí hľadať odpovede na otázky o ich osobnej adaptácii v cudzom prostredí, o profesionálnom začlenení sa do novej kultúrnej oblasti a najmä o hľadaní odrazu ich umeleckého odkazu v rodnej krajine. No, žiaľ, práve takých odpovedí doma mnohokrát niet.

LUDMILA ČERVENÁ

Poznámky:

- Laureát Medzinárodnej súťaže v Gente (1958), neskôr Internationales Orgelspiel Zürich (1968), Orgel-Festival Bonn, Holland Festival (1969), ale aj sólistické pôsobenie v Cairo Symphony Orchestra v Káhire (1967) so slávnym francúzskym dirigentom Charlesom Munchom.
- Československá kultúra v Belgicku. In: Pravda, 14. 12. 1968.
- Bližšie ČÍŽIK, V.: *Slovenskí koncertní umelci I*. Bratislava, Slovenský hudobný fond, 1974, s. 131 – 135.
- Belgická umelecká kritika prijala obidve diela s obdivom. Pozri bližšie dobové belgické recenzie: *La Métropol*, 17. 10. 1968. (Olivier: Jan Valach et la Philharmonie dans und concert tchèque.) *Gazet van Antwerpen*, 17. 10. 1968 (Tsjechoslovaakse avond in de KVO).
- Preklad do flámciny B. Valachová a L. Burlet.
- Bližšie LABÁTH, V., VYSKOČIL, K.: *Antverpský triumf*. In: *Život*, 1. 5. 1968, s. 6 – 9.
- Z belgickej kritiky vyberiem aspoň tituly: *La Critique*, Brusel, 26. 4. 1968. Pierre Denis: Sensationnelle création pour la Belgique d'une admirable opéra tchèque Krutnava (qui a reçu le titre de La Tomade) d'Eugène Suchon, *Le Matin*, 8. 4. 1968. Olivier: La création en Belgique de Krutnava d'Eugène Suchon est triomphalement accueillie. *Het toneel*, 12. 4. 1968. L. Ceunen: Nederlandse première van De Wervelstorm.
- V denníkoch: *Haagse courant*, 10. 4. 1968 (Antwerpen ontving met De wervelstorm belangwekkende opera), *Het Binnenhof s-Gravenhage*, 18. 4. 1968 (De wervelstorm. Opera van Eugen Suchon kreeg première in het Nederlands).
- Časopis *Mondo lirico*. Anno XI, vol.V, N. 1, Juli-Augustus, 1969, s. 27.
- Popredný operný časopis *Opera News*, 15. júna 1968, volume 32, Number 27, uviedol kritiku od Luciena Theunsa.
- Spomeniem aspoň Komorný orchester Cleveland, USA, Limburský symfonický orchester, Holandsko, Filharmonia Hungarica, Poznanský filharmonický orchester a i.
- Treba spomenúť Dvořákovu *Novosvet-skú symfóniu*, oratórium *Stabat Mater*, Smetanovu *Mou vlast*, Českou píseň, operu *Predaná nevesta*, Fibichov *V podvečer*, Janáčkovho *Tarasa Bulbu*, Grécke pašie od B. Martinu, ale aj Profkofievov *3. klavíry koncert* s Jurijom Bukovom.
- Počas štúdií na AMU v Prahe dirigoval Symfonický orchester ministerstva dopravy, s ktorým uvádzal aj diela súčasných skladateľov.
- V rokoch 1954 – 1962 bol dirigentom Speváckeho zboru slovenských učiteľov, pre ktorý upravil mnohé slovenské ľudové piesne. Mnohé z nich boli pretlmočené i do flámciny pre pedagogické potreby.
- DOBRODINSKÝ, J. M.: *Návrat po dvaadvaceti letech*. In: *Lidová demokracie*, 25. 10. 1990, s. 5. Tiež: DOBRODINSKÝ, J. M.: *Rozhovor po dvadsiatich dvoch rokoch*. In: *Hudobný život*, 5. 12. 1990.
- ČÁRSKA, E.: *Stará hudba – súbory*. BHS. *Organista Ján Valach*. In: *Hudobný život*, XXIV, 4. 11. 1992, č. 20, s. 4.

INTERLAN
Computer Networks

Scriptorium Musicum,
spol. s r. o.
hudobné vydavateľstvo
sadzba nôť

MINIPROFIL HŽ • JOZEF LUPTÁČIK • KLARINET

- nar. 3. 8. 1974 v Bratislave
- štúdiá: LŠU Stupava (P. Drlička), Konzervatórium v Bratislave (E. Bombara, J. Luptáčík st.) - 1988 - 1992, VŠMU (J. Luptáčík st.) - 1992-1997
- 1992 Komorná opera
- od r. 1993 člen orchestra Slovenskej filharmónie, 1. klarinetista
- súťaže: Súťaž slovenských konzervatórií, Interpretačná súťaž Pražská jar
- vystúpenia: s orchestrom SF doma a v zahraničí sólovo aj ako člen komorných súborov Akademické dychové trio, Nové slovenské dychové kvinteto, Dychové okteto
- pôsobí pedagogicky na Akadémii umení v Banskej Bystrici

Ste pokračovateľom rodinnej hudobníckej tradície, členom klarinetovej dynastie Luptáčikovcov. Predpokladám, že rodinné zázemie už v detstve ovplyvnilo a predurčilo vašu profesionálnu orientáciu...

Pre profesiu hudobníka som sa rozhodol bez váhania, jednoznačne. Určite má na tom najväčší podiel otec, skvelý hudobník, umelec špičkových kvalít. Jeho vplyv som však nikdy nepociťoval ako niečo neprirodzené, nátlakové. Vnímam som ho vždy ako osobnosť s prirodzenou umeleckou autoritou. Hudbu v rodine však nestelesňoval iba otec, jeho otec, teda môj dedko, bol - a je - vášnivým, spontánnym muzikantom. Odkedy si pamätám, hrával na gombíkovú harmoniku, s chuťou a rád. K nej sme mu prikúpili ústnu harmoniku. U nás niet rodinných sviatkov, osláv, Vianoc, aby neznela hudba. Spoločné muzicírovanie, to je tá pravá atmosféra, ktorá ma už od raného detstva živila a formovala. Najskôr som začínal so zobcovou flautou, neskôr som na LŠU pokračoval klarinetom, tu bol mojím učiteľom P. Drlička.

Aký druh hudby spájate so spomienkami na vlastné detstvo?

Vyrastal som a podnes žijem na dedine, takže celkom prirodzene som začal s dychovkou. Ako každý chlapec som mal veľa záľub, keď som však „objavil“ klarinet, cítil som, že ma čoraz viac priťahuje a „vytesňuje“ ostatné záujmy. A tak tento nástroj zaujal nielen medzi záľubami, ale vôbec, v mojom živote výsadné miesto. Po základnej škole som teda pokračoval na konzervatóriu a práve v tom štádiu ma hudba a klarinet absolútne chytili. Bavilo ma cvičiť celé hodiny, čo u mladých ľudí zvyčajne nebýva pravidlom.

Vaším prvým učiteľom na konzervatóriu bol Eduard Bombara, myslím, že nielen výborný muzikant, ale aj rázny, prísny a nekompromisný pedagóg.

Jeho prísnosť som vnímal najmä v prvých ročníkoch. Na systém som postupne nabehol, jeho kritériá a požiadavky som zrejme skoro začal spĺňať a tak sa - už vo vyšších ročníkoch, medzi nami vyvinul krásny, doslova kamarátsky vzťah. Obdivoval a vážil som si jeho férovosť, ochotu poradiť, pomôcť. Aj v prípadoch, keď sa v niektorých školských predmetoch u niekoho vyskytli problémy, dokázal podržať, povzbudiť. Nebol autoritatívny a v mojich očiach a spomienkach predstavuje ideál pedagóga.

Neskôr sa stal vaším pedagógom na konzervatóriu a následne na VŠMU váš otec. Ako ste ho vnímali v školskom prostredí?

Neprišlo mi to nikdy neprirodzené stretávať sa s otcom aj v školskej učebni. On vždy - bez ohľadu na prostredie - bol a ostal mojím vzorom, poradcom. Patrí k interpretačnej špičke u nás, rovnako ako aj v medzinárodných kontextoch. Je veľmi pracovitý, má množstvo skúseností, ktoré získal a stále ich dopĺňa, jednak koncertným účinkovaním, jednak ako porotca rozličných interpretačných súťaží. Tiež je v permanentnom kontakte s mnohými európskymi klarinetistami, sleduje každý pohyb, každú novinku na hudobných scénach.

Už počas konzervatoriálnych štúdií sme začali o vás počúvať. Odrazu boli dvaja klarinetisti, dvaja Jozefovia Luptáčikovi - starší a mladší... Spomeniem jeden zo žilinských festivalov, v programe ktorého ste obaja zaujali nezabudnuteľnou interpretáciou Kramářovho Dvojkoncertu. V tom čase ste niekoľkokrát bodovali aj na interpretačných súťažiach...

Nepatrím k chronickým účastníkom súťaží. Okrem Súťaže slovenských konzervatórií, neskôr interpretačnej súťaže Pražská jar (tu som bol jeden z najmladších adeptov), kde som sa umiestnil celkom úspešne, som priveľa súťaží neabsolvoval. Asi to súviselo s tým, že som veľmi zavčasu, už ako 19-ročný nastúpil do zamestnania, do orchestra Slovenskej filharmónie. Popri ďalších

aktivitách v komorných súboroch, pri sólistických koncertných ambíciách, som účasť na súťažiach, čo vyžaduje čas, náročnú a sústredenú prípravu, vylúčil. Ťažko môžem sám posúdiť, ale myslím, že nie som súťaživý typ. Skôr koncertný. Hrám pre potešenie.

Spomínate komorné súbory, v ktorých účinkujete.

Už na konzervatóriu ma prizvali na spoluprácu starší kolegovia, členovia dychového kvinteta, podnes spolu hrávame. V tomto ansámblu som sa veľa naučil a získal, pomohlo mi to pri ďalšej práci. Už od detstva ma otec upozorňoval na význam a dôležitosť pestovania komornej hudby, ktorá interpretovi pomáha pri kompletnom vývoji, otvára mu stále nové možnosti a obzory. Okrem spomínaného dychového kvinteta hrávam ešte v triu (spolu s I. Fáberom a R. Meši-

FOTO: ARCHÍV

nom) a asi tri roky pôsobím aj v Dychovom oktete, s ktorým účinkujeme doma aj v zahraničí, spomeniem nedávne úspešné turné v Spojených arabských emirátoch. Príležitostne hrávam aj s inými zoskupeniami...

V bohatom spektre autorov a štýlov uprednostňujete niektorého/niektorý?

Hrávam všetko, počnúc klasicizmom až po súčasnú hudbu, vrátane slovenských skladateľov. Najbližší mi je asi klasicizmus a romantizmus, ale s chuťou si zahrám aj súčasnú hudbu.

Vráťme sa k vašej „strešnej“ organizácii, k Slovenskej filharmónii. Čo pre vás znamená byť 1. klarinetistom v tomto telese?

Keď som pred 10 rokmi nastupoval do orchestra, pociťoval som to ako výzvu, zároveň aj záväzok a veľkú zodpovednosť. Každá skladba, ktorú sme študovali, bola vtedy pre mňa nová. Nútilo ma to k systematickej príprave, k štúdiu partov, počúvaniu nahrávok, ale aj k poradám s otcom. Práca v orchestri je veľmi dynamická, na dirigentskom stupienku sa neustále strieďajú dirigenti, osobnosti s rozličnými pohľadmi, požiadavkami, nárokmi. Takéto skúsenosti sú pre mňa ako pre mladého človeka a hráča dobrou príležitosťou a školou. Viem, že sa mám stále čo učiť...

V tejto sezóne máte naplánované vystúpiť na vašom domovskom filharmonickom pódii s orchestrom ako sólista.

Za túto príležitosť vďačím vedeniu SF, sólo v *Koncerte* A. Coplanda s orchestrom a dirigentom T. Hanusom je pre mňa šancou...

Mnohí interpreti sa ponosujú na obmedzené koncertné príležitosti. Vy si očividne nesťažujete...

Nie je ich príliš veľa – zniešiel by som aj viac – ale vážim si všetky príležitosti. Popri koncertoch s komornými súbormi ma tešilo, že som sa napríklad na posledných BHS mohol podieľať na slovenskej premiére zaujímavavej Prokofievovej skladby *Trapéza*. V predchádzajúcom ročníku festivalu som tiež hral v atraktívnej, u nás nehrávanej skladbe I. Stravinského *Ebony Concerto* s Gustav Brom big bandom.

Podobný „výlet“ som okúsil s D. Janikovičom v pražskom Rudolfíne...

Po rôznorodých a pestrých interpretačných skúsenostiach nezlákal vás aj iný hudobný žáner?

Možno by ma aj lákal, ale zrejme som typ klasického hráča – svoj štýl sa snažím štandardne udržiavať a rozvíjať. Ak by som sa mal venovať aj inému žánru, tak určite nielen letmo. V práci sa snažím byť profesionálom a pravdepodobne nemám danosť „premodulovať“ na počkanie zo štýlu do štýlu. Rád počúvam napríklad jazz. Jeho interpretácia je však vecou nielen špeciálneho cítenia, ale aj frázovania, artikulácie, tvorby tónu..., čo sa podľa mňa nedá odkopírovať, alebo naučiť. Je to prirodzená danosť hráča. Vravím, rád ho počúvam ako spôsob relaxovania...

Na akom nástroji hráte?

Vďaka otcovi mám dobré kontakty s francúzskymi nástrojármi, sledujem aktuálne novinky. Keď sa v tejto oblasti objaví niečo nové, snažím sa to čo najskôr otestovať, keď mi nástroj vyhovuje, kúpim si ho. Kvalitný klarinet je pre mňa podmienkou, je mojím pracovným nástrojom, preto musím – a napokon sa to vždy opláti – doň investovať.

Mali ste, prípadne máte svoje interpretačné idoly?

Okrem otca, ktorý je všeobecne vysoko uznávaným interpretom, obdivujem špičkových francúzskych klarinetistov, rovnako amerických, ale aj rakúskych. Mám veľa nahrávok klarinetovej hudby, rád počúvam a porovnávam, u každého obdivujem niečo iné.

Okrem hudby ostáva vám čas aj na iné záľuby?

Pravdou je, že cvičím dosť, s výnimkou dovolenky, každý deň. Počúvam veľa hudby. Snažím sa športovať, rád idem do prírody – a rád, v rámci oddychu, relaxovania utekám do ticha...

PRIPRAVILA LD

EŠTE K JUBILEU ...

Musica aeterna

30 rokov uplynulo od založenia súboru starej hudby Musica aeterna. Keď som ako mladá študentka hudobnej vedy na FiFUK stretávala priateľov hudobníkov, zväčša mi na otázku „kde ste boli“ odpovedali „u Hansiho“. V duchu som si myslela, že sa azda premenoval Funus a až keď sme začali chodiť na prednášky aj na VŠMU a spriatelili sme sa s tamojšími kolegami, spoznala som po jednej z prednášok v kaviarni Tulipán na Štúrovej ulici v Bratislave profesora Jána Albrechta, a pochopila som. Hansi priťahoval kolegov rovesníkov, mladých, nielen preto, že každého vypočul a každý smel prísť do jeho domu, ale preto, že vytváral priestor na rozhovory, na počúvanie hudby a muzicírovanie. Zo svojho domu na Kapitulskej ulici v Bratislave vytvoril hniezdo pre nadšencov muzicírovania. Rozpisovali sa tam partitúry na party, išlo často o prácu všemožného druhu – priekopnícku, nadšeneckú, zakladajúcu, stmelujúcu, skrátka, spoločnú radosť. Starý dom na Kapitulskej ulici, kde býval ešte otec Jána Albrechta Alexander, priťahoval atmosférou histórie, umeleckým ovzduším, zaujímavými stretnutiami, rozhovormi. Svoje miesto v ňom malo koncertné krídlo, Hansiho viola, pravdaže, jeho fajka a kvalitný tabak. Domáce muzicírovanie začali nadšenci z radov poslucháčov Konzervatória v Bratislave. Tam som na skúškach súboru Musica aeterna zažila Hansiho ako violistu a vedúceho súboru, speváčky Vieru Braunovú a Danicu Luknišovú, Jána Grénera, huslistu a violistu, zakladajúceho a dodnes stáleho člena súboru, violistu, neskôr, od roku 1975 huslistu Petra Zajíčka, neskoršieho vedúceho súboru, skúšal tam s aeternou basista Peter Mikuláš, altistka Marta Beňačková a od roku 1978 aj sopranistka Kamila Zajíčková. Hansi ma zapojil do prípravy uvedenia unikátneho dokumentu hudobných dejín Slovenska 17. storočia diela *Musikalisch-Turkischer Eulenspiegel* od Daniela Gottlieba Speera. Už nie je medzi nami, ale do jeho domu sa dalo vkročiť až donedávna, kým neodišla aj jeho manželka Viera. Kapitola sa uzatvorila. So zavretým domom odišiel aj kus srdca súboru Musica aeterna. Vďaka pamätnej tabuli na dome Jána Albrechta sa môžeme pri ňom aspoň zastaviť, hoci už nemôžeme zazvoniť pri bráne, ani si vypočuť najnovšiu nahrávku Palestrinu alebo Muffata...

Hansi zachovával demokraciu, nenútenou formou vyučoval starú hudbu. Z muzicírovania sa zrodil súbor starej hudby. Hnutie, ktorého cieľom bolo objavovanie klenotov starej hudby a jej interpretácia v čo najvernejšej dobovej podobe, poznačilo celú Európu, najmä Anglicko, Holandsko, Nórsko, ale i Rakúsko, Českú republiku. A obrovská vôľa pridať sa k tomuto ušľachtilému úsiliu a predstaviť aj hodnoty viažuce sa k teritóriu Slovenska, silne zakotvenému v stredoeurópskej a západoeurópskej hudobnej tradícii, našlo svojich verných podporovateľov v nadšencoch, obklopujúcich profesora Albrechta a v súbore starej hudby s perfektným názvom „Musica aeterna“. Od roku 1974 rezonuje takmer na celom svete. Nemožno si ho s ničím pomýliť. Musica aeterna sa presadila profesionálnou, objavným repertoárom, skvelou prácou na Slovensku a v zahraničí.

Prvý koncert súboru pod názvom Musica aeterna sa uskutočnil v júli 1973. Základom repertoáru budujúceho sa zoskupenia bola hudba ars antiqua, ars nova, frankoflámskej polyfónie a anglických autorov. Dramaturgia sa postupne rozširovala na hudbu baroka a súbor pribral hráčov bassa continua. Medzi nimi prvú absolventku čembalového odboru VŠMU Maricu Kopecú (neskôr Dobiášovú), ktorá je spolu s manželmi Zajíčkovcami a Grénerom jednou zo štvorice zakladajúcich aeternistov.

Nadšenie ostávalo, ale množstvo povinností členov súboru na vlastných pracoviskách znamenalo skúšky v neskorých večerných hodinách. Musica aeterna sa rozhodla ísť cestou profesionalizácie. Po siedmich rokoch, v roku 1986, úsilie bolo korunované úspechom. Súbor sa začlenil do rámca Slovenskej filharmónie a stal sa plateným profesionálnym súborom. Profesionalita umožnila súboru klásť si vysoké umelecké ciele. Rozhodol sa hľadať vlastný zvukový ideál interpretáciou diel na originálnych hudobných nástrojoch. Prvý koncert súboru na starých nástrojoch sa uskutočnil na jeseň 1989 v Starom Smokovci.

Zblízka som sledovala, ako namáhavo aeterna získavala hudobný materiál, koľko s ním musela pracovať, kým ho mohla predstaviť publiku, pretože prístup k literatúre a k vzácnym historickým partitúram bol v tom čase veľmi obmedzený. Zavreté

hranice, nedostatok prostriedkov, siahodlhé čakanie na mikrofily a ešte aj nedôvera, ktorú vzbudzoval súbor už len tým, že sa venoval starej hudbe. (Získavanie mikrofilmov znamenalo mať prostriedky na uhradenie sumy za výpožičku a vybavovanie hoci len z viedenskej knižnice trvalo často aj celý rok). Nadšenie a oddanosť hudbe a umeniu, predovšetkým výtvarnému umeniu, ku ktorému mal Hansi veľmi blízko a ktoré približoval cez rodinnú zbierku a vzácne knihy, prichádzajúce zo všetkých kútov sveta, hlavne z Guggenheimovho múzea v New Yorku, nepoľavilo ani po otvorení hraníc. Spolu s hrstkou pracovníkov bývalého HIS-u (Hudobného informačného strediska) viedli naše prvé kroky do Viedne. V spoločnosti Hansiho, čestného hosťa viedenských organizátorov, sme si pozreli retrospektívu diel Oskara Kokoschku. U Hansiho doma sme počúvali kompletne operné diela Wagnera, Straussa, starú a súčasnú hudbu. Jeho priatelia a kolegovia navštevovali dom na Kapitulskej ulici v Bratislave dlho po tom, čo súbor už prestal skúšať u neho doma, hlavne v období, keď strácal zrak. Zapisovali jeho spomienky, písali jeho listy a trávili niekoľko chvíľ v dome, kde vždy znela hudba.

Musica aeterna. Keď súbor nadviazal kontakt s Centrom barokovej hudby vo Versailles, svetoznámych miestom profesionálneho muzicírovania, stáží, stretnutí a koncertov starej hudby vo Francúzsku, zaviedol J. Albrecht jeho predstaviteľa Philippa Beaussanta za mnou do HIS-u, ktorý som v tom čase viedla. (Pozn.: HIS splňal úlohu národného centra súčasnej hudby, zodpovedal za šírenie súčasnej slovenskej hudby doma a v zahraničí, vyhľadávali ho domáci a zahraniční návštevníci ako miesto stretnutí a diskusií o hudbe a umení.) Neskôr som objavila prepojenie starej a súčasnej hudby v dokonalej symbióze u anglického dirigenta Andrew Parrotta. Po rokoch si pripomínam živý kontakt súboru Musica aeterna s Centrom barokovej hudby vo Versailles počas oboch mojich diplomatických misií v Paríži. Najprv pri príprave celoročnej prezentácie Slovenska vo Francúzsku v rokoch 1993-1995, keď bolo meno súboru ostínatým pri rokovaniach s francúzskymi partnermi. Centrum barokovej hudby vo Versailles považuje súbor za jeden zo svojich rezidenčných orchestrov. Znamená to veľkú dôveru a ocenenie kvalít. Počas slovenskej sezóny vo Francúzsku, zorganizovanej ministerstvami kultúry

a zahraničia, rozloženej na celý rok 1996, sme do letných koncertov na nádvorí parížskej Sorbony zaradili koncert súboru Musica aeterna. Bola som svedkom vynikajúceho výkonu a ešte vďačnejšieho ocenenia početným publikom.

Peter Zajíček založil v roku 1996 Centrum starej hudby. Profesor Albrecht je jeho čestným predsedom in memoriam. Centrum založilo festival Dni starej hudby a tým nadviazalo na celoživotné úsilie Jána Albrechta prezentovať hodnoty hudby dávnych storočí v autenticknej podobe.

Súboru Musica aeterna sa podarilo uviesť diela, ktoré na Slovensku v 20. a 21. storočí nepredstavil žiaden iný súbor. Oživil diela na Slovensku pôsobiacich autorov

dobné vydavateľstvá... Nedávno sa súbor vrátil z úspešného zájazdu zo španielskeho Bilbao, kde dva razy uviedol Gluckovu operu *Orpheus a Eurydika* a prezentoval sa samostatným koncertom z diel francúzskeho baroka a Telemanna. 30. októbra 2003 si slávnostným koncertom v Slovenskej filharmónii pripomína svoju muzikantskú tridsiatku. Nie je náhodné, že základom jeho narodeninového programu bolo práve Charpentierovo *Te Deum* s francúzskym dirigentom Paulom Colleauxom. Spoluúčinkujúci Slovenský filharmonický zbor ozdobil koncert, ktorý zároveň pripomenul prepojenie na Centrum barokovej hudby vo Versailles. Je iba prirodzené, že tento program zaujal aj organizátorov koncertov v slávnej parížskej Invalidovni a že by mal byť súčasťou spoločnej budúročnej programovej ponuky Invalidovne a Slovenského inštitútu v Paríži. Súbor pripravuje svoje prvé hosťovanie v Bulharsku, Chorvátsku, vracia sa do rakúskeho Klagenfurtu, do Berlína, Mníchova, Wiesbadenu, Lipska, Madridu, do Čiech a do mnohých kútov starého kontinentu, ale i za more. Z jeho plánov stojí o. i. za pozornosť francúzsko-slovenský projekt hudobnotanečnej kreácie (balet *L'Eventail* a Gluckov *Don Juan*) pre Bratislavské hudobné slávnosti 2004.

V tejto súvislosti treba pripomenúť veľkorysú podporu Francúzskeho inštitútu, vďaka ktorej bolo možné vypestovať pevnú tradíciu obojstranných kontaktov súboru.

VIERA POLAKOVIČOVÁ

AUTORKA PRÍSPEVKU S PROFESOROM J. ALBRECHTOM.

FOTO ARCHIV

Spegera, Kussera, Zimmermanna a i. K veľkým objavom patrí opera *Castor a Polux* z pera trnavského františkána zo 17. storočia, Johanna Patzelta. Musica aeterna je vynikajúco etablovaným súborom, preto sa aj za pultom súboru objavili skvelé dirigentské osobnosti. Za všetky spomeniem autoritu na poli starej hudby, dirigenta Schnebela. Aeterna spolupracuje so zborom zo Slovenska, z Čiech, jej členovia absolvovali mnohé profesionálne stáže, o. i. aj v Centre barokovej hudby vo Versailles. Rada si spomínam na koncert, na ktorom súbor uviedol *České rekviem* od Heinricha Bibera, kde popri kvartete sólistov debutovala mladučká sopranistka Simona Šaturová (dnes Houda-Šaturová), medzitým o. i. aj sólistka Štátnej opery v Prahe, o ktorej mi s veľkým obdivom napísala veľká dáma vokálneho umenia Lucia Popp... Mnohé nádherné hlasy dnes známych slovenských operných spevákov mohli bohato rozkvitnúť aj v službe starému umeniu, ale to už je iná kapitola...

Scénické uvedenie oratória *Izrael v Egypte* od G. F. Händela patrí tiež do kategórie objavných činov. A takých je za 30 rokov činnosti súboru veľmi veľa. Množstvo koncertov, nahrávok pre rozhlas, televíziu, hu-

Umelecký vedúci súboru starej hudby Musica historica Prešov Karol Medňanský, vystúpil v októbri na dvoch koncertoch v Poľsku ako člen novovytvoreného súboru starej hudby Collegium musicum Rzeszow. S ďalšími členmi súboru (Olga Popowiczová - soprán, Jacek Ścibor - tenor, Krzysztof Uscilowski - zobcové flauty a Paweł Wegrzyn - spinet) uviedol v Jaroslavscom múzeu a v Kaštieli Lubomirských v Rzeszowe vokálne a inštrumentálne diela neskorej renesancie a baroka: G. Cacciniho, F. Cacciniovej, T. Morleyho, sólovo predviedol *Suitu podľa Pestrého levočského zborníka* vo vlastnej úprave pre altovú violu da gamba a basso continuo a *Sonátu a mol pre violu da gamba a basso continuo TWV 41:a6* od G. Ph. Telemarma. Koncert bol zároveň začiatkom umeleckej spolupráce medzi Inštitútom hudby Rzeszowskej univerzity a Katedrou hudobnej výchovy Prešovskej univerzity Fakulty humanitných a prírodných vied, so zmluvnou spoluprácou univerzít a VÚC Prešov a Podkarpatského vojvodstva.

IRENA MEDŇANSKÁ

CONdomBRIO

Vravieva sa, že septembrové deti majú silvestrovskú minulosť. Ktovie, odkiaľ prišiel Nový rok 2004? Asi k tomu netreba nijaké zvláštne kozmické udalosti. Jednoducho, Starý rok odíde a Nový príde. Vesmírna plodnosť a tvorivosť funguje bez nášho pričinenia, je nekonečná, nevyspytateľná a tajomná. Nedá sa, našťastie, spútať, aj keď sa o to vedci a vedcovia občas pokúšajú. Tolko o narodení nového roku.

Nielen ženy vo fertilnom veku sú „plodné“. Ako vhodný prívlastok sa používa v prenesenom zmysle slova aj na mužov v umení. „Plodným“ zvykneme označovať spisovateľa, skladateľa, maliara, ktorý vytvorí viac umeleckých diel, ako pripúšťa zdravý rozum. Kedy to robí? „Plodný“ bol Balzac, aj Tolstoj a Dostojevskij, plodný bol Picasso, plodní boli Schubert, Bach (ten aj inak), Mozart, Händel a mnohí ďalší skladatelia, vrátane členov skupiny Beatles, Rolling Stones a ďalší. Ale aj Senzus a im podobní, ešte slovenský ľud, vrátane autorov homeopatických meditatívnych inštrumentálok. Početnosť diel nemusí byť jediným kritériom poukazujúcim na tvorivú plodnosť. Ani kritérium trvania skladieb nie je na zahodenie. Ako vieme, nie každému je súdené napriek početnosti diel nestratiť sa v toku histórie pod nánosmi novej umeleckej tvorby.

Neviem, kde začať. Hudobná história je dôstojný svedok tvorivej potencie. Je vykolíková madrigalmi, šansónmi, bliká na nás predklasickými aj klasickými sonátami, concertami grossami, je vystlaná stovkami predklasických symfónií ... Pocity menejcennosti nás prepadnú pri spočítavaní divertiment, kasácií, raných sinfónií, symfónií raného klasika, či opier oblúbeného operného tvorcu... Ohromujúci je počet Bachových skladieb: desiatky fúg, chorálov, prelúdií, inštrumentálnych koncertov atď. Kodifikovaný BWV uvádza číslo 1087. Bachov syn Johann Christian Bach stvoril asi 350, Carl Philipp Emanuel bol usilovnejší, skomponoval vyše osemsto skladieb... Ani Händel nezaháľal, uspokojil sa so 46 operami, 32 oratóriami. Napríklad 12 oratórií skomponoval v neskorom

veku v rozpätí 13 rokov, vo voľnom čase ešte napísal 99 kantát, a to všetko popri veľkom množstve komorných a orchestrálnych diel, ktorých počet a rozsah tu ani niet kde vypočítavať. Boli to ozajstní zaslúžilí umelci. Oddychovali veľmajstri aspoň v nedelu?

Denné slnko, nočná sviečka, petrolejová lampa a notový papier ako nemá svedkovia európskej mužskej hudobnej potencie! Nebola elektrina, v zime sa skoro stmievalo. Bola tvorivosť, napríklad barokových majstrov, výsledkom skladateľskej náruživosti, životnou a existenčnou nevyhnutnosťou, či zábavkou na voľný čas? Nemohli sa inak tešiť? Alebo to bol znak doby uprednostňujúcej vždy nové skladby? Technologická zručnosť a dokonalá znalosť kompozičného remesla v obdobiach starších hudobných štýlov zaiste umožňovala komponovať rýchlo a veľa. Haydna sa raz pýtali, podľa akých pravidiel komponuje tak veľa a rýchlo? Povedal: „Skúste a nájdete!“ Jednoduché, však! Spoločensky podmienená „množstevná“ objednávka hudobných diel a uprednostňovanie nových skladieb pred hudbou minulosti – pri neexistencii zvukového záznamu – poskytovala skladateľom v minulosti viac príležitostí uplatniť objednané skladby. Boli preto bohatší, vážnejší, spokojnejší? Netúžili dosiahnuť ešte niečo navyše? Čo na to múzy?

Kým Beethoven, tiež plodný autor, stihol napísať 9 symfónií a 32 klavírnych sonát, Haydn ich skomponoval 33 a v istom tvorivom období iba za dvadsať rokov napísal 60 symfónií, za celý život 104! No a čo poviete na jeho 125 barytónových trií? K tomu 77 kvartet, trií. Nezabudnime na dlhočizný Köchlov zoznam Mozartových 626 opusov! Schubert skomponoval šesť stoviek piesní, ale už len 15 kvartet... Schubert aj Mozart žili iba polovicu svojho možného života, koľko by toho stihli za dvojnásobok rokov? To boli autorské výkony, o akých sa nám dnes ani nesníva. Ochranné autorské zväzy v dobách baroka a klasicizmu by sídlili v pozlátených mrakopáľoch a utešene by tučneli z „ochrany“ svojich usilovných skladateľov. Ale, ak by

súčasných médiá museli zrazu platiť dedičom dedičov aj za šírenie diel z obdobia baroka, klasicizmu, romantizmu... nie, radšej si to nepredstavím...

Dnes? Ktorý skladateľ by podstúpil riziko komponovania neobjednanej 46. kantáty (rok má 52 týždňov), 13. opery Trinásty plat, Symfónie č. 38 „Šuplík“, 48. klavírnej Sonáty pre 1-5 prstov, či Prelúdia a fúgy v 48. poltónine Hábovho systému. S výnimkou inštruktívnych kusov – patrí minulosti doba cyklov a zbierok skladieb rovnakej formy: prelúdií, fúg, chorálov, noktúr, mazúriek, valčíkov, poliek, piesní, častušiek? Strácame tým niečo v časoch prajných hlavne plodným muzikálovým autorom?

Napriek tomu, že úvaha sa uberá smerom pesimistickým, opak je pravdou. Našťastie je veľa skladateľov, u ktorých ide ruka v ruku kvantita s kvalitou. Žiaľbohu, popri tom sme nezriedka pasívnymi poslucháčmi zjavne povrchnej autorskej invencie homeopaticky riedenej hudby. O čo vtedy ide? Vravieva sa, že ak nejde o život, nejde o nič. Priama škoda počúvaním zlej hudby, jedno akej, nevzniká. Ale iba na prvý pohľad. Dlhodobá tolerancia ku hudobnému gýču v médiách, na koncertoch a na diskotékach, ku lacným trikmi filmovej hudby a sladkým syntetickým sláčikom filmových soundtrackov trvalo mení prah citlivosti na umenie. Človek zbavený potreby spoznať ozajstné umenie by mal podľa našich odhadov trpieť. Je to pravda, ale len sčasti. Osobný hudobný vkus je tajná špajza, v ktorej sa nájdú vedľa seba hudobné konzervy rozličnej hodnoty. Dnes už niektorých neprinútite ani k tomu, aby pracovali, nemožno teda nikomu predpisovať, akú hudbu má počúvať a prečo. Vždy ešte platí, že hlúpych ľudí možno lepšie ovládať...

Tak si niekedy v kútiku duše pomyslím, že podaktorí autori by mohli svoju ohnivú potenciu spútať do *con*-domu, aby nás uchránili od *brío*znej plodnosti na babylónskom trhovisku hudobných pôžitkov. Ale ak sa na problém pozriem z hľadiska zamestnanosti ľudských bytostí, či užitočnosti ich profesií, dám prednosť každému pracovitému muzikantovi z druhej ligy pred prvotligovým usilovným chlapíkom, kresliacim niečo „dalekonosné s nízkou dráhou letu“. A preto zaspievajme si, *con* živijó dobrej hudbe!

P. F. 2004.

MEŠKA PUŠKÁŠOVÁ

Jazz, vážna hudba, world music, folk/country, blues na CD, DVD, DVD-AUDIO, SACD, VIDEO

WHEN THE **Mjuzik** STARTS, IT'S GONNA DRIVE ME CRAZY

všetko na **www.mjuzik.sk**

prevádzkovateľ: Divyd, Bartókova 6, 811 02 Bratislava, www.divyd.sk

KONCERTY

MELOS-ÉTOS

7. – 16. NOVEMBER 2003

„...Za ideálne považujem také vzťahy k tradícii a k novým kompozičným prostriedkom, pri ktorých umelec ovláda všetky - nové aj tradičné - ale tak, akoby jedným, ani druhým nevenoval pozornosť. Sú skladatelia, ktorí svoje diela stavajú vedome. Ja sa zaraďujem k tým, ktorí svoje diela skôr ‚šlachtia‘. Preto celý mnou vnímaný svet tvorí akoby korene stromu a dielo, ktoré z nich vyrástlo, jeho konáre a listy. Možno ich síce považovať za nové, ale sú to predsa len listy a z tohto hľadiska sú vždy tradičné, staré.

Či by som chcela ovplyvniť beh sveta estetickými prostriedkami? Skôr mi ide o možnosť ovplyvniť ideový prvok v našom bytí. Táto ideovosť si vyžaduje v každom čase konkrétne znázornenie, materializáciu. Predstavme si, že toto znázornenie by sa niekde a niekedy prerušilo. V tej chvíli by došlo k zastaveniu prirodzeného obehu...“

(cit. Sofia Gubajdulina - z programového bulletinu Melos - Étos 2003)

PRÁVE NA TOMTO MIESTE MAL BYŤ UVEREJENÝ ZÁZNAM Z BESEDY, DOPNENÝ ROZHOVOROM SO SKVELOU SKLADATEĽKOU SOFIOU GUBAJDULINOU. ZÁZRKY SA VŠAK DEJÚ - A NIEN TIE, KTORÉ NÁS PREKVAPUJÚ POZITÍVNE. ZVUKOVÉ ZÁZNAMY, KTORÉ ZO STRETNUTÍ S UMEĽKYŇOU, PRI PRÍLEŽITOSTI JEJ NÁVŠTEVY FESTIVALU MELOS - ÉTOS, MALI OSTAŤ AKO DOKUMET HOVORIACI O JEJ PRÍTOMNOSTI U NÁS, OSTATI NEMÉ. ČI TO BOL ZHLUK NÁHOD, ČI ČAROVANIE SILOU OSOBNOSTI TEJTO KRÉHKEJ, ALE SILNEJ A PRIERAZNEJ OSOBNOSTI, NEVEDNO. TECHNIKA, AJ TÁ O KTOREJ SME PRESVEDČENÍ, ŽE JE DOKONALÁ, ZRADILA. A TAK NÁM OSTATNE SPOMÍNAŤ A Z FRAGMENTOV ASPOŇ V DUCHU REKONŠTRUOVAŤ JEJ MYŠLIENKY, ZNOVA SI OŽIVOVAŤ HUDBU JEJ DIEL A LOVIŤ V PAMÄTI OBRÁZKY A SCÉNY Z FILMU, KTORÝ NÁM PRIBLIŽILU UMEĽKYŇU V ONÉ SOBOTNIAJŠIE PREDPOLUDNIE 15. NOVEMBRA 2003 NA STRETNUTÍ V BRATISLAVSKOM DIVADLE KORZO ASTORKA. SOFIA GUBAJDULINA BOLA HLAVNOU PROTAGONISTKOU OSTATNÉHO FESTIVALU MELOS - ÉTOS. KAŽDÝ, KTO MAL MOŽNOSŤ ZBLÍZKA ZAŽIŤ JEJ OSOBITÉ ČARO, VNÍMAŤ JEJ UMENIE, KTORÉ ZNELO Z FESTIVALOVÝCH PÓDIÍ, ZAISTE SI ZÁŽITKY UCHOVÁ V PAMÄTI AKO VZÁČNU SPOMIENKU...

FRAGMENTY

Tento festival je naozaj atraktívny. Doslova a do písmena. V zmysle gravitačných teórií každý druhý rok poštekli v pospolitosti fyzikálne zákony. Odhliadnuc od snáh poriadateľov, kvalít dramaturgie, obsahu aj konečného výsledku, pokaždé čímsi vyprovokuje. Zvlní pokojnú hladinu (alebo zdanlivo pokojnú?). Alebo ten „étos“ v titule je tým škrípajúcim zrnkom piesku v chrupe arbitrov... Napokon predsa povolí a dovolí aj zahrýznuť. Aspoň v kuloároch...

Melos - Étos je podľa štatistickej terminológie navštevovaným festivalom. Vyjadrené percentami - asi nadštandardne. Prítom sotva sa dá v tolkej zálahe hudby obstaráť viac než niekoľko čriepkov, fragmentov, postrehov, ktoré na stránkach nášho časopisu by mohli vyčerpávajúco dokumentovať a komentovať dianie v rozpätí desiatich

dní, pojmúc dovedna 16 koncertných produkcií. Festival je vskutku atraktívny. Ak by ho takým ktosi aj nechcel vidieť, faktá, akými sú prítomné osobnosti, sú „príjajnejšie“ rukolapným dôkazom...

Organizácia tentokrát fungovala na jednotku. Médiá - klasické aj elektronické kontakty boli sytené príkladne a operatívne počas celého festivalu avízami, upútavkami, správami aj korekciami. Tak ako to má byť. Rozvrh koncertov sledoval dôvtipný dramaturgický reliéf, s pointou v gradácii, ale rovnako sa pridržiavajúc stratégie osvedčeného modelu v hraničných koncertoch - teda otváracom a záverečnom. Ten, kto stihol tieto dva, pochopil a mohol si domyslieť aj čo-to z priebehu...

Prvý koncert sa teda udial s autorskou konšteláciou Vladimír Bokes, Witold Lutoslawski a Luciano Berio. Súvislosti v poetike ak nechceme nehladáme, ak za každú cenu chceme..., nie je to však podmienka (možno len podmienený reflex publicistu).

Lutoslawského 3. symfónia je v slede jeho tvorby doslova jednotkou par excellence, hudbou, do ktorej sublimovala múdrosť, talent a úsilie tvorca, účtujúceho s tradíciou, abstrahujúceho z cesty poznatkov aj vlastných náleзов.

Očakávanou bola *Sinfonia pre 8 hlasov a orchester* od Luciana Beria, a to nielen vzhľadom na ohlasovanú výnimočnosť kompozície, ale aj vďaka participujúcim interpretom, slávnemu súboru **Synergy Vocals**. Títo ôsmi vokalisti skutočne dokážu fascinovať svojou akoby „by the way“ suverénnosťou. Na ploche približne 40 minútovej fresky sa pohrávali s fonémami, tvarovali, cizelovali, sugestívne a presvedčivo koncipovali päťčasťový celok s maximálne vypätými oblúkmi. To všetko s výdatnou podporou orchestra SF a excelentného znalca (aj) súčasnej hudby **Zsolta Nagya**. S vedomím, že naše koncertné scény netrpia deficitom kvalitných telies a vokalistov, predsa len interpretačná ľahkosť a absolútnosť

ma viedla ku skromnej predstave počť tak v podaní Synergy napríklad niektoré zo skladieb Salvu, Zeljenku či Beneša... Podľa dobrých zvykov na otváracom koncerte odznela pôvodná domáca premiéra, Boke-sova v poradí 6. symfónia. Nie, autor v nej neprekvapil, nevzdialil sa zo svojho osvedčeného teritória. Je naďalej sám sebou, verný svojmu jazyku, štruktúram, logickej a pevnej konštrukcii. Predsa však, proklamovaná sloboda v podtitule symfónie ako by povolila putá expresiám, konfrontáciám vo vnútri kompozície...

K profilovým črtám Melosu patrí aj dramaturgická dominanta, reprezentovaná jednou osobnosťou, eventuálne estetická orientácia či prúd. 7. ročník festivalu sa pýšil prítomnosťou Sofie Gubajduliny, v jeho programe sa tiež opakovane vyskytovali kompozície severských a pobaltských skladateľov. Z nich ma zaujal najmä Fín Jukka Tiensuu, skladateľ, interpret, pedagóg, esejista, originálna osobnosť, očividne sa strániaca publicite. Recitál J. Tiensuu presvedčil každého, kto zotrval v blízkosti jeho brilantnej interpretácie (skladby R. Sierru, P. Kounevy, M. Corretta, N. Hakima, G. Ligetiho a - vlastnej), že čembalo napriek zvukovej subtilnosti môže očariť a v teréne súčasnej hudby pripraviť vzrušujúci zážitok.

ZÁŽITKY

Mohol aj nebyť, ale zaplať Pán Boh, je! Sedem hudobných bienále s tvorbou súčasných skladateľov. Festival ako výberová prehliadka hudby, ako priestor pre autorské projekty, ako krútnava hudobných modelov. Festival ako ľudské mravnisko zanietných robotníkov a robotníč-slúžiacich včeličke-hudbe. Festival ako slávnosť pre dychtívých, ako divadlo, ako príležitosť. Festival ako vlak pre náročných po-

DIRIGENT P. GRIBANOV
S HUSLISTKOU M. PAETSCH
NETELOVOU.

Foto: J. Baroš

KAPITOLA „OBETOVANIE“

Začnem od konca. Pozvať na festival Melos - Étos ruskú skladateľku Sofiu Gubajdulinu bol vynikajúci nápad. Poskytnúť jej taký veľký priestor v rámci festivalu, aký dostala na troch koncertoch (autorský komorný koncert + dve koncertatné diela s orchestrom) bol ďalší veľkorysý čin. Okamžite sa z nej stala v Bratislave známa osobnosť hudby - najmä pre tých, ktorí dovtedy o nej veľa nevedeli a nepoznali jej tvorbu. Profesionáli však vedeli a netrpezlivo čakali na živé predvedenia skladieb,

ktoré (bez prehánania) budú dlho rezonovať v mysliach počujúcich.

Huslistka hrajúca v záskoku za Mihaelu Martinovú, **Michaela Paetsch Netelová** z amerického Colorado Springs ukázala, ako má v praxi vyzerať moderný repertoár koncertujúceho huslistu, ktorý udržiava v pohotovosti významné huslové koncerty aj od súčasných skladateľov, nielen BWV, KV, Hob, Pincherle... Prijatá pohotovo takúto ponuku nebolo len príležitosťou. Bola to zároveň výzva,

a tej nezostala nič dlžná. Na záverečnom koncerte festivalu Melos - Étos (16. novembra) bola aktérkou festivalového finále, na aké sa už dlho nepamätáme - v skladbe Sofie Gubajduliny *Concert pre husle a orchester - Offertorium*. Veľmi ťažký part pre sólistku, aj pre orchester (SOSR, 16.11.). Toľko o tom, „kto a ako“. Nadšené výkriky „bravó“ z publika v Redute patrili skvelému výkonu huslistky, orchestru a dirigentovi. Boli predovšetkým holdom hudbe, ktorá dáva človeku predstavu o sebe samom, o iných, boli holdom radosti z prežitej hudby.

Festival teda skončil majstrovským dielom Sofie Gubajduliny. Huslový koncert sa začína citátom z Bachovej *Hudobnej obete*. „Téma ako obeť“ - téma rozložená postupne do štafety rôznych hudobných nástrojov, s pripomienkou na Webernovu inštrumentáciu. Citácia témy v *Offertóriu* nie je náhodná - introdukcia poukazuje na zdroj historickej hudobnej miazgy, priebeh diela poukazuje na živototvorné vnútro plodnej umelkyne. Má 72 rokov, ale tvorbou a výzorom pripomína nezdoľný ženský element. Spojila podnety západo-východné so všetkým, čo si pod tým viete predstaviť.

Skladateľka majstrovsky pracuje v koncerte s materiálom témy, ktorú podrobuje rozličným štruktúrnym aj zvukovým premenám. Pradivo hudby pre orchester je freskou, na pozadí ktorej sa vyníma huslový part ako presná kresba prechádzajúca raz do perokresby, inokedy do hustej zvu-

SYNERGY VOCALS

Foto: J. Baroš

Ani tentokrát nechýbal ansámbl bicích nástrojov: Schlagquartett Köln okrem skladieb N. A. Hubera, C. J. Waltera a Y. Pagh-Paana premiéroval jednu z objednávok festivalu, kompozíciu Quaiar od Mariána Lejavu. S potešením možno kvitovať dosť veľkú aktívnu účasť našich mladých autorov, podobne najmladšieho interpretačného pokolenia... a tak ďalej...

Sotva možno z takej bohatej a pestrej ponuky vyabstrahovať a čo i len fyzicky sa zúčastniť na väčšine podujatí. Preto teda ona útržkovitosť, zopár fragmentov a impresií z festivalu súčasnej hudby, ktorého existencia nás môže tešiť a hriať...

LÝDIA DOHNALOVÁ

slucháčov, ako dráždidlo pre nepozvaných. Festival ako zvukostroj pre počujúcich aj hluchých. Festival ako mámenie autorských preludov, vízií, ako projekcia možného úspechu aj realita odmietnutia. Slovom - ako sa teraz vravieva v istom rozhlase - oplatí sa to počuť! Nuž, komu ako a komu čo. Veru, aj tohto roku sa na Melos-Étos vyskytovala hudba, ktorú sa oplatilo počuť. Ponuku napísať o svojich dojmoch využívam ako priestor na výberovo pozitívnu správu o smutnom stave homo sapiens. Urobím to prostredníctvom niekoľkých diel vypovedajúcich o situácii človeka v hudbe. Ale nečítajte, ak ste čakali festival s inou hudbou, než aká tam zaznela!

kovej farby, stáby širokým štetcom maľovaných husľových línií. Objavné instrumentálne postupy dodávajú koncertu nezvyklý zvukový šat. Interpretácia diela v podaní SOSR s dirigentom **Piotrom Gribanovom** poskytla ne jeden pôžitok z vynikajúcej hry orchestra, zo súladu mnohovrstvovo rozloženej zvukovej masy priehľadného hudobného deja. Mala som pocit, že *Koncert - Offertorium* má vnútorný vývoj riadený aj autorkinou hudobnou dramaturgiou. Gubajdulina neomylné dávkuje príchod nových motívov, tém, úsekov, ich rozpracovanie a prelínanie s orchestrom. Každý úsek odlišuje orchestrálnym pozadím, pričom ako fantómové fragmenty prebleskujú útržky citácie z témy *Hudobnej obeť*. Napríklad úsek, keď sa pred záverom koncert stáva chorálom, spejúcim pozvoľnou gradáciou hlbokých violončiel a kontrabasov (pripomínajúc expresiu úvodu Góreckého *3. symfónie*) ku vyšším polohám s vrúcnu melodickou linkou huslí, flaut, dychov, zvonov... Záverečná gradácia bola cestou do výšin.

Nuž, to naozaj nebola obeť v zmysle zmarenej príležitosti. Azda presnejšie by bolo povedať: mystická oslava „obete“. Podobne ako v *husľovom koncerte - Offertorium* z roku 1980 (venovanom Gidonovi Kremerovi), aj v *Klavírnom koncerte Introitus* (1978, venovanom Alexandrovi Bachčijevovi), sme v sále dýchali iba tak, ako to dovolila skladba Sofie Gubajduliny. Klavírny part vynikajúco stvárnila **Eleonóra Škutová**, s inšpirovanou empatiou odkrývala svet prekvapivých stretov klavíra s orchestrom. (**ŠKO, Leoš Svárovský**, 14. novembra.). Niet tu miesta rozplývať sa nad skladateľkinou autorskou poetikou v ďalších jej skladbách, ktoré zazneli na festivale Melos-Étos 2003. Povedia iní... Zo skúsenosti však viem, že živé predvedenie jej tvorby nenechá nikoho chladným. Poslucháča obdarí povznášajúcim pocitom z prežívania hudby. Jej diela naplnili obsah slov „melos“ aj „étos“.

KAPITOLA O HUDOBNEJ KONTEMLÁCI

Triptych nad básňami Jacopone di Todího ako komorná hudobná kontemplácia. Koncízna hudobná reč Ivana Paríka v tejto rozsahom nevelkej vokálnej kompozícii pre soprán a orchester nadobudla zjasnenú podobu tvárneho orchestrálného zvuku, ideálne sa družiaceho s vokálnym partom. Orchester sa hlásil priezračne znejúcimi nástrojmi, v úsekoch s vokálnou linkou sa citlivo striedal s hustejšou sadzbou, v partnerských pasážach majstrovsky dokresľoval výraz aj emócie plynúce z obsahu textu. Ako trojica árií s prikomponovanou meditáciou (2002) tvorí triptych súdržný celok

paríkovskej vízie o Matke bolestnej a jej žiali pri ukrižovanom Synovi. S obsahom básní Jacopone da Todího sa autor zoznámil už dávnejšie. Prvé dve árie si však poležali v zásuvke autorovho stola, kým mohli zaznieť. Parík zamýšľa skomponovať *Stabat mater*, čoho súčasťou by mal byť aj tento triptych. Speváčka **Nao Higano** podala v triptychu výborný spevácky výkon (**SOSR, P. Gribanov**, 16. november), čomu výrazne pomáhali kľenuté melódie troch árií, aj ich súmerné formové proporcie. Speváčka využila priestor na vrúcnu lyriku, aj dramatické zdvihy. Poslucháč mal čas na úvahu o zmysle inšpirácie sakrálnym príbehom o ľudskej a božskej bolesti.

FOTO: J. BARTOS

KAPITOLA HOMO TECHNO

Bienále súčasnej hudby má svoje štandardné koncerty, výnimočné koncerty aj podujatia okorenené inými médiami. Nie je nič zvláštne, ak sa na festivale vyskytne súbor kombinujúci koncertné vystúpenie s filmovou projekciou. Tento nápad mal holandský **Orkest Volharding** (10. novembra.). Instrumentácia skladby pre takýto súbor potrebuje námety, ktoré by zniesli obsadenie s trojčlennými skupinkami saxofónov, trúbok, pozáun, flautou, pikolou, lesným rohom, klavírom, kontrabasom a basovou gitarou. Orchester ponúka odvrátený svet „presláčikovanej“ orchestrálnej hudbe. Dychový orchester je moderný, odvážny, provokujúci, jeho hráči sú dychármi - virtuóznymi ovládajúcimi jazz, rovnako ako štýl hry v súčasnej hudbe. Sú súčasťou happeningov s videoprojekciami. Ich vystúpenie v Bratislave bolo oživením, ktoré spôsobi-

lo (alebo aspoň mohlo) mrazivé pobavenie u dychtivých, vidiacich a nehluchých. Premietacie plátno v koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu avizovalo premietanie krátkych animovaných filmov k niektorým skladbám. Bolo to aj o smrti dokonanej či platonickej v zmysle ekokatastrofickej, len vyjadrenej inak, na spôsob moderného veku.

Louis Andriessen je zakladateľom hosťujúceho orchestra, autor tridsaťročnej skladby *On Jimmy Yancey*, v štýle klavírneho boogie-woogie. Prenos prvkov klavírnej sadzby do dychového orchestra tvoril základ cynického kontrastu hudby a deja na plátno. Nemý film, najprv v štýle grotesky, neskôr lyrický dokument s dobovým mestským koloritom, jazda vlakom a rytmus hudby kopírujúci rytmus kolies vlaku. Filmové strihy signalizujú zrážku dvoch vlakov. V momente zrážky skladba výrazne oťažie, okom hudobnej kamery sledujeme mŕtvych, železný šrot, detaily zničených vlakov i ľudí obzerajúcich tragédiu. Zdalo by sa, že skladba je popisná, ilustratívna, ale nie. Je skôr časovým koordinátorom udalosti, ktorá sa odohrala v desaťročí boogie-woogie. Akoby skrytou kamerou pozeráme na pódium, kde živí muzikanti nezaujate hrajú svoje party filmovej hudby k premietanému dokumentu.

Dvojica autorov Sjeng Schupp a Michiel van Dijk nie sú v oblasti hudby k animovaným filmom nováčikovia. Sjeng Schupp je hráčom na kontrabas, gitaru a zdatným ilustrátorom. On bol výtvarným autorom série animovaných filmových etud o ľudských necnostiach. Napríklad *Lifter* - o svete preplnenom autami ako hmyzom, kde sa pulzujúca hudba neustále hmýri v jazzovom veľkoochestrálnom rúchu, imitujúc nekonečný pohyb áut na mimoúrovňových križovatkách odnikiaľ nikam. Kresba pomáha hudbe byť drsnou, hudba animuje štýl detskej výtvarnej skratky. Jediný človek, čakajúci na šancu odviezť sa autom, nakoniec uspeje v aute, ktoré skončí - s prepáčenním v... Hudba zobrazuje chaos usporiadaný do záhuby.

No a čo tak pozrieť sa na to, ako si človek kráča po nekonečných schodoch z vlastnej úradníckej kravaty neustále kdesi nahor, za kariérou, požierajúc vlastný jazyk a symbolicky všetko, čo k takejto púti patrí. No a hudba? Treba vidieť a počuť spolu.

Den Pijp - autori sú tí istí. Azda najdrastickejšia, animáciu vyjadrená a hudbou oživená etuda o ľudskej chamtivosti, nenásytnosti, sexuálnej repetitívnosti, ničiacej vášni, neúcte k živému a... dosť, nebudem menovať všetko. Táto skladba bola asi krajným pólom námetov na rozmyšľanie, ktoré festival o súčasnej hudbe ponúkol. Pri-

tom hudobné ustrojenie skladby bez projekcie by vyvolalo iba pobavenie, lebo nebolo vôbec až také provokujúce, akým sa stalo v kombinácii s videoprojekciou. Ostrými strihmi sarkastickej hudby, zvukovými kolážami nechutných asociatívnych zvukov z ľudskej ríše, rytmickou pregnanciou a zdôrazňovaním technoprvkov v inštrumentácii, sa táto skladba zaradila k techno-kompozíciám viazaným na obraz. Ale inak bola brilantnou hudobno-filmárskou hračkou v rukách skvelého orchestra.

Beat: vysoký obzor mora, v diaľke maličká loď, z nej sa najprv valí nepatrný dym. Loď sa blíži, dym je väčší. Ako sa lodný kolos približuje, hustne zvuková batéria dychových nástrojov do neznesiteľnej podoby dynamicky preexponovanej zvukovej skrumáže. Už je všetkým v sále jasné, že zvuk udierajúci na ušné bubienky symbolizuje tmavý dym z lode. Vygradovaný zvuk sa ozýva aj pri pohľade na dym z námorníkovej fajky. Ďalšia loď sa blíži, a na nej je dymiaci námorník. Loď stroskotá, saxofóny, trombónisti a trubkári to poriadne roztočia, opäť nás hluk hluší. Pointa: v hlbokom tichu sa na morskej hladine nad potopenou loďou vynorí fajka. Tá nikdy nestroskotá. V myšlienkach nás prenasleduje neodbytné perpetuum mobile o dyme, ničivej sile zvuku, hluku, zvuku, hluku. Najpríjemnejší zvukový efekt na spomínanom koncerte bolo záverečné „člup“ vynárajúcej sa fajky na morskej hladine. Nech je táto pointa poučením o cene nezničiteľných ľudských omylov. Toto nebol melos, žeby étos?

KAPITOLA O INTÍMNO

Prerозpráváním kresleného obsahu Schupových animácií a van Dijkových kompo-

zícií na koncerte Orkest Volhardingu by som nerada zanechala pesimistický obraz o široke palety festivalových hudobných námětov na rozmyšľanie. Ešte veľa skladieb ma zaujalo do tej miery, že ich ponúknem v patričnom balení v rozhlasovom vysielaní. Na záver písanej správy o festivale som si vybrala komornú skladbu pre soprán a sláčikové nástroje. Autorka sa inšpirovala básňami Klausu Merza preto, lebo boli nezvyčajne stručné a zrozumiteľné. Takéto posolstvá vyhľadáva skladateľka Iris Szeghy. V skladbe *Vielleicht, das uns etwas aufginge* siahla na dreň básnických obrazov. Úsporne zaobchádzajú so sláčikovým ansámblom stvorila ideálnu skrýšu pre intímne výpovede o ľudských želaniach, o listujúcom čase a echu za ľudským šťast-

tím, aj o smrti, ktorá neustále mení podobu. Sláčikári zo žilinského **ŠKO (Leoš Svárovský, 14. november)** a vynikajúca nemecká speváčka **Sylvia Nopperová** vdýchli skladbe tajomnosť, expresívnu komornú drámu a zároveň silnú v jej krehkosti. Obdivovala som spôsob zaobchádzania so skupinami sláčikových nástrojov. Aké nadzvukové efekty možno dosiahnuť týmto monotematickým inštrumentá-riom!

Zacitujem z básne Klausu Merza, lebo sa mi žiada ešte zdôrazniť, že: „snáď sa nám niečo objasní. Raz. Náhodou. Navždy“. Alebo radšej myšlienku?: „odkiaľ len ľudia berú svoje tváre pri prechádzaní?“

MELÁNIA PUŠKÁŠOVÁ

DIRIGENT Z. NAGY

Foto: J. Bařos

POSTREHY

Medzinárodný festival súčasnej hudby Melos - Étos dosahuje čoraz profesionálnejšiu úroveň. Potvrdil to aj jeho 7. ročník, ku ktorému nemožno nevysloviť dva zásadné postrehy:

Predovšetkým, dramaturgicky pestrý festival bol výborne zvládnutý po organizačnej stránke, o čom svedčila jeho bohatá propagácia v médiách, pomerne vysoká návštevnosť podujatí (najmä mladým publikom), únosná miera zmien účinkujúcich a skladieb v programe, dostatočne hodnotný a zrozumiteľný obsah informačných materiálov (vizitka pedantnosti), bezchybne zvládnutá návšteva hlavnej osobnosti festivalu Sofie Gubajduliny, v rámci ktorej nechýbali ani sprievodné podujatia so skladateľkou (beseda, prezentácia filmového

dokumentu), čo v minulých ročníkoch chýbalo. Z dramaturgie pozitívne vybočoval koncert *Zvuk, obraz, priestor*; prezentujúci najnovšie trendy elektroakustickej a elektronickej hudby v spojení s videoprojekciou. Popri veľikánoch hudby 20. storočia tohtoročný Melos - Étos akcentoval diela skladateľov severnej Európy, avšak ich kvalitatívny výber bol diskutabilný. Podobne zrušenie celého koncertu Nydd Ensemble možno považovať za „vlastný gól“.

Druhým veľkým plusom bolo zameranie prezentácie slovenských skladateľov na mladšiu generáciu. Bolo to zaslúžené odškodnenie za menšiu pozornosť voči nim v predchádzajúcich ročníkoch. Diela od štyroch mladších autorov vznikli dokonca priamo na objednávku festivalu (Burg, Lejava, Milakovič, Salamon-Čekovská). Do programu bol včlenený aj koncert 5. ročníka ambiciózneho projektu *Hudba bez hraníc v srdci Európy*, akejsi tvorivej dielne

mladých európskych skladateľov a interpretov. Treba takisto poznamenať, že popri renomovaných zahraničných umelcoch získali veľký priestor aj mladí domáci interpreti.

Obe spomínané oblasti pozitívnych impulzov sú výsledkom práce nového festivalového výboru a organizačného tímu, ktorého skúsenosti z minulého ročníka sa zúročili (v predchádzajúcich ročníkoch tomu tak nebolo). Napriek nádejným zmenám je však stále čo zlepšovať. Predovšetkým by stálo za zváženie propagovať nielen festival ako celok, ale aj jeho jednotlivé podujatia samostatne. Možno by sa potom nestalo, že niektorý, potenciálne atraktívny koncert (Schlagquartett Köln) sa stretne s menšou návštevnosťou. Skalným návštevníkom isto chýbala aj možnosť zakúpiť si permanentku na celý festival. Snáď nabudúce...

PAVOL ŠUŠKA

Najzaujímavejšou súčasťou podujatia (cyklus C - **19. novembra**) v Koncertnej sieni SF bolo vystúpenie mladého klaviristu **Jakuba Čížmaroviča** s orchestrom SF. Po zvládnutí tretieho koncertu (c mol) v minulej sezóne ho vedenie SF opätovne angažovalo na Beethovena, a to do jeho „Cisárskeho“ koncertu č. 5 *Es dur op. 73*, na technické nároky, ale aj vo výraze najvypätejšieho klavírneho koncertu. Ako sólista Čížmarovič nezaprel, že je nielen skvelým virtuózom, ale aj intenzívne cítiacim hudobníkom. Pri presadzovaní svojho osobnostného vkladu nedokáže sa ešte vymaniť z elánu svojej vekovej kategórie: napr. vstupná kadencia sólového klavíra by bola zniesla aj o niečo pomalšie tempo, aj keď - priznajme - technicky ju zvládol suverénne, brilantne. Pri striedaní myšlienok jednotlivé plochy neboli celkom ideálne a logicky sklbené a neraz by bolo prospelo aj súhre zdôrazňovať viac rytmické pulzovanie. Čížmarovič je majstrom v načrtávaní meditatívnej náladovej atmosféry. Azda práve táto črta rozhodla o tom, že sa nám potom klenba celkovej výstavby nezdaľa byť dostatočne logická. Nevieme, či táto interpretácia bola osobnou premié-

rou klaviristu, ale menšie zakolísania najmä v prvej časti tento dojem priam nancovali. No na úrovni hodnej vyspelého, zreleho umelca, s hlbokým emocionálnym ponorom stvárnil umelec stredné *Adagio*. Ak prvá časť mala rad krásnych, nie priam najšťastnejšie na seba nadväzujúcich úsekov, *Adagio* predstavovalo už syntézu jedinečného výrazu a presvedčivej výstavby. Tak ako 1. časť, aj finále mohlo mať tempo trochu miernejšie, rovnomernejšiu pulzáciu, nesporne však oplývalo virtuóznym leskom. A tak si Čížmarovič svojou rados-

ťou z muzicírovania, živosťou temperamentu a neodškriepiteľným citovým vkladom získal publikum. Odmenil sa mu čo do tónovej kultúry, spevnosti a vrúcnosti ideálne zvládnutým Brahmsovým prídavkom.

Dirigent večera **Rastislav Štúr** dostal príležitosť sprístupniť publiku niečo zo slovenskej klasiky - *Slávnostnú predohru Es dur* od Jána Levoslava Bellu, v ktorej náležite podčiarkoval monumentálny pátos korešpondujúci s názvom diela.

Druhá časť programu sa niesla v znamení *Symfónie č. 8 G dur op. 88* od Antonína Dvořáka, istého spôsobu apoteózy prírody, kde tento veľikán hudby nachádzal útechu, duševnú rovnováhu a zdroj optimistického postoja k životu. Jeho koncepcia kráčala ruka v ruke s dirigentovým tvorivým temperamentom, s jeho záľubou v sýtych, žiarivých farbách, ktoré v dramatických plochách vystupňoval. Dokázal však nielen stavať proti sebe neraz príkre kontrasty, ale vystihnúť aj žartovnú artikuláciu scherza, či vlniacu sa tanečnosť valčíka (3. časť). Záver v jeho podaní vyznel v plnom súlade s predstavou autora ako bujará oslava života.

VLADIMÍR ČÍŽIK

Vo vyše štyridsaťročnej histórii SKO bolo tradíciu - ba priam nepísaným dramaturgickým zákonom - uvádzať a premiérovať pôvodnú slovenskú tvorbu. Výpočet takýchto počínov by bol zaiste zaujímavý... Uvedomil som si to na abonementných koncertoch cyklu D/E **20. a 21. novembra. SKO Bohdana Warchala** so svojím umeleckým vedúcim **E. Danelom** siahol po kompozícii Petra Zagara s názvom *Blumentálsky tanec č. 4*. Dielo vzniklo na základe objednávky SKO a jeho názov je len skladateľovým odkazom na lokalitu, v ktorej žije. Treba hneď na začiatku povedať, že Zagarov *Blumentálsky tanec č. 4* je priam „ušitý“ pre tento komorný orchestier. Zo skladby vyžaruje hravosť, priezračná radosť z tvorenia, jednoduchosť a priamočiarosť. Zagar sa zrejme oprel o primárnu invenčnú silu. Nástup tanca je skvele pripravený a samotné nastolenie tanečnej kreácie je veľmi pôsobivé. Poslucháč má pocit, že vnútorná energia tanca postupne zvädne a upadne, no je to len povrchné zdanie. V skutočnosti iskrivé trblietanie tanca pohltí fantazijná práca, s reminiscenciami smerom k hudbe romantizmu, no najmä baroka. Zagar drží poslucháča v napätí. Jeho hudba neupadá do šablón ani v ponáškach

na retro-slohy. Verím, že kompozícia, ako živá a spontánna hudba vstúpi do trvalého repertoáru SKO. Aj interpretácia podčiarkla radosť z muzicírovania, akúsi duchovnú spolupatričnosť k hudbe. Treba ešte spomenúť skutočnosť, že išlo o premiéru diela, ktoré bolo dokončené len v októbri.

Výrazné podĺžnosti voči sakrálnnej hudbe Antonia Vivaldiho čiastočne kompenzovalo zaradenie Šalamúnovho zhudobneného žalmu 126 pre alt, sláčiky a basso continuo RV 608 *Nisi Dominus*. Je to iná tvár Vivaldiho, pozbavená koncertantnej vznešenosti. Inšpiruje sa skôr operou, no ľudský hlas stojí zásadne v službe textu. Altistka **Marta Beňáčková** od samotného začiatku takto pochopila Vivaldiho duchovný odkaz. Latinský text Šalamúnovej *Pútnickej piesne* stvárnila vskutku religiózne, úprimne a precízne. Rovnako aj SKO siahol do iného interpretačného slovníka. Celé dielo vyznelo ako modlitba so vzletnou Šalamúnovou poéziou.

Dramaturgická skladba druhej časti programu sa ocitla na britskom kontinente; najskôr prostredníctvom Purcellovej suity *Abdelazer* a potom *Variáciami na tému Franka Bridgea op. 10* od Benjamina Brittena. Purcellova hudba k rovnomernej scénickej hre patrí k skutočným klenotom

anglickej hudby. Jej programovo-scénický charakter je previazaný schémou barokovej suity a koketnými tanečnými kreáciami s vizuálnou tvorivou „posadnutosťou“ skladateľa sledovať scénickú víziu deja. Po stránke interpretačnej bol evidentný výrazový register SKO: spevnosť, dynamická

premenlivosť a spontánna hravosť. „Staré zlaté časy“ nám pripomenuli aj spomínané Brittenove *Variácie*, kde návrat k starým formám oživuje skladateľov neopakovateľný, čarovný rukopis. Aj tu sa SKO ocitá vo svojich vlastných dramaturgických vodách, kde sa minulosť prelína s prítomnosťou celkom čitateľne.

Duchovné vyžarovanie interpretačného posolstva Bohdana Warchala žije v tomto komornom telese ďalej. Verím, že Duch je okrídlený závan myslenia i cítenia, ktorý pôsobí neraz ako inšpirácia, či skok ponad roky a generácie. Viacero členov v SKO je nových, mladých, no interpretačný rukopis B. Warchala je tu stále živý. Aj výklad starej hudby prináša nové pohľady - dramaticky vzrušené, s nesmierne prudkými dynamickými kontrastmi. Zostáva a pretrváva tu však aj čitateľná niť z minulosti. A to je dobré, správne a poučné pre každú generáciu...

IGOR BERGER

Na dvojici abonentných koncertov **27. a 28. novembra** nastala zmena pôvodne plánovaného programu. Za dirigentským pultom zaujal miesto český dirigent **Petr Vronský**, ktorý nášmu publiku nie je neznámy – v minulosti už vystupoval s orchestrom SF.

Prvú polovicu koncertu vyplnil *Koncert pre klavír a orchester a mol op. 85* od Johana Nepomuka Hummela. Bratislavský rodák skomponoval „pre vlastné potreby“ aj niekoľko klavírnych koncertov, pričom uvedený, v poradí asi tretí, patrí k najvydarenejším z nich. Svojím spôsobom bol Hummel vlastne avantgardným skladateľom vo svojej dobe. Hoci bol iba o osem rokov mladší než Beethoven, brilantnou pianistickou virtuozitou pripravil pôdu pre klavírne koncerty Chopina a Liszta. Pravda, bravúra, figuratívny prvok, elegancia sú v jeho hudobnom prejave v popredí, čo nemôže zakryť určitú plytkosť a chudobu invencie. Uvedený koncert kladie značné interpretačné nároky na sólový part. V našom prípade bol v rukách **Jordanky Palovičovej**. Slovensko oplýva mnohými klaviristkami medzinárodnej úrovne, medzi ktorými Palovičová zaujíma čestné miesto. Vyrástla v hudobníckej rodine, jej otec bol o.i. aj obetavým propagátorom Hummelovej klavírnej tvorby. Jej umelecký vývoj vykazuje všestranne vzostupnú tendenciu a rast. Začala kdesi u Mozarta, svoj repertoár neustále rozširovala a nateraz siaha po súčasnú svetovú a slovenskú tvorbu.

K Hummelovmu koncertu pristúpila zodpovedne a so značným technickým a hudobníckym zázemím. Perfektne a akoby hravo zvládla všetky pianistické virtuózne

girlandy, figurácie, fioritúry, behy, ktorými tak bohato oplýva klavírny part, ale prenikla i pod lesklý povrch skladateľovej výpovede. Jej zvonivý, kultivovaný úder, zreteľná artikulácia aj v najrýchlejších pasážach, citová angažovanosť, ktorá niekedy vyústila až k „maznaniu“ sa s klavírom, patrili k charakteristickým črtám jej prejavu. Dirigent držal orchester pevnou a spoľahlivou rukou, sólistke bol vhodným partnerom a spolupracovníkom.

Druhá časť dramaturgicky zaujímavo a pútavo zostaveného koncertu bola venovaná dvom skvostom romantickej orchestrálnej literatúry. Najprv odznela *Slovenská rapsódia A dur op. 45 č. 3* od Antonína Dvořáka. Spontánnou invenciou koncipovaná plnokrvná majstrovská skladba sa od svojho vzniku úspešne uvádzala na kon-

JORDANKA PALOVIČOVÁ

FOTO ARCHIV

Rozbehnutá 55. koncertná sezóna priniesla v rámci cyklu D a E (**4. a 5. decembra**) programovú skladbu, v ktorej zazneli diela A. Dvořáka, B. Martinů a R. Schumann. Dirigent **Stanislav Vavřínek** a **orchester SF** stvárnil v úvodnej časti koncertu *Nokturno pre sláčikový orchester H dur op. 40* od Antonína Dvořáka. Niekoľkokrát prepracované dielo samotným autorom sa zriedkavo dostáva na koncertné pódia. V prípade tejto skladby treba povedať, že neprávom. *Nokturno* je malým hudobným snom, poetickou nočnou víziou skladateľa. Tak, ako bola Dvořákovi blízka rozprávka, rovnako mu bol blízky aj hlas nočnej piesne, meditácia a tiché rozjímanie. Jeho religiozita sa tu snúbi s fantáziou, hlas noci prebásnil do sveta svojich tónov. Dirigent S. Vavřínek a orchester SF citlivo zareagovali na Dvořákovu víziu snových preludov. Bola to malá poetická introdukcija koncertu. Oázu nočného pokoja prerušil *Dvojkoncert pre dva sláčikové orchestre, klavír a tympany H. 271* od Bohuslava Mar-

tinů (s interpretačnou účasťou klaviristu **Ladislava Fančoviča** a tympanistu **Františka Reka**). V *Dvojkoncerte* autor jedinečne rozohral svoju víziu koncertantnej hudby. Nepretržitá oscilácia dramatického a dynamického vlnenia má v sebe obrovský vnútorný náboj. Koncertantnosť je žriedlom nevyčerpaceľnej premenlivosti. Obrazne povedané, je to nepretržitá „sopečná činnosť“, riava nápadov a vznietlivých hudobných obrazov. Uprostred tohto vulkanického diania stojí klavír a tympany – ako fenomén zjednocujúci a usmerňujúci vášnivý nepokoj dvoch sláčikových orchestrov. Sugestívna hudba očarila nielen poslucháčov, ale rovnako aj interpretov. Tento dvojkoncert patrí rozhodne k tomu najlepšiemu, čo bolo vytvorené v koncertantnej literatúre. Dirigent S. Vavřínek realizoval svoju koncepciu skladby s nadhľadom, ponechal tvorivú voľnosť interpretom, nespútal ich do koridoru ohraničených predstáv, ale „pootváral okná“ voľnej fantázie. Úloha dvoch sólových

certných pódia. Preto je udivujúce, že u nás ide o takmer neznámu skladbu genálneho českého majstra, kým iné jeho diela sa dookola obohračujú. Rapsódia začína harfovým sólom podobne ako Smetanova symfonická báseň *Vltava*, následne sa rozvíja v tanec, ktorý prechádza rôznymi premenami, až sa na záver objaví téma v slávnostnom rúchu.

Dirigent sa ujal diela s muzikantskou vervou, výstižne zdôraznil české a slovenské intonácie a pripravil poslucháčom pekný estetický zážitok z tohto nádherného diela. Na okraj možno však poznamenať, že v kultúre zvuku orchestra ešte zostali určité rezervy.

Záver koncertu tvorila symfonická báseň *Smrť a vykúpenie op. 24* od Richarda Straussa. Mág inštrumentácie, orchestrálnych farieb a hustého motivicko-tematického prepletenia skomponoval svoju v poradí druhú symfonickú báseň *Smrť a vykúpenie* pod vplyvom pesimistických filozofických prúdov svojej doby. Nie je to skladba o smrti, ale o umieraní, boja so smrťou, prerušeného spomienkami na detstvo, mladost a na činnorodé mužné roky, až kým hrdina nepodľahne a transcenduje do onoho sveta večnosti. Je to téma, ktorá môže zaujímať každého z nás. Dirigent s rozmyslom i švihom a značnou dramatickou vervou oživil partitúru tohto dojímavého a majestátneho diela. Pravda, nebolo by bývalo na škodu veci, keby bolo viac času na skúšanie takého náročného diela. Nie veľmi presvedčivo vyznela napr. epizóda prechodu od smrti do transcendentného sveta. Celkovo však zanechalo predvedenie dôstojný dojem.

PAVOL POLÁK

nástrojov nebola vždy len koncertantná, vždy bola dominantná a rozhodujúca, preto obaja sólisti mohli potvrdiť svoje interpretačné kvality.

Druhá časť koncertu patrila R. Schumannovi a jeho *Symfónii č. 4 d mol op. 120*, ktorá vo vývoji tejto hudobnej formy zaznamenala veľký duchovný prerod. Schumannova romantická hudba nenastoluje revoltujúce výkriky, no v jej smerovaní je tušenie budúcnosti. Dirigent S. Vavřínek s orchestrom si opäť rozumeli, budovali svoju predstavu skôr v rovinách fantázie a romantickej premenlivosti hudobných obrazov. Zdá sa, že tento typ dirigentskej osobnosti maximálne vyhovuje orchestru SF, pretože muzicírovanie vzniká na základe partnerského vzťahu, v ktorom niet rušivých napätých vzťahov. Muzicírovať sa dá len v harmonickej atmosfére. Tá z interpretácie počas celého koncertu evidentne vyžarovala. Tešíme sa preto na ďalšie stretnutie s týmto talentovaným českým dirigentom.

IGOR BERGER

V rámci abonentného cyklu A sa **11. decembra** predstavili v Koncertnej sieni Slovenskej filharmónie dvaja mladí interpreti – violončelista **Michal Šťáhel** a český dirigent **Tomáš Hanus**, ktorý prijal hosťovanie namiesto indisponovaného Jamesa Judda. K zmene nedošlo len v osobe dirigenta, ale aj v programe koncertu: namiesto diela Gustava Holsta *Planéty* zaznela *3. symfónia „Eroica“* od Ludwiga van Beethovena. Aj keď pôvodný program bol lákavý dramaturgiou aj menom dirigenta, rovnako hodnotný umelecký zážitok poskytol koncert v spoločnosti Michala Šťáhela a Tomáša Hanusa.

Michal Šťáhel sa predstavil v prvej časti večera ako sólista *Koncertu pre violončelo a orchester e mol op. 85* od Edwarda Elgara. Dielo je posledným skladateľovým opusom a zďaleka nepatrí ku koncertantnej literatúre, v ktorej sa môže sólista blysnúť už navonok zjavnými, efektnými a bohatými pasážami. Ak v koncertnom bulletinu autor sprievodného textu uviedol, že samotný Elgar popísal toto dielo ako „vzťah muža k životu“, volil charakteristiku skutočne výstihnú. V klasickej trojčasťovej forme koncertu sa striedajú nevšedné, zvukovo a harmonicky, no najmä výrazovo vzácne pasáže, v ktorých sa strieda meditativnosť s drámou. Michal Šťáhel v koncerte nič nezaprel zo svojho výrazného talentu. Ani po stránke technickej, ani výrazovej. Dielo pochopil ako organický celok, v ktorom sa témy a hudobné myšlienky navzájom prelínajú, vzájomne sa inšpirujú. Okrem tohto postoja zaujal Šťáhel aj kultivovaným tónom a eleganciou. Aj keď túto recenziu píšem s určitým časovým odstupom, dojem,

ktorý vo mne Elgarov *violončelový koncert* zanechal, je aj vďaka vynikajúcemu Šťáhelmu výkonu rovnako príjemný ako po doznení jeho posledných tónov. Zatiaľ som

MICHAL ŠŤÁHEL

FOTO ARCHIV

sa nezmienila o sólistových partneroch, dirigentovi a orchestri. Aj tu môžem s pokojným svedomím konštatovať ich korektnosť a citlivý prístup, vďaka ktorému mal sólista nielen spoľahlivých spolutvorcov náročného projektu, ale aj dostatočný priestor na uplatnenie vlastných ambícií.

V prvej časti večera bol teda dominantnou osobnosťou Michal Šťáhel. V druhej

zasa túto úlohu suverénne prevzal dirigent Tomáš Hanus. Beethovenova *3. symfónia* patrí ku kmeňovému repertoáru každého, prinajmenej štandardného symfonického telesa. Aj jej interpretácia sa môže pohybovať v rôznej hodnotovej škále – od šedého štandardu cez štandard klasický, až po objavný a osviežujúci. Ak niekto čakal, že na tomto koncerte zaznie *Eroica*, na akú je dlhé roky zvyknutý, musel byť po jej doznení rozpačitý až sklamaný. Ja som patrila k opačnej skupine, bola som nadšená. Z Hanusovho naštudovania a uvedenia Beethovenovej symfónie vanu na mňa po celý čas svieži a od tradičných nánosov oslobodený Beethovenov hudobný duch. Opäť som si uvedomila, ako mám rada jeho hudbu. Aj keď sa mi po prvých minútach úvodnej časti zdalo, že sa na mňa valí tok hudby s takou vervou a v takom tempe, že ho asi nezvládnem absorbovať, už smútočný pochod v 2. časti a následné *Scherzo* ma presvedčili o dirigentovej premyslenej a vypracovanej koncepcii, o prísne sledovanej línii, o témach a „témickách“, ktoré sa odrazu aj zásluhou snaživého výkonu členov orchestra SF zjavili v novej zvukovej podobe. Tento spôsob ponímania Beethovenovej hrdinskej symfónie, venovanej Napoleonovi Bonapartemu, ako uvádzal autor, dosiahol svoj vrchol v záverečnom *Finále*, ktoré vyznelo veľmi pôsobivo a strhujúco.

Podľa môjho názoru koncert, ktorý odznel 11. decembra v bratislavskej Redute, bol dobrý, ak nie vynikajúci.

MARTA FÖLDEŠOVÁ

Hudební nakladatelství EDITIO BÄRENREITER PRAHA Vám nabízí dlouho očekávanou novinku

Publikaci můžete zakoupit u našich distributorů:

DAVID LIEBMAN

Technika hry na saxofon

Vynikající saxofonista a světově uznávaný pedagog v oblasti jazzu a saxofonové hry **David Liebman** (nar. 1946 v Brooklynu) své dlouholeté interpretační a pedagogické zkušenosti zúročil v učebnici, která systematicky a velmi podrobně popisuje techniku hry na tento nástroj. Kniha vysvětluje, jak o hře přemýšlet a hledat optimální přístup k jejím jednotlivým aspektům (dýchání, nátisk, frázování atd.), soustředí se na odstranění zlovyků a věnuje se rozvoji přirozené a uvolněné techniky. Učebnice používaná v celém světě je vhodná pro začátečníky i pokročilé

hráče bez ohledu na hudební styl, jemuž se věnují. Důležité informace zde naleznou nejen saxofonisté, ale i klarinetisté a hráči na ostatní dechové nástroje či zpěváci (kapitola o dýchání). Knihu přeložil významný český saxofonista **František Kop**.

HUDBNINY AMADEO
Komenského 6
040 01 Košice
tel.: 055/ 622 97 14
tel.: 055/ 633 68 34
amadeo@dodo.sk

MUSIC FORUM, v. o. s.
Palackého 2
811 01 Bratislava
tel.: 02/ 5464 4372-3
tel. + fax: 02/ 5443 0998
musicforum@nexta.sk

MUSICA SLOVACA
Medená 29
811 02 Bratislava
tel.: 02/ 5443 1380
fax: 02/ 5443 3569
hfv@hvf.sk

INFORM –
knižný veľkoobchod
Bratislavská 12
010 01 Žilina
tel. + fax: 041/ 8962 3991

H 7907
ISBN 80-68385-23-X
rozsah 68 stran
cena 130 Kč

Knihu si můžete objednat na adrese:

Editio Bärenreiter Praha, Zákaznické centrum, Pražská 179, 267 12 Loděnice u Berouna
tel.: 311 672 903, 603 179 265, fax: 311 672 795, zcentrum@ebpraha.com, www.noty-knihy.cz

I prísľubom BUDÚCNOSTI

Myšlienka *Hudba spája národy, ale rozdeľuje generácie*, mohla byť mottom **Festivalu súčasného umenia Košice**, ktorého 1. ročník sa uskutočnil od **24.** do **27. novembra** na konzervatóriu a v Dome umenia. Už niekoľko rokov sa v Košiciach pokúšali viacerí (najmä Hudobná spoločnosť Hemerkovcov) vytvoriť prehľadku súčasnej tvorby. Vďaka iniciatíve Štátnej filharmónie Košice mohlo teraz vzniknúť reprezentatívne podujatie. Festivalový výbor na čele s tajomníčkou J. Bukovinskou a riaditeľom ŠFK J. Kleinom privítali spoluprácu s umelcami a umeleckými inštitúciami, výsledkom bola o.i. výstava prác poslucháčov Katedry designu Fakulty umenia Technickej univerzity v Košiciach, ktorej poslucháči prezentovali svoje práce na výstave nazvanej *Prvé stopy*. Svojím vkladom do programu prispeli aj autori (J. Bukovinská a I. Podracký) monografie *Košické kvarteto*, ktorá je ďalšou z cyklu Kapitoly z dejín hudobnej kultúry v Košiciach. Rôznorodú umeleckú paletu vhodne obohatila aj prezentácia básnickej zbierky lekára, citlivého poeta Michala Becu, s názvom *Ostýchavá láska*.

Mnohé zo skladieb festivalu zazneli v Košiciach v minulosti, niektoré boli súčasťou programu festivalu Orfeus 2003 v Bratislave, väčšina z nich bola pre košických poslucháčov, najmä pre mladšie publikum, dosiaľ neznáma. Jednotiacim prvkom dramaturgie bola orientácia na autorov a interpretov, ktorí v Košiciach tvoria, alebo tu študovali.

Na otváracom koncerte **24. novembra** v Dome umenia zazneli skladby generácie vzdialených autorov, ich spoločným menovateľom však je vzťah a reflexia kompozičných princípov druhej viedenskej školy. Messiaenov piesňový cyklus *Poèmes pour Mi* zaznel v interpretačnom stvárnení **O. Listovovej** a **I. Buffu**. Deväť miniatúrnych piesní – mikropříbehov, zaujalo hĺbkou výrazu. Nasledujúce *Variácie pre klavír op. 27* od Antona Webera, dielo s prísnu dvanásťtónovou technikou, so zaujatím interpretoval **I. Buffa**. Z iného sveta bol ďalší hudobný blok: trio **M. Mosorjak**, **P. Mosorjak** a **P. Zwiebel** naštudovalo skladbu Japponky študujúcej vo Viedni A. Murakami (1974) *The way to...* Autorka presvedčila, že patrí k nádejám pestrého kaleidoskopu tvorcov súčasnej hudby, hoci sa tiež opiera o schönbergovské podnety. Jednočastová

Sonáta pre violu a klavír od V. Bokesa podnietila úvahy o vývinových perspektívach serializmu, o využívaní expresívneho zvuku a možnostiach violy. Naštudovanie Zwiebelom a Buffom možno prijať s obdivom. *Hudba pre organ* od N. Bodnára mala premiéru roku 1995, teraz sme ju počuli s **E. Dzemjanovou**. Na rozdiel od premiéry v Dóme sv. Alžbety, reprízu poznačila technická chyba nástroja v Dome umenia. Päť častí suity pôsobí koncízne, vyznačujú sa extrémnymi vzdialenosťami tónov a zvukovým využitím farieb organu. V úvodnej časti dominovalo „klavírne“ myslenie autora, siahol tu aj po štýlových prostriedkoch minulosti, ktorými ohraničil a vzájomne diferencoval ďalšie časti. Juraj Vajo a jeho *Kvartet* (správne by malo byť kvarteto) pre flautu, violu, violončelo a klavír zaznel v novej verzii. Dielo (premiérované na Ostravských dňoch novej hudby) môžeme hodnotiť ako doteraz najvydarenejší Vajov opus. Prezrádza, že autorove cítenie smeruje k percipientovi, neuzatvára so do seba, ale odhaľuje ďalší, nový pohľad do transcendentna. Skladba využíva prepravovaný klavír, violu, striedavo hru na flaute a pikole, znelé a neznelé tóny, krajné dynamické hodnoty. Kvality zaujímavej skladby podčiarkli **M. Štreitová**, **P. Zwiebel**, **A. Gál** a **I. Buffa**. Skladba *Wanderung* od Rakúšana D. Schermanna (1957) odkryla zvukové možnosti dvoch klavírov vo vzájomnej súhre. Z interpretácie **I. Buffu** a **D. Cibulovej** bolo cítiť radosť z tvorivého výsledku. Duo dokázalo, že aj zvuk s minimálnou hladinou – takmer ticho – má v určitom kontexte funkciu hudobného významu. Podobné výrazové prostriedky preferuje **P. Bachratá** v skladbe *Ontogenesis pre sólovú flautu*, ktorú stvárnila a presvedčivo pretlmočila **M. Štreitová**. *Trio pre flautu, klarinet a violončelo* od **I. Buffu** pre zložitost (možno aj iné dôvody) vyžadovalo autorovo vedenie. Počuli sme neustále trbliekanie tónov, dramaticky vrcholiacich, inokedy fosforeskujúcich a unikajúcich v plynúcom čase... Hrali **A. Bošková**, **M. Mosorjak**, **A. Gál**.

Program koncertu **25. novembra** v koncertnej sieni košického Konzervatória bol zostavený zo skladieb predstaviteľov rôznych generácií. Popri **I. Zeljenkovi**, **I. Paríkovi**, **J. Sixtovi** a **J. Podprockom** dramaturgiu vhodne doplnili skladby Podprockého dvoch žiačok **I. Szeghy** a **J. Kmitovej**. Úvodná *In Between pre hoboj a mg pás* od **I.**

Szeghy poukázala na nové tvorivé možnosti, ku ktorým autorka dospela pri použití elektroakustiky. Len niekoľkými tónmi s „krokmi“ v pozadí sa jej podarilo dosiahnuť účinok akoby trojrozmerného priestoru. Zaiste k tomu prispela aj interpretka **Z. Gréková**. *Klavírnu sonátu č. 4* od **I. Zeljenku** stvárnila **J. Šingerová** so zaujatím a plasticity. Potvrdila, že ktorékoľvek Zeljenkovo dielo je čitateľné, podnecujúce a kompozične zaujímavé. Premiéra skladby **J. Kmitovej** *Skratky pre mg pás* produktom elektroakustického štúdia. Spracúva zvukovú kombináciu najvyšších strún harfy a klavíra. Názov skladby je ozaj priliehavý, po celý čas dochádza ku „skratom“ – zvuku, slova, hudby. Takto experimentovali už v 60. rokoch mnohí prívrženci cageovského štýlu, ale moje skúsenosti v rozhlasových štúdiách ma nabádajú uvažovať o ďalšom rozvoji tejto kompozičnej metódy: podľa mňa – tadiaľ cesta nevedie. Hudobné myslenie tu totiž nie je preukázateľné, výsledkom a podmienkou je práca zvukového majstra. Ani fragmentárne hlasy nedokázali dielo „poľudštiť“. Domnievam sa, že v tejto časti večera došlo ku „skratu“ aj medzi poslucháčmi rozdielnych generácií. Akákoľvek konštrukcia bez hlbšieho dotyku s citom, s tvorivým a filozofickým myslením nezanechá trvalý ohlas. To však neznamená, že skladby **J. Sixtu** alebo **I. Paríka** v podaní **S. Zamborského** sú ideálom, ktorý vyhovuje výlučne staršej generácii. Dominantou večera bola premiéra *Diverimenta pre hoboj, klarinet a fagot op. 45* od **J. Podprockého**, ktoré naštudovali **Z. Gréková**, **M. Csomos** a **H. Kristmann**. Skladateľ v nej odhalil málo poznaný rozmer svojho naturelu, zmysel pre vtíp, hravosť a drobnokresbu.

Záverečný koncert festivalu priviedol za dirigentský pult Štátnej filharmónie Košice **B. Režuchu** a v závere koncertu aj zbor **Collegium technicum** so zbormajstrom **K. Petróczim** a sólistami **L. Knotekovou** a **M. Gurbaľom**.

Symfonietta od **J. Grešáka** v novej, Režuchom upravenej orchestrálnej podobe jeho *Koncertantnej symfonietty* vzbudila obdiv a najmä pre mladých znamenala prekvapujúce poznanie kvalít Grešákovskej hudby. Osobitá zvukovosť, webernovské vedenie hlasov, jasná stavba, neustály pohyb, charakteristická rytmika, dramatickosť, lyrika – to všetko potvrdzuje, že Grešák nebol „insitným“ skladateľom. Mal srdce, talent a túžbu odovzdávať svoje myšlienky, city, vízie. Aký to bol kontrast s nasledujúcou skladbou od **Ralfa Yusufa Gawlicka** (1969) z USA, ktorá vznikla podľa 2. časti Cervantesovho *Dona Quijota*. Počula som ju po prvýkrát (možno by presvedčila pri hlbšom poznaní), ale aj ohlas publika bol rozpačitý...

Premiéra diela od **N. Bodnára** *Contagio amoris (Dotyk lásky) pre sólo soprán a bas,*

Jeden obyčajný (?)

KONCERT

4. decembra som si v koncertnej sále Konzervatória v Košiciach vypočula recitál violončelistu **Milana Červenáka** a klaviristky **Ireny Červenákovovej**, páru zohratého nielen v manželskom, ale aj v interpretačnom živote.

Čo bolo na tomto koncerte osobité?

• **Repertoár:**

Naozaj neobvyklý, zahŕňajúci málo frekventované tituly, od baroka po 20. storočie, skladateľov talianskej, nemeckej, francúzskej a českej proveniencie: *sonáty* od Giouvanniho Batistu Sammartiniho, Luigiho Boccheriniho, Johanna Brahmisa, *Elégii op. 24* od Gabriela Faurého a *Variácie na slovenskú tému* od Bohuslava Martinů.

• **Úroveň interpretácie:**

Štýlovo diferencovaná, zodpovedajúca charakteristickým kompozičným črtám jednotlivých skladateľov, ale pritom

v Brahmsovej *Sonáte e mol op. 38* emocionálne strhujúca, vo Faurého *Elégii* jednotucho tvarovaná, stupňovaná v jednotlivých variáciách do veľkého gradačného oblúka, vo *Variáciách* B. Martinů s folklórnym podtónom hravo, ale aj dramaticky až živelné vyznievajúca. Klaviristka dodávala stabilitu formy, jasné „zázemie“, kým violončelista vášnivý „rozlet“, čím sa dopĺňali na báze štýlovo a koncepcie vyváženého tvaru.

• **Hudobné (aj mimohudobné) asociácie:**

V myslí si premietam ďalšie interpretačné výkony posledných týždňov - recitál klavírneho dua **Ludmila Kojanová - Pavel Novotný**, ale tiež prvej hobojsky ŠFK **Zuzany Grékovej**, pedagógov košického Konzervatória **Emílie Dzemjanovej, Henricha Kristmanna, Janette Šingerovej**,

pedagóga na VŠMU **Stanislava Zamborského**, ktorí sa (okrem študentov vysokých škôl) podieľali na výbornom vyznení ešte rezonujúceho 1. festivalu súčasného umenia v Košiciach ...

Pod dojmom tohto neobyčajného umeleckého zážitku z jedného z „bežných profesorských“ koncertov si uvedomujem paradoxy nášho hudobného života. Čo je preň v rámci mesta, regiónu, štátu ... dôležitejšie - jednotlivé „jagavé hviezdičky“ v podobe špičkovej interpretácie hosťujúcich umelcov, alebo „mravčia“ denno-denná práca pedagogická, ale aj koncertná, ktorou pedagógovia poskytujú „vzor“, inšpiráciu, podnet k individuálnej kreativite a aktivite budúcim - možno - „jagavým hviezdičkám“?

Odpoveď je asi v nedohľadne. Všetko zanecháva určitú pečať, malú kocku alebo veľký oblúk vo výslednej mozaike našej hudobnej kultúry... Nech sú tieto slová aspoň maličkým prejavom ocenenia nielen úsiliu Červenákovcov, ale všetkým nemenovaným tvorcom „obyčajných“ koncertov na regionálnej úrovni, hraných s neobyčajným entuziazmom a vzácnou láskou k umeniu, o ktorých tak málo píšeme...

JANA BOCEKOVÁ

ŠKO ŽILINA

ZAČIATOK SEZÓNY

Dve novembrové podujatia (**20. a 21.**) boli venované koncertnému predvedeniu jednej z najslávnejších oper od Giuseppe Verdiho *Trubadúr*. V úlohách sólistov sa predstavili **Snejzana Starovicová** (Leonora), **Eva Garajová** (Azucena), **Tereza Mátlová** (Ines), **Michal Lehotský** (Manrico), **Sergej Tolstov** (gróf Luna) a **Martin Malachovský** (Ferrando), zborových výstupov sa zhostil **Žilinský miešaný zbor** pod vedením **Štefana Sedlického** a o orchestrálny sprievod sa postaral **Štátny komorný orchester Žilina** pod taktovkou švajčiarskeho dirigenta **Ursa Schnei-**

dera. Obe predstavenia sa stretli s vysokým záujmom publika, čo súvisí jednak s absenciou opernej inštitúcie v Žiline, v dôsledku čoho je žilinský priaznivec opery vďačný aj za koncertnú verziu, jednak s kvalitným naštudovaním. Všetci sólisti predviedli vynikajúce, vyrovnané výkony (mojou favoritkou bola Eva Garajová v úlohe cigánky Azuceny), Žilinský miešaný zbor (a hlavne jeho mužská zložka) podal výkon, za ktorý by sa nemuseli hanbiť profesionálne telesá a Štátny komorný orchester celú pozitívnu atmosféru podporil svojím sprievodom.

Posledný koncert v novembri (**26.**) patril známej slovenskej klaviristke **Danielle Varínskej**, ktorá svoj program zostavila výlučne zo sonát L. van Beethovena. V prvej časti koncertu zaznela trojčastová *Sonáta G dur op. 79* a *Sonáta C dur op. 2 č. 3*, v druhej *Sonáta f mol op. 57 „Appassionata“* a *Sonáta Fis dur op. 78*. Interpretka program predniesla s maximálnym nasadením, s vnútorným pokojom a absolútnym nadhľadom. Výrazová stránka sa zaobišla bez zbytočných „špekulácií“, v duchu hesla „v jednoduchosti je krása“. Varínska publiku predviedla precíznu prácu s farbou nástroja, množstvo dynamických odtieňov a citlivé frázovanie, ktoré participovali na výstavbe každej sonáty.

DANIELA GLOSOVÁ

zbor a orchester vyprovokovala v preplnenej sále Domu umenia „standing ovations“. Bodnár smeruje k syntéze, dovŕšeniu svojich názorov, pocitov, polyštýlovosti. Skladba je reflexiou na básne antického poeta Catulla a jeho fragmenty známe ako *Láska k Lesbii*. Dielo si zaslúži hlbšiu analýzu, aby odkrylo skladateľské finesy, akými autor dosiahol mimoriadny účinok. Pričinila sa

oň aj skvelá interpretácia, dirigentova stavebná logika, ale aj osobitosti v kombinácii nástrojov. Žiadne pozlátka, samoučelnosti. Ide o monument, hudobné vyznanie, oslavu lásky. Bolo to pôsobivé a dôstojné vyvrcholenie hudobného festivalu, od ktorého v budúcich rokoch očakávame ďalšie úspešné rozvíjanie.

LÝDIA URBANČIKOVÁ

Nový album perspektívnej trnavsko-bratislavskej skupiny **Fuse Jazz** (Štefan Bugala, Michal Bugala, Radovan Tariška, Eugen Vizváry, Martin Ďurdina, Juraj Gregorík) vyšiel v decembri pod názvom *Labyrinth*. Krst CD sa konal 11. 12. 2003 v Klube skladateľov v Bratislave.

HUDOBNÝ ŽIVOT – OBSAH 35. ROČNÍKA (2003)

OSOBNOSTI, UDALOSTI

Bakičová, V.: Drábske semináre	12 / 9	Ursínyová, T.: Gizela Veclová, prvá dáma slovenského muzikálu	5 / 5
AS: Jiří Bělohlávek novým šéfdirigentom SF	3 / 2	Ursínyová, T.: Želmíra Gaburová, dobrá duša našej hudby	6 / 5
AS: Hudobné múzeum pozýva do Dolnej Krupy	5 / 2	Ursínyová, T.: Spomienka. Aladár Mózi	7-8 / 10
Blaho, J.: Odkrývač obzorov	4 / 4	Vajnerová, B.: Aktívna hudobná výchova a inštitúcie	2 / 8
Blaho, J.: Za legendou opernej Viedne (Marcel Prawy)	4 / 7	V. B.: Jubileum. Dagmar Rohová – Boksová	7-8 / 4
Blaho, J.: Spomíname. Ladislav Holoubek	9 / 4	Zeljenka, I.: Jubileá. Naďa Földváriová	2 / 3
Boceková, J.: Aktívni Košičania	10 / 7	Zeljenka, I.: Spomíname. Eugen Suchoň	9 / 4
Bokes, V.: Opäť hudba bez hraníc	7-8 / 6	Žabková, S.: Jesenný Týždeň umenia	1 / 4
Bukovinská, J.: Jubileá. Edita Marenčinová	2 / 3	NEKROLÓGY	
Bulla, M.: K tvorivému odkazu Z. Kodály. 20 rokov od narodenia skladateľa	7-8 / 17	AS: Zomrel Luciano Berio	6 / 15
Burgrová, K.: Košické kvarteto po tridsiatich rokoch	3 / 8	Bakičová, V.: Žltá ruža z Kapitulskej (Za Vierou Albrechtovou)	10 / 6
Čierna, M.: Pocta Bachovi	6 / 5	Blaho, J.: Za Pavlom Gáborom a Stanislavom Beňačkom	10 / 6
Čížik, V.: ESTA Slovakia	4 / 3	Ursínyová, T.: Odišiel Michal Palovčík	1 / 3
Čížik, V.: Kytička spomienok súputníkov. K jubileu Pavla Bagina	5 / 4	MINIPROFIL	
Čunderlíková, E.: Ako ďalej, muzikológovia?	3 / 3	Dohnalová, L.: Katarína Brejková	4 / 12
Čunderlíková, E.: Celok a elementy v pedagogickom procese	5 / 8	K.G.: Eva Garajová	7-8 / 15
Dlháňová, B.: Mladí hudobníci v Bratislave	6 / 9	LD: Branislav Dugovič	1 / 10
Dohnalová, L.: K sedemdesiatke Mariána Juríka	4 / 4	LD: Zuzana Ferjenčíková	3 / 10
E. F.: ŠKO Žilina bilancuje	3 / 6	LD: Jozef Benci	5 / 9
Filippi, E.: Dirigent bez taktovky. K jubileu Antona Kállaya	6 / 6	LD: Roman Patkoló	6 / 12
Földešová, M.: Dve zborové jubileá (Bratislavský detský zbor, Mládežnícky spevácky zbor ECHO)	1 / 20	Mojžišová, M.: Igor Dohovič	12 / 8
Földešová, M.: Opusovská spomienka	4 / 5	Pokojná, K.: Bratislavské sláčikové kvarteto	9 / 10
Granecová, M.: K jubileu ZUŠ na Štefánikovej ul. v Bratislave	10 / 4	Pokojná, K.: Martina Fajčáková – Karnoková	10 / 10
Hatrik, J.: Keď v nebi vyhrávajú. In memoriam Miroslav Horníček	4 / 6	Serečinová, A.: Tomáš Janošik	2 / 6
Hatrik, J.: Zlat(é)ovce a tiché výkriky...	7-8 / 8	Urbančíková, L.: Peter Katina	7-8 / 14
Chalupka, L.: Reagujete... Poznámky ku koncepcii „ústnej tradície“	5 / 6	ROZHOVOR	
Chalupka, L.: Človek v hudbe (Jozef Kresánek)	12 / 2	Bakičová, V.: Musica aeterna	12 / 13
Jakubcová, D.: Odišiel nestor našej hudobnej kultúry (Július Kowalski)	7-8 / 4	Beňuška, J.: Karel Drgáč: „Mám rád, keď inscenácia vyvolá diskusiu.“	6 / 25
Janovský, A.: 50. výročie ZUŠ Antona Cigera v Kežmarku	1 / 7	Boceková, J.: Bartolomej Buráš: „Na výsledky školy som pyšný“	4 / 2
Jelínek, M.: Konečne umelecká osobnosť na nebi našich mladých huslistov	1 / 7	Čierna, A.: Ján Glasnák: „Základom je výchova dobrého človeka“	6 / 16
Jurkovič, M.: Na námestí Herberta von Karajana v Tokiu viala slovenská zástava	5 / 3	Dohnalová, L.: Jozef Podprocký: „Mám hudbu, preto môj život netrpí duchovnou anémiou“	5 / 14
Kailingová, M.: EMCY Slovakia	2 / 2	Dohnalová, L.: Peter Čerman: „Žiť pre hudbu“	7-8 / 18
Krňová, M.: Sezóna Orchestra mladých	9 / 3	Dohnalová, L.: Štefan Sedlický: „Vášeň nazývaná hudba“	9 / 6
Kupkovič, L.: Reagujete. Písané pre Hudobný život	2 / 9	Dohnalová, L.: Jiří Bělohlávek: „Treba rozpoznať priority...“	10 / 19
LD: Bratislavské hudobné slávnosti otvorené	10 / 2	Dohnalová, L.: Marián Vach: „Hudba je len jedna...“	11 / 10
LD: Hra z listu	10 / 9	Serečinová, A.: Sergej Tolstov	3 / 13
LL: Príležitosť pre huslistov. 9. husľová diela v Žiline	3 / 3	Unger, P.: Nedopovedaná túžba v slovenských piesňach – Nao Higano	2 / 12
Medňanská, I.: Kongres zbornajstrov	12 / 6	Ursínyová, T.: Schindlerovej zoznam. Agáta Schindlerová	9 / 12
M.J.: Steinway and Sons. 150 rokov výroby výnimočných klavírov	3 / 5	Ursínyová, T.: Gabriela Vyskočilová: „Ide o diváka!“	10 / 12
Mojžišová, M.: Jubilanť. Juraj Šomorjai	11 / 4	Zajacová, Z.: Pavel Šporcl: „Koncert nemá poslucháča vyčerpať“	5 / 36
Mojžišová, Z.: Keď sa chce, tak sa dá...	11 / 5	ŠTÚDIE, ANALÝZY, ÚVAHY	
Palkovič, F.: Tmávia slávia	12 / 7	Blaho, J.: Ozveny z histórie. Na sever od Álp	1 / 31
R: Prestížne ceny Cannes Classical Awards MIDEM	1 / 2	Blaho, J.: Ozveny z histórie. Viedeň Gustava Mahlera	3 / 29
R: Cena Philip Morris Kvet baletu za rok 2002	2 / 2	Blahová, N.: Ozveny z histórie. Verdiho epilóg a verdiovský pesimizmus	6 / 36
R: Ocenenie PhDr. Pavla Poláka Rakúskym čestným krížom za veda a umenie I. stupňa	3 / 2	Bulla, M.: Ozveny z histórie. 171 rokov Cirkevného Hudobného spolku v Trnave	9 / 31
R: SFZ na Kanárskych ostrovoch a vo Francúzsku	3 / 2	Čiefová, M.: K 150. výročiu prvého koncertného vystúpenia Hansa von Bülowa v Bratislave	11 / 35
R: Slovenský marec v Trondheime – 2003	4 / 2	Hrčková, N.: Juraj Beneš. Politika, hudba a divadlo v opere Hostina (1980)	2 / 29
R: Opäť nový titul. Slovak cello music	5 / 2	Chalupka, L.: Ján Cikker: Hommage à Beethoven	1 / 28
R: Ceny Hudobného fondu 2002	10 / 3	Chalupka, L.: Eugen Suchoň: Symfonická fantázia na BACH pre organ, sláčikový orchester a bicie nástroje	3 / 26
R: Úspech mladého dirigenta (Igor Dohovič)	11 / 2	Chalupka, L.: Prípomenutie diela Jozefa Malovca	3 / 4
R: Ceny kritiky	12 / 2	Chalupka, L.: Miro Bázlik: Canticum pre soprán, zbor a orchester	4 / 37
R: Melos – Étos	12 / 2	Chalupka, L.: Roman Berger: Konvergenie I, II, III	5 / 37
Ruttkay, J.: Umelecko – pedagogická konfrontácia	3 / 5	Chalupka, L.: Roman Berger: Konvergenie I, II, III – dokončenie	6 / 34
Ruttkay, J.: Dirigentské kurzy	6 / 4	Chalupka, L.: Jozef Grešák: Améby predohra pre symfonický orchester	9 / 27
Serečinová, A.: V Redute nami bude aj d'ale triasť...	5 / 10	Chalupka, L.: Iľja Zeljenka: Elégia pre sláčikové nástroje a sólové husle	10 / 25
Slaninová, M.: Stretnutie ZUŠ Slovenska	7-8 / 3	Chalupka, L.: Juraj Beneš: Préférence pour 9 instruments	12 / 33
Struhárová, S.: Cithara aedicularae 20-ročná	3 / 7	Macová, K.: Ozveny z histórie. Vzácná pamiatka hudby pre mandoru	12 / 36
Schmidtová, A.: Peter Groll. Hudba k filmu Quartetto	2 / 7	Múdra, D.: Ozveny z histórie. Spoločné jubileum – odlišní historický význam	7-8 / 48
Schultz, J.: Polyhymnia spomína. K 90. Júliusa Podhorného	9 / 11	Szórádová, E.: Ozveny z histórie. Veľkolepý dobročinný koncert v Prešporke roku 1855	9 / 30
Sliacka, D.: Americké turné konzervatoristov	1 / 3	Szórádová, E.: Ozveny z histórie. Heinrich Klein a sklenená harmonika	10 / 22
Š: Interpretáčnne kurzy J. Trummera v Ružomberku	4 / 3		
Šuška, P.: 10 rokov BAZ	12 / 6		
T. O.: Beethoven na poštovej známke	7-8 / 2		
Unger, P.: Jubilanťka Alžbeta Svobodová	1 / 4		
Unger, P.: Osemdesiatiny Borisa Velata	10 / 4		
Unger, P.: Jubilanť. Anna Starostová	11 / 4		

KONCERTY

Alexander, J.: Slovenská filharmónia v apríli	6 / 18	Horkay, T.: Slovenská filharmónia v marci	5 / 23
Alexander, J.: Absolutórium nevšednému talentu (Martin Adamovič)	6 / 24	Horkay, T.: Slovenská filharmónia v marci	6 / 18
Alexander, J.: Matiné Eugena Procháca	9 / 23	Horkay, T.: Slovenská filharmónia v novembri	12 / 16
Berger, I.: SKO B. Warchala	1 / 15	Kačic, L.: Dunajskostredské hudobné dni. Solamente naturali	6 / 23
Berger, I.: Z mirbachovských matiné	1 / 21	Kačic, L.: Musica aeterna	12 / 17
Berger, I.: Z mirbachovských matiné. Albrecht Collegium	3 / 21	Kručayová, A.: Musica da camera	7-8 / 30
Berger, I.: SKO B. Warchala	4 / 15	Motyčka, P.: The Rhythmian Artists	5 / 30
Berger, I.: SOSR na veľké témy	4 / 17	Petőczová, J.: Jarný koncert Orchestra detí a mládeže Harmónia	5 / 28
Berger, I.: Slovenská filharmónia v marci a apríli	5 / 24	Pokojná, K.: Z mirbachovských matiné	1 / 21
Berger, I.: Slovenská filharmónia v máji	6 / 19	Pokojná, K.: Generačné stretnutie	7-8 / 23
Berger, I.: Jarný koncert SOSR-u	6 / 21	Pokojná, K.: Slovenská filharmónia v októbri	12 / 16
Berger, I.: Slovenská filharmónia v máji	7-8 / 21	Pokojná, K.: Z mirbachovských matiné. Dana Šašinová	12 / 21
Berger, I.: Slovenská filharmónia v októbri	12 / 16	Polák, P.: Nedokončený žart	3 / 17
Blahynka, M.: Fragments 2002	3 / 22	Polák, P.: SKO B. Warchala (7. marca)	4 / 14
Boceková, J.: Október a november na košických pódiumoch	1 / 15	Unger, P.: M. Blahušáková a jej žiaci	3 / 31
Boceková, J.: Hudobné lahôdky na východe. Február až apríl so ŠFK	5 / 25	Ursínyová, T.: Venované pamiatke Ladislava Mokrého	1 / 22
Boceková, J.: Hudobné lahôdky na východe	6 / 20	Ursínyová, T.: Viac než nádejný basista	1 / 24
Boceková, J.: Záver sezóny ŠFK	9 / 23	Ursínyová, T.: Spomienka na Luciu Popp	4 / 21
Boceková, J.: Štátna filharmónia Košice	12 / 18	Ursínyová, T.: Keď kritik muzikuje	5 / 28
Burgrová, K.: Koncerty pre mládež	3 / 20	Ursínyová, T.: Dvakrát SOSR	7-8 / 27
Burgrová, K.: Vladimír Richter v Prešove	6 / 11	Zajacová, Z.: Z mirbachovských matiné. Bas s ruským koloritom	6 / 22
Čierna, M.: Z mirbachovských matiné. Vokálny koncert	2 / 18	Žiaková, I.: Hudbou ku zdraviu	4 / 17
Čierna, M.: Z mirbachovských matiné. Albrechtovo kvarteto	4 / 19	Žiaková, I.: Trojnásobné jubileum	5 / 29
Čierna, M.: Z mirbachovských matiné. Flautový koncert	2 / 19	Žiaková, I.: Z mirbachovských matiné. Majster akordeónu	6 / 23
Čierna, M.: Reminiscencia na pôstny koncert	5 / 30	Žiaková, I.: Hommage à Bach	9 / 22
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné	1 / 22	FESTIVALY, SÚŤAŽE, PREHLIADKY	
Čížik, V.: Recitál doktoranda	1 / 23	Altán, Š.: Festival zborového spevu Viliama Figušu - Bystrého	5 / 3
Čížik, V.: Klaviristka z Maďarska	1 / 24	Bíliková - Antalová, L.: Dni starej hudby 2003	9 / 14
Čížik, V.: Koncert T. Horkaya	2 / 16	Blaho, V.: Mládež spieva	7-8 / 16
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Autorský koncert	2 / 18	Boceková, J.: 48. košická hudobná jar	7-8 / 24
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Duo Dezidera Karďosa	3 / 21	Burgrová, K.: Moyzesiana 2003	6 / 11
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Podhoranský - Gajan	3 / 22	Čierna, A.: XIII. stredoeurópsky festival koncertného umenia	5 / 17
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Mikuláš Škuta	4 / 20	Čierna, M.: Orfeus 2002	1 / 23
Čížik, V.: Excelelná pianistka M. Dianovská	4 / 21	Čížik, V.: BHS. Orchestre national des Pays de la Loire	11 / 14
Čížik, V.: Sympatický výkon (V. Lacková)	5 / 29	Čížik, V.: BHS. Slovenská filharmónia	11 / 17
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Pozdrav k jubileu	6 / 22	Čurilla, Š.: Košické organový sviatok	11 / 12
Čížik, V.: Slovenská filharmónia v júni	7-8 / 22	Dlháňová, B.: Klavírna Orava 2003	7-8 / 7
Čížik, V.: Záverečný koncert ZUŠ M. Ruppeldta	7-8 / 28	Dohnalová, L.: Defilé mladých interpretov	2 / 19
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Zuzana Paštékova a Zuzana Suchánová; Z tvorby slovenských skladateľov	7-8 / 29	Dohnalová, L.: Hudba (nielen) provokujúca	5 / 7
Čížik, V.: Doktorandský recitál. Katarína Brejková	7-8 / 30	Dohnalová, L.: Po 10. ročníku akademickej Banskej Bystrice	9 / 5
Čížik, V.: Z komorných koncertov Kultúrneho leta	9 / 20	Dohnalová, L.: S peknou hudbou v Banskej Štiavnici	9 / 18
Čížik, V.: Musica arvensis	9 / 22	Dohnalová, L.: BHS. Otvárací koncert	11 / 13
Čížik, V.: Ešte z Kultúrneho leta	10 / 14	Dohnalová, L.: Hommage à Bach	11 / 24
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Pressburger Quartet. Autorský	10 / 15	Dohnalová, L.: Úspešný pezinský festival	12 / 7
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Autorský koncert	12 / 20	Dúbravský, J.: BHS. SOSR	11 / 16
Čížik, V.: Z mirbachovských matiné. Ján Slávik, Branislav Dugovič, Eleonóra Škutová	12 / 20	Dúbravský, J.: BHS. Hommage à Prokofiev	11 / 25
Čížik, V.: Rencontres Bratislava - Luxemburg	12 / 24	Dúbravský, J.: BHS. Zarabanda	11 / 26
Čurilla, Š.: Košické zhrnutie	3 / 19	Faltus, R.: BHS. Jubilácie, laments, meditácie alebo víťazstvo dobrej hudby	1 / 22
Čurilla, Š.: Oslava koncertnej a pedagogickej práce	12 / 23	Földešová, M.: MTMI - Nový talent 2003	10 / 16
Dohnalová, L.: Z mirbachovských matiné. I fiati	4 / 19	Földešová, M.: BHS. Symfonický orchester Maďarského rozhlasu	11 / 15
Dúbravský, J.: Slovenská filharmónia v júni	7-8 / 23	Horkay, T.: BHS. Cappella Istropolitana	11 / 16
Dúbravský, J.: Z mirbachovských matiné. Bratislavské trombónové kvarteto	10 / 15	Horkay, T.: BHS. Christopher Bowers-Broadbent	11 / 23
Dúbravský, J.: Z mirbachovských matiné. Albert Hrubovčák, Mária Heinzová	12 / 21	Kačic, L.: Mozartov týždeň 2003	4 / 22
EF: ŠKO Žilina pamiatke E. Fischera	4 / 18	Karhútová, E.: Popradský detský zbor na 16. medzinárodnom festivale Z. Kodály	7-8 / 5
Földešová, M.: Moyzesovci v Slovenskom rozhlase	7-8 / 28	Karlíková, M.: Prešporský Paganini 2002	1 / 5
Glosová, D.: ŠKO Žilina v novembri	1 / 17	Karlíková, M.: Čírenie talentov 2003	6 / 7
Glosová, D.: ŠKO Žilina v decembri	2 / 17	Mojžišová, M.: BHS. Hostia opernej časti BHS	11 / 28
Glosová, D.: ŠKO Žilina v januári	3 / 18	Puškášová, M.: Konvergenie 2003 opäť v Klariskách	12 / 22
Glosová, D.: ŠKO Žilina vo februári	4 / 18	Pergler, F.: BHS. Klavírny recitál Arkadija Volodosa	11 / 20
Glosová, D.: ŠKO Žilina v marci	5 / 27	LD: Ciferská hudobná jar	6 / 24
Glosová, D.: ŠKO Žilina v apríli	6 / 19	Pokojná, K.: BHS. Petrohradský symfonický orchester	11 / 14
Glosová, D.: ŠKO Žilina v máji	7-8 / 26	Polák, P.: Hommage à Corelli	11 / 24
Glosová, D.: ŠKO Žilina v júni	9 / 24	Puškášová, M.: Žilinský festival z prenosového voza	5 / 20
Glosová, D.: ŠKO Žilina. Začiatok sezóny	12 / 19	Puškášová, M.: Nitrianska lutna	6 / 4
Hilbertová, M.: Vážne i nevážne v Redute	3 / 18	Puškášová, M.: Hudba Modre (2. ročník)	9 / 16
Horkay, T.: Slovenská filharmónia v novembri	1 / 14	Polák, P.: Margindlie ku Dňom starej hudby	1 / 18
Horkay, T.: Slovenská filharmónia v decembri	2 / 14	Polák, P.: Nemecký symfonický orchester Berlín	11 / 18
Horkay, T.: Slovenská filharmónia v januári	3 / 16	R: Mladí violončelisti súťažili	1 / 7
Horkay, T.: Slovenská filharmónia v januári a februári	4 / 14	R: 40. ročník medzinárodnej súťaže akordeonistov	6 / 2
Horkay, T.: Slovenská filharmónia vo februári a marci	4 / 16	R: Súťaž o cenu Leoša Janáčka	6 / 2
		R: Úspech gitaristu (Martin Krajčo)	9 / 2

R: Mladý violončelista Slovenska 2003	10 / 5	Unger, P.: Mariínske divadlo v Grazi	3 / 32
R: 3. medzinárodná akordeónová súťaž v Poprade	11 / 3	Unger, P.: Leoncavallova Bohéma dnešných dní	4 / 33
Škvarková, J.: V Banskej Bystrici po jedenáste	7-8 / 6	Unger, P.: Rané opery géniov v Bruseli	6 / 30
Šuška, P.: BHS. Ruský patriarchálny zbor	11 / 26	Unger, P.: Wiener festwochen 2003 – operné projekty	7-8 / 38
Šuška, P.: BHS. Slovenský filharmonický zbor	11 / 27	Unger, P.: Trikrát na nemeckej opernej pôde	7-8 / 40
Unger, P.: BHS. Fenomenálna Edita Gruberová triumfálne uzavrela BHS	11 / 19	Unger, P.: Budapešťiansky Čajkovskij v starom štýle	7-8 / 47
Urbančíková, L.: Radostné súperenie. Medzinárodná klavírna súťaž Košice 2003	6 / 3	Unger, P.: Rossiniiovské Pesaro odedé do moderného šatu	9 / 37
Ursínyová, E.: Trnavské organové dni	10 / 18	Unger, P.: Nová kapitola festivalu v Macerate	9 / 39
Ursínyová, T.: O živote, láske a smrti. Interná prehliadka čínoherných, operných a baletných inscenácií v Košiciach	7-8 / 31	Unger, P.: Klang Bogen Wien opäť vo veľkom štýle	10 / 29
Ursínyová, T.: BHS. Hudba v Benátkach roku 1640	11 / 20	Unger, P.: Salzburg 2003 – päť napínavých festivalových týždňov	10 / 38
Ursínyová, T.: BHS. Vokálny recitál Petra Mikuláša	11 / 21	Unger, P.: Pražské operné návraty	11 / 30
HUDOBNÉ DIVADLO		Unger, P.: Nový Falstaff vo Viedenskej štátnej opere	12 / 29
Blaho, J.: Operné glosovanie	7-8 / 33	Unger, P.: Budapešťiansky sviatok bel canta	12 / 30
Blahynka, M.: Operný návrat k Janáčkov	12 / 26	Ursínyová, T.: Seefestspiele Mörbisch. Lehárova Giuditta	11 / 30
Burgrová, K.: Zem úsmevov v Prešove	5 / 31	Varga, J.: Festival v znamení jubileí	5 / 35
Glocková, M.: Úbohá Rusalka banskobystrická	4 / 28	Varga, J.: Veľkonočné slávnostné hry Salzburg	6 / 29
Marenčinová, D.: Predaná nevesta. Úspešný návrat po 20 rokoch	4 / 29	Varga, J.: Schönberg a Zemlinsky	7-8 / 36
Marenčinová, D.: O premiére opery G. Donizettiho Don Pasquale	11 / 29	Varga, J.: Bayreuth 2003	10 / 31
Rácz, J.: Fidlikant na streche s pokračovaním na inom „kontinente“	3 / 25	Varga, J.: Slávnostné hry v Zürichu	10 / 35
Šuška, P.: Vzkriesenie opery v podobe mraku Cirostratus?	4 / 30	Varga, J.: Krvavá svadba v Budapešti	12 / 27
Unger, P.: Andrea Chénier	1 / 25	Varga, J.: Don Carlos	12 / 28
Unger, P.: Operné glosovanie	1 / 27	Zászlovová, S.: Balanchine a Zanella vo viedenskej opere	2 / 21
Unger, P.: Operné glosovanie	2 / 22	Zászlovová, S.: Ligeti v Lyone	6 / 28
Unger, P.: Operné glosovanie	3 / 24	Zeleňáková, S.: Bratislavský akademický zbor v Srbsku	10 / 9
Unger, P.: Úspech v neprebádanom rossiniiovskom teréne (Popoluška)	4 / 26	KONFERENCIE, SEMINÁRE, ODBORNÉ PODUJATIA	
Unger, P.: Operné glosovanie	4 / 32	AG: III. semináre Tadeáša Salvu	7-8 / 7
Unger, P.: Operné glosovanie	5 / 32	Blažeková, M.: Integrovaná hudobno – pohybová výchova	7-8 / 5
Unger, P.: Operné glosovanie	6 / 27	Dlháňová, B.: Sympóziium hudobných pedagógov – klaviristov	10 / 5
Unger, P.: Operné glosovanie	7-8 / 33	Kovářová, A.: Muzikologická konferencia na BHS	11 / 3
Unger, P.: Opatrne moderná chuť Hubičky	7-8 / 34	Pekariková – Krušinská, M.: Hudobná výchova chytená do siete	2 / 4
Unger, P.: Operné glosovanie	10 / 28	Ruttkay, J.: O starej hudbe v Prešove	2 / 5
Unger, P.: Iskierka nádeje do letného operného živorenia	9 / 25	Szórádová, E.: Zo sympózia o stolových klavíroch	1 / 8
Ursínyová, T.: Rasputin. Veľká a dráždivá téma	3 / 23	Szórádová, E.: Viedenský klavír do roku 1850	11 / 7
Zagar, P.: Konečne aj Bartók!	12 / 25	CON BRIO	
ZAHRANIČIE		Hatrik, J.: Som, či nie som „drbo“?	1 / 11
Blaho, V.: Bulletin 81. ročníka Arena di Verona	9 / 33	Hatrik, J.: Pomôž(e)me Ruth? (Con brio o svedomí a solidarite)	3 / 12
Blaho, V.: Opera pod talianskym nebom	9 / 35	Hatrik, J.: Bav ma! Con brio o jednej droge	5 / 13
Blahová, N.: Opera na Rýne	3 / 34	Hatrik, J.: Trabant Dunčo versus www.SLIMAK.sk (alebo: Všetko je na webel!)	10 / 11
Blahová, N.: Americký sen. Masseneta Popoluška v Štrasburgu	7-8 / 37	Hatrik, J.: O sile a jemnosti	12 / 12
Blahová, N.: Barberova Vanessa na Rýne	9 / 34	Puškášová, M.: Con brio	2 / 10
Blahynka, M.: Dvakrát z brnianskej opery	2 / 23	Puškášová, M.: Syntákové con brio	4 / 9
Blahynka, M.: Dvakrát Janáček. Káťa Kabanová. Príhody líšky Bystroušky	3 / 35	Puškášová, M.: ...Hymnické. Od hymnusu k hymne a jinglu!	6 / 13
Blahynka, M.: Český triptych: Jan Bedřich Kittl	5 / 33	Puškášová, M.: ... o priezvisku	7-8 / 20
Blahynka, M.: Wiener festwochen 2003. Operné projekty	7-8 / 38	Puškášová, M.: ... non con brio	9 / 11
Bubák, P.: Adina a Adelina alebo pesarský svet frašiek	10 / 37	Puškášová, M.: Con bříhijó do Európy	11 / 9
Bulla, M.: Tokijské sviatočné chvíle	6 / 10	MÉDIÁ	
Bulla, M.: Slovenský filharmonický zbor na festivaloch	10 / 8	Schmidtová, A.: Televízny zápisník	4 / 11
Kačic, L.: Cavallino La Calisto vo Viedni	7-8 / 42	Ursínyová, T.: Rozhlasový zápisník	1 / 12
Kačic, L.: Musica Sacra v St. Pöltene	10 / 27	Ursínyová, T.: Rozhlasový zápisník	2 / 11
Karhútová, Z.: Paríž očami jednej stáže	2 / 24	Ursínyová, T.: Rozhlasový zápisník	3 / 9
Kučerová, A.: X. ročník jesenného festivalu duchovnej hudby v Olomouci	11 / 31	Ursínyová, T.: Rozhlasový zápisník	4 / 10
L.D.: Opäť Japonsko	9 / 8	Ursínyová, T.: Rozhlasový zápisník	5 / 12
Machajdík, P.: Berliner festwochen	12 / 31	Ursínyová, T.: Rozhlasový zápisník	6 / 14
Medňanský, K.: Viedenské zápisky	9 / 7	Ursínyová, T.: Rozhlasové stretnutie s Milošom Jurkovičom	12 / 10
Polák, P.: Mozartov týždeň Salzburg 2003	6 / 32	MODULÁCIE (JAZZ, WORLD MUSIC)	
R: Slovenská filharmónia v Japonsku	7-8 / 16	AR: Bill Russo	2 / 37
Rajterová, A.: E. Krenek: Jonny spielt auf	2 / 26	Bianchi, G.: Joao Gilberto viac ako živý	9 / 42
Rajterová, A.: Dallapiccolov väzeň vo viedenskej ľudovej opere	4 / 34	Boceková, J.: Jedinečný projekt v Prešove. Bettina Castano a Diabolské husle	5 / 44
Rajterová, A.: Luzernský zázrak	10 / 32	Dubáňová, M.: Dodo Šošoka SK Band v Bombure	3 / 40
R: Zaujímavá cesta BCHZ	9 / 2	Dubáňová, M.: Ján Hajnal šesťdesiatročný	12 / 40
R: Musa ludens na letných festivaloch	9 / 3	Drastich, M.: 5 otázok pre Jarmo Sermilä, Finsko	12 / 41
Sedlár, M.: Innsbrucker Festwochen	11 / 32	Faltus, R.: Grand prix Svetozára Stračina 2003	4 / 41
Schindlerová, A.: Veľkolepá Má vlast Tomáša Hanusa v Drážďanoch	11 / 33	Faltus, R.: Primášikovia 2003	9 / 43
Schindlerová, A.: Hudobné perly namiesto českých knedlíkov	12 / 28	Faltus, R.: Nebo plakalo. 49. ročník folklórneho festivalu Východná	9 / 44
Smetanová, O.: MIDEM. Medzinárodná platforma pre export hudby	3 / 37	Kánik, R.: Rudy Linka. „New York je chrám s najlepšou hudbou na svete!“	1 / 34
Sokol, R.: Hviezdy bielych nocí	7-8 / 11	Kánik, R.: Jazz Fest Brno 2003	6 / 41
Šurin, S.: Orgelmobil pre Vatikán	7-8 / 44	Kánik, R.: Trenčiansky jazzový festival	11 / 40
Šuba, A.: Passio D. N. J. C. secundum J. S. Bach	7-8 / 46	Motyčka, P.: Folk-Blues Second Session	1 / 36
Unger, P.: Rozdielni súčasníci na scéne zúrišskej opery	1 / 26	Motyčka, P.: Livin'Blues 2003. Blues z druhej ruky	4 / 40

Motyčka, P.: Dan Brantigan Quartet	5 / 43	Motyčka, P.: Marcus Miller: Live-The Ozell Tapes	2 / 42
Motyčka, P.: Déjàvue. Spomienka na Deža Ursinyho	6 / 39	Motyčka, P.: Slide Hampton andtheworldoftrumpets	4 / 45
Motyčka, P.: Tension and Release	6 / 40	Motyčka, P.: Hot house. Live	4 / 46
Motyčka, P.: Blues Alive	7-8 / 54	Motyčka, P.: Dave Brubeck Quartet. Park Avenue South	5 / 46
Motyčka, P.: Jazz Saalfelden 2003	10 / 41	Motyčka, P.: John Pizzarelli Trio. Live at Birdland	6 / 45
Motyčka, P.: Jánošíkove dni 2003	10 / 42	Motyčka, P.: Josef Vejvoda trio: One Minute Dance	7-8 / 59
Motyčka, P.: Bratislavské jazzové dni. Slovenská sporiteľňa 2003	11 / 38	Motyčka, P.: Otis Taylor. Truth is not fiction	9 / 45
Motyčka, P.: Folk - Blues 3 rd Session	12 / 39	Motyčka, P.: McCoy Tyner. Land of giants	10 / 46
Rebro, A.: Bezmedzná alternatíva. Next 2002	1 / 33	Motyčka, P.: Nothing But Swing	11 / 45
Rebro, A.: Anna Maria Jopeková. Pred a po (Methenym)	3 / 38	Motyčka, P.: Gabo Jonáš Quartet	12 / 43
Rebro, A.: Jazz na BHS. Európska éra E. Neumeistera	11 / 41	Móži, A.: Ondrej Demo: Z mojej klenotnice	6 / 44
Spišáková, L.: Februárové Bluesnenie. Oslava 10. výročia vzniku Slovenskej bluesovej spoločnosti	3 / 41	Potoček, M.: Youssou N'Dour: Nothing's In Vain	2 / 45
Šuška, P.: 5. Flamenco festival Bratislava 2002	1 / 37	Puškášová, M.: Roman Berger: Konvergenzie I, II, III	7-8 / 55
Šuška, P.: „Zemetrasenie“ v Jej družine	2 / 38	Puškášová, M.: Viktor Kalabis: Concertos for harpsichord and violin No. 1	10 / 44
Šuška, P.: Rozhovor s Flaco de Nerja	2 / 40	Puškášová, M.: Igor Stravinskij: Oedipus Rex, Symphony of Psalms	11 / 43
Šuška, P.: Baločkári a Stivín v Zrkadle	3 / 42	Rebro, A.: Orchestre National de Jazz Charmediterranéen	1 / 42
Šuška, P.: Magda Paveľková: Milujem túto „dvojku“!	11 / 42	Rebro, A.: Scott Henderson: Well To the Bone	2 / 44
Ursínyová, T.: Háčkovany rok	7-8 / 53	Rebro, A.: Miroslav Vitous: Universal Syncopation	12 / 43
Vosbein, T.: Nové koncepty Billa Russoa	2 / 37	Reháč, O.: Boris Lenko: Plasticity	2 / 42
Wasserberger, I.: Dave Douglas. Jazzman v najlepších rokoch	2 / 33	Serečinová, A.: Ida Kellarová, Romano Rat: Staré slzy	2 / 44
Wasserberger, I.: Legendy medzi nami. Lee Konitz	5 / 40	Schmidtová, A.: Mickey Hart: Over the edge and back	3 / 47
Wasserberger, I.: Rolling Stones. Dinosauri s ľudskou tvárou	9 / 40	Schmidtová, A.: Philip Glass: Naqoyqatsi	7-8 / 57
Wasserberger, I.: Ján Hajnal a festival klavírných recitálov	12 / 40	Schmidtová, A.: Howard Shore: The Lord of the rings	7-8 / 57
Werner, A.: Kroke. Klezmer tretieho tisícročia	7-8 / 52	Schmidtová, A.: Pirates of the Caribbean: The Curse of the Black Pearl	11 / 44
RECENZIE - CD			
Alexander, J.: Poznámky diskofila	2 / 46	Schmidtová, A.: Kill Bill vol. 1	11 / 44
Alexander, J.: Poznámky diskofila	4 / 47	Spišáková, L.: Blues ze Staré Pekárny č. I	5 / 46
Alexander, J.: Poznámky diskofila	5 / 47	Štrbák, A. M.: Schola gregoriana pragensis: Ach, homo fragilis	3 / 44
Alexander, J.: Poznámky diskofila	6 / 47	Šuba, A.: Igor Stravinskij: Petrouchka, The Firebird Suite, Scherzo á la Russe	6 / 43
Alexander, J.: Poznámky diskofila. Dvojité jubileum Davida Poppa	7-8 / 62	Šuba, A.: W. A. Mozart: Eine kleine Nachtmusik, KV 525, „Posthorn“ Serenade, KV 320	10 / 44
Alexander, J.: Poznámky diskofila. Na tohoročnej Valkýre v Bayreuthe	10 / 47	Šuška, P.: Chorchestr Arabigbit	9 / 45
Alexander, J.: Poznámky diskofila. Arenskij a jeho zabudnuté (nezabudnuteľné) klavírne triá	12 / 45	Šuška, P.: Zuzana Mojžišová a jej družina	10 / 45
Bianchi, G.: Brad Mehldau: Largo	1 / 43	Unger, P.: Richard Wagner: Der Fliegende Holländer	1 / 40
Bianchi, G.: Paquito D'Rivera: Brazilian Dreams	2 / 43	Unger, P.: Dagmar Pecková. Arias	2 / 42
Bianchi, G.: Steve Turre: One4J	3 / 46	Unger, P.: Jacques Fromental Halévy: Židovka	5 / 45
Bianchi, G.: Simon Nabatov: Perpetuum Immobile	6 / 45	Unger, P.: Antonín Dvořák: Rusalka	11 / 43
Bianchi, G.: Vassilis Tsabropoulos: Akroasis	7-8 / 59	Unger, P.: Anna Netrebko. Opera Arias	12 / 42
Bianchi, G.: Carla Bley. Looking for America	9 / 46	Vachová, Z.: Vojtěch Eckert: Meditation	7-8 / 58
Bíliková, L.: Ján Vladimír Michalko: Organy v drevených artikulárnych kostoloch	1 / 39	Wasserberger, I.: Jim Hall: Down Beat Critic's Choice	1 / 41
Bíliková, L.: G. F. Händel: 12 Concerti Grossi op. 6	3 / 43	Wasserberger, I.: Najponk. Just About Love	4 / 44
Brejka, R.: Ivan Parík: Musica da camera	3 / 43	Zagar, P.: Sergej Prokofiev: Láska k trom pomarančom	7-8 / 56
Červenka, J.: Renée Fleming. Bel canto	3 / 44	RECENZIE - KNIHY	
Červenka, J.: Ch. W. Gluck: Orfeo and Euridice	4 / 43	Fujak, J.: Zdeněk K. Slabý - Petr Slabý: Svět jiné hudby	6 / 46
Červenka, J.: Vivica Genaux. Arias for Farinelli	6 / 43	Mojžišová, M.: Slovenskí skladatelia III	2 / 45
Červenka, J.: Richard Strauss: Die Ägyptische Helena	7-8 / 55	Szórádóvá, E.: Heise Birgit: Membranophone und Idiophone. Europäische Schlag- und Friktioninstrumente	7-8 / 61
Červenka, J.: Benjamin Britten: Albert Herring	7-8 / 56	Szórádóvá, E.: Pavel Kurfurst: Hudební nástroje	11 / 46
Červenka, J.: Magdalena Kožená. French Arias	12 / 42	Šišková, I.: Miloslav Blahynka: Exotizmus v opere	9 / 46
Faltus, R.: Anna Poráčová - Šufáková: Špivam sebe špivam	7-8 / 58	Štrbák, A. M.: Anton Konečný: Liturgický zmysel omšových spevov	7-8 / 60
Faltus, R.: OĽUN. Rusínske piesne Spiša, Šariša a Zemplína	12 / 44	Ursínyová, T.: Anna Kovářová: Ladislav Slovák - národný umelec	11 / 47
Hilbertová, M.: Muziga. O lásce	1 / 40	Ursínyová, T.: Vladimír Čížik: Slovník slovenského Koncertného umenia I.	12 / 45
Horkay, T.: Dmitrij Šostakovič: Symphony No. 5, Symphony No. 9	1 / 39	RÔZNE	
Horkay, T.: Bohuslav Martinů: Piano Concerto No. 3	4 / 43	AS: Morality (hudobného) biznisu	1 / 17
Horkay, T.: Pierre - Laurent Aimard at Carnegie hall	4 / 44	Bulla, M.: Z archívov. Skladateľ Július von Beliczay (1835-1893)	6 / 24
Horkay, T.: Antonín Dvořák: Symphonic Variations, Scherzo Capriccioso, Legends	5 / 45	Danková, K.: Preberie novostavbu SND zo spánku NATO?	4 / 8
Horkay, T.: Franz Schubert: Symphony No. 8 „Unfinished“, Symphony No. 9 „The Great“	5 / 45	Hatrik, J.: Reagujete... Nový deň a stará pesnička	11 / 6
Chrobák, M.: B. B. King: Reflections	12 / 44	Kačic, L.: AD: V článku Mozartov týždeň (Ladislav Kupkovič)	6 / 15
Jaslovský, M.: Joshua Redman: Elastic	3 / 46	Kolena, M.: Interpretácia líkvescentných neum v gregoriánskom chorále	5/4
Kánik, R.: Janis Siegel: I Wish You Love	1 / 4	Kornuciková, M.: AD: Hudobné lahôdky na východe	6 / 15
Kánik, R.: Jaromír Honzák Quintet. Present Past	10 / 46	Kováč, L.: Súkromná užitočnosť a verejné dobro	9/9
Lenko, B.: Frode Halhi. Looking on Darkness	4 / 43	Mikušová, J.: Postrehy (nielen) o hudbe	7-8 / 13
Motyčka, P.: Benny Green and Russell Malone: Jazz at the Bistro	1 / 41	Parík, I.: Z konfesií Ivana Paríka	5 / 16
Motyčka, P.: Ray Brown, Monty Alexander, Russell Malone	3 / 45	Ráčz, J.: Skostatnená operná kritika?	1/13
		Šípka, M.: Tvorcovia hudobných nástrojov maturujú	6 / 9
		Tkáčová, L.: Reagujete...	7-8 / 13

Z mirbachovských MATINÉ

Zuzana Zamborská, absolventka VŠMU, postgraduálneho štúdia vo švajčiarskom Fribourghu u Ricarda Castra, je doktorandkou v klavírnej triede Idy Černeckej na VŠMU. Po diplomovom recitáli roku 2001 (HŽ 2001/5) sme na matiné v Mirbachu (**23. novembra**) boli zvedaví, akým smerom sa ubera jej umelecký vývoj.

Jej prejav je vydarenou vizitkou skvelého pedagogického vedenia. Spočíva v minucióznom vypracovaní, v neodmysliteľnom súlade citu a rozvahy, v uplatňovaní a rešpektovaní vlastného individuálneho vkladu. Zamborská je umelkyňou, pre ktorú je pocit zodpovednosti pri nastudovaní conditio sine qua non (dokazuje to aj presun termínu tohto vystúpenia z jari na jeseň). Takáto poctivá práca sa prejavuje potom aj na pódiu, aj keď sa završuje menšie zakolísanie. To však je len maličká chyba krásy (napr. zle zachytený pedál), ktorú by častejšie vystupovanie určite eliminovalo.

Obdivovali sme príkladnú syntézu jednotlivých interpretačných zložiek. Jednoznačne to potvrdili úvodné tri *sonáty* (*e mol*,

E dur, a *h mol*) od D. Scarlattioho. Dominovala v nich tvorivá disciplína, brilantné pasáže, zreteľná artikulácia, zohľadňovanie terasovitej dynamiky a popritom sa uplatňoval aj živý, ale ovládaný temperament. Zemitý Haydn (*Sonáta D dur Hob. VI:33*)

FOTO: ARCHIV

mal značnú mieru elegancie, vyrovnanosti, ale aj brisčnosti. Najmä záverečná 3. časť (*Tempo di Menuett*) by bola bývala zniesla v oblasti dynamiky kontrastnejšie tvarovanie jednotlivých úsekov.

Z tvorivého odkazu veľkého básnika klavíra, F. Chopina, sa predstavila menej frekventovanými *Mazurkami* (*gis mol op. 33 č. 1* a *Des dur op. 30 č. 3*), v ktorých sa zamerala na skĺbenie zemitej tanečnosti a kantabilnej lyriky. V *Nokturne Des dur op. 27 č. 2* buď hrala z inej revízie, ale v kóde pribudli nejaké taktý, čo mohlo byť aj zakolísanie pamäti. Interpretácia bola precízna, vzrušená a na náležitých miestach zasnená. V *Triu Polonézy cis mol op. 26 č. 1* nastúpila najprv pravou rukou, hoci obe ruky začínajú hrať súčasne. Vo vášnivejšom dieli sa žiadalo presnejšie artikulovať rytmus a nepredlžovať zbytočne cezúry, tak by sa bol dosiahol jednotnejší tok hudby.

Pokiaľ je mi známe, v súčasnosti nemá nikto z našich skúsených klaviristov v repertoári kompletne *Prelúdiá op. 34* od Dmitrija Šostakoviča. (Existujú v nahrávke Kláry Havlíkovej ešte na LP.) Zamborská z nich predviedla zatiaľ celú druhú polovicu (č. 13 až 24) a môžeme konštatovať, že veľmi úspešne! Tu sa vnútorne uvoľnila a prednášala širokú paletu nálad, vyspelej techniky, tónovej kultúry, vtipu, elegancie, meditácie i dramatismu. *Prelúdiá* tak predstavovali vyvrcholenie tohto vydareného podujatia.

VLADIMÍR ČÍŽIK

* * *

Na mirbachovskom matiné **30. novembra** sme privítali **Suchoňovo kvinteto** (dychové kvinteto ŠKO Žilina). Toto komorné teleso, na čele ktorého stojí umelecký vedúci **Ján Figura**, som zaregistroval pred niekoľkými rokmi a pamätám sa, že jeho výkon ma vtedy, úprimne povedané, nenadchol. Po rokoch sa však situácia podstatne zmenila. Už v *Kvintete B dur* od J. Ch. Bacha som spozornel, pretože som počul kompaktné jednoliatie, vyvážené komorné teleso, z ktorého zvukovo „nevychnievali“ jednotlivé nástroje.

V Beethovenovom *Kvintete Es dur op. 16 pre klavír, hoboj, klarinet, lesný roh a fagot* (so spoluprácou hosťujúceho klaviristu **Mateja Arendárika**) sme boli svedkami prekrásneho dialógu komorného telesa s klavírom. Arendárik vniesol do Beethovenovej hudby široké rozmary dramatického a dynamického vlnenia, nepokoj aj meditáciu, výbušnosť i nehu. Zdá sa, že nám vyrastá nová výrazná osobnosť v oblasti klavírnej interpretácie. Koncertantný charakter klavírneho partu plne

preveril technické a výrazové danosti mladého umelca.

S veľkou pozornosťou a so záujmom som si vypočul *Dychové kvinteto* od Ladislava Kupkoviča. Keby táto hudba vznikla v druhej polovici 19. storočia, akceptoval by som ju ako skvelú výpoveď svojej doby. Dnes, na prahu 21. storočia, sa z Kupkoviča stáva osamelý bežec, ktorý dobieha z 19. storočia do roku 1991 (v tomto čase vzniklo totiž spomínané dielo). V Kupkovičovej hudbe mi chýba spätný pohľad obohatený dnešným poznaním, teda „komentár“ k tomuto obrovskému časovému odstupu. Krivdil by som však Kupkovičovej hudbe, keby som ju nazval eklektickou – to rozhodne nie. Autor je v skladbe invenčný, hravý a vtipný. Jeho myšlienky sú živé a pútavé, zaujali ma svojou jednoduchosťou a prirodzenosťou. Niet tu však ani stopy po tom Kupkovičovi, ktorý v minulosti tak priamočiario a rezolútne oživoval vo svojej hudbe najprogressívnejšie princípy hudby 20. storočia. Z revolucionára sa stal romantik. Krásny príklad nevyočítateľ-

nosti duchovného smerovania. Nechcel by som byť necitlivý ku Kupkovičovej hudbe, pretože tento jeho prerod musí mať svoje hlboké príčiny. A keby som nepocítil božskú iskru v jeho hudbe, rozhodne by som nad ňou toľko nepremýšľal. Skvelá interpretácia len podčiarkla skutočnosť, že aj človek žijúci na prahu nového storočia sa môže nechať strhnúť touto výpoveďou. Rozhodne nechcem rýchle a lacné odpovede na nezodpovedané otázky. Je tu skôr potrebný čas, v ktorom bude Kupkovičova hudba zaznievať.

Vrcholom komorného koncertu (ktorého dramaturgia bola zostavená profesionálne) bolo *Sexteto pre klavír a dychové kvinteto* od Francisa Poulenca. Svojím rozsahom a charakterom pripomína skôr symfóniu, z ktorej na nás zvanie duch francúzskej hudby z rokov 1932 – 1939, s hravou a ušľachtilou prekrásnou kantilénou, pripomínajúcou tie najkrajšie zákutia francúzskej prírody. Bolo pôžitkom počúvať skvelú interpretáciu Poulencovej hudby.

IGOR BERGER

Pre mnohých Bratislavčanov je celkom prirodzené zísť si v nedeľu do Mirbachovho paláca na výstavu výtvarného umenia a zároveň navštíviť koncert komornej hudby.

Súčasťou matiné sú koncerty organizované Spolkom koncertných umelcov. **7. decembra** dostala príležitosť vystúpiť na tomto minipódii aj klaviristka **Katarína Brejková**. Patrí k početnej nastupujúcej slovenskej pianistickej generácii, výrazne formovanej domácimi školami, ale aj štúdiom v zahraničí. Samozrejmosť, s akou viacerí mladí interpreti hľadajú nové poznatky aj v zahraničí, je sympatická. Vlastne je to jediná správna cesta z domáceho koncertného prostredia, ktoré potrebuje prísne korekcie zahraničnou konkurenciou. Zúčastnila sa mnohých súťaží a interpretačných kurzov zameraných na sólistickú hru, alebo komorné trio. Absolvovala viacero interpretačných školení u významných pedagógov v USA, Nemecku, Belgicku, Budapešti, Moskve. Okrem sólistickej činnosti je aktívna aj ako členka klavírneho tria. Ako sólistka, alebo komorná hráčka vystupovala vo viacerých európskych krajinách, často na medzinárodných hudobných festivaloch. Na svojom umeleckom konte má

už aj viaceré nahrávky v rozhlasoch (SRo, Česko, Nemecko, Poľsko).

Pre interpretačný štýl Kataríny Brejkovej je charakteristická vyspelá klavírna technika, náročné kritériá na štýlovosť, spoľahlivá pamäť, hľadanie skrytých významov v hudobnom diele, plastická kresba melodických línií a zjavný zmysel pre veľké gradácie. Pri zvolenom repertoári „matiné koncertu“ okamžite zaujala vysoká technická náročnosť zvolených diel, v ktorých dominovali prvky hutnej akordickej hry, perlivých pasážových behov, filigránstvo jemných detailov klavírnej lyriky... Vrchovato ich uplatnila v skladbách Bacha/ Busoniho *Chaconna d mol*, v Paríkových *Troch klavírných skladbách*, Debussyho výbere z *Prelúdií (Zvuky a vône víria vo večernom vánku, Ohňostroj, Čo videl západný vietor)* a na záver v Rachmaninovovej *Sonáte č. 2 b mol*. Spoločne platí, že v každej z hraných skladieb sa prejavilo to, čo som už spomínala. Bolo by to však málo na dobrý poslucháčsky pocit z koncertu. Pridajte k tomu výraznú polyfónnu plastiku v Busoniho úprave Bacha a formový ťah zložitej sadzby, originálny vklad do Paríkovej skladby, ktorú rozohrala ako trojicu majstrovských komorných miniatúr, malebnú paletu fareb-

nej tónotvorby a koloristiky v Debussyho prelúdiách a neuveriteľnú výdrž v náročnej Rachmaninovovej sonáte. Hľadám prirovnanie; zdanlivo krehká a výzorom jemná Katarína má veľa zdravej muzikantskej energie, neskrotného temperamentu a muzikalitu. Jej odvaha hrať náročné skladby sa v niečom podobá na chlapčenskú výzvu. Nepochybujem, že v jej podaní by nočné zneli odvážne, po novom, inak, pritom lyricky a žensky.

Nedeľný koncert v plnej miere splnil to, čo publikum očakávalo od klaviristky – pôžitok z dobrej hudby, z dobrého výkonu, z príjemného kultúrneho dopoludnia a z dotyku s mladostou a umením.

MELÁNIA PUŠKÁŠOVÁ

Niekoľko slov autora:

... *Tri kusy pre klavír, môj „hriech mladosti“*, si Brejková vysvetlila po novom a po svojom – tak, ako to u interpreta má byť. Okrem istých tempových uvoľneností, najmä v druhom kuse, prekvapilo ma, že tretí zahrála klaviristka úplne po novom a v Unisone namiesto *legata volila non legato, neobyčajne ťažké riešenie, avšak zvyšujúce bravúru. Vďaka za to...*

Ivan Parík

Matiné z tvorby slovenských skladateľov pripravilo na **14. decembra** do Mirbachu Hudobné centrum v spolupráci so Spolkom slovenských skladateľov pri SHÚ. Účinkovalo na ňom **Dychové kvarteto I Fiati (Viera Rašková** – flauta, **Michal Šintál** – hoboje, **Peter Maurer** – klarinet, **Stanislav Bicák** – fagot) v spolupráci s klaviristkou **Vierou Bartošovou**. Dramaturgiu podujatia lemovali skladby, v ktorých sa mohol uplatniť celý súbor. Na úvod odznelo nedokončené *Quintetto frammento* od Alexandra Albrechta – doklad o dobovej (v našich pomeroch priam avantgardnej) orientácii na novšie prúdy európskej hudby, aj keď autor stál bokom od vtedajších snažení vytvoriť moderne orientovanú slovenskú národnú hudbu (rok vzniku 1929). Mohli sme to postrehnúť vo vertikálnej výslednici akordických postupov a vo vyspelej kontrapunktickej práci. Albrechtovi bola blízka najmä hudba nemeckej proveniencie (Reger, Hindemith).

Záverečné *Kvinteto pre flautu, hoboje, klarinet, fagot a klavír* od Jozefa Sixtu (z roku 1961, získalo 3. cenu na súťaži Pražskej jari 1964) zaujalo sústredenou líniou, istou mierou úspornosti vyjadrovať prostriedkov a v rámci častí aj ľahko postrehnutelným formovým riešením. Autor využíva farbu inštrumentov na dosahovanie náladovej variability. Svojím žartovným, výrazne rytmickým pulzovaním zaujala druhá

zo štyroch častí. Meditatívnejšie ladené *Andante* sa zameriava na premenlivosť farebných kombinácií a obmieňania obsadenia v jednotlivých úsekoch. Vzrušujúce *Allegro molto* začína ako motto perpetuo, ktoré však čoskoro ustúpi pred účinnými kontrastmi v téme, výraze a metre. Rozvíjanie hudobného prúdu je správne proporčne dávkované a prekvapujúco náhly záver je svojím spôsobom originálny.

Vysoké umelecké parametre ansámbľu I Fiati sa zaslúžili o inšpiráciu a dedikáciu *Sonátiny per FIATI* Ilju Zeljenku (z roku 2001). Trojčasťové dielo zaujme skvelým nástrojovým posadením, ktoré akoby vychutnávalo zvukovo-technické možnosti a farebné kombinácie nástrojov. Táto črta dominuje najmä v úvodnom *Larghette*. Ďalšie časti buduje Zeljenka evolučným spracovávaním svojich typických, rytmicky výrazných motívov na pomerne úzkom intervalovom rozptyle, ktoré pulzujú často za ostinátneho sprievodu pod melodicky dominujúcimi inštrumentmi.

Lubica Salamon-Čekovská v skladbe *Brownov pohyb pre flautu, fagot a klavír* v zhode s názvom (neusporiadaný pohyb rozptýlených čiastočiek v nejakej kvapaline) buduje svoj opus na princípe zlievania a prelínania trojice nástrojov s pokojným pohybom klavírneho zvuku. Hudobný prúd sa však čoskoro začína zahusťovať a aj pulzovanie nadobúda iskrivejší charakter,

neraz nad ostinátne vyznievajúcim „tikotom“ klavíra. Kombinácie sólových a súčasných znení vytvárajú prinajmenej pozoruhodný prúd hudby.

Aj napriek úpornej snahe nedokázal som si nájsť úprimnejší vzťah k výtvoru Miloša Betku s názvom *Päť korenených kúskov abecedy pre dychové kvinteto*. Napríklad v 1. časti dominuje obmieňanie fagotu s tónom na jednej výške, rytmicky iste vynaliezavo tvarovaným, ku ktorému sa neskôr pridávajú s istou dávkou narastania aj ďalšie inštrumenty. Funkciu „okoreňovania“ aj v ostatných častiach plnia pomerne frekvencované nehudobné zvuky, ako lúskanie, klopkanie, dupotanie a pod. V 2. časti pripisuje autor veľký význam pauzám, ktoré spetrujú izolované vstupy nástrojov tak v sólach, ako v zhlukoch, či tremolách... Akosi sa mi tu strácal pocit súvislosti. Dielo ma skôr iritovalo pocitom roztrieštenosti. Zrejme tento do istej miery provokačný dopad vyznenia, či predstavenia bol zámerom autora. Ak áno, podarilo sa mu to v mojom prípade celkom jednoznačne.

Na záver sa žiada vysloviť uznanie hráčom za profesionálnu dôslednosť a presvedčivosť, s akou pripravili tento program. Zrejme inšpiračný dosah ich úrovne ešte neskonal a môžeme sa tešiť na ďalšie pribúdanie slovenských opusov pre ich obsadenie.

VLADIMÍR ČÍŽIK

János Kovács: „...nepoznám silnejšiu hudbu...“

LEN NEDÁVNO SME MALI MOŽNOSŤ NA OČAKÁVANÝCH PREMIÉRACH ZAŽIŤ MAĎARSKÉHO DIRIGENTA JÁNOSA KOVÁCSA, KTORÉMU VEDENIE OPERY A BALETU SND ZVERILO HUDOBNÉ NAŠTUDOVANIE DVOCH BARTÓKOVÝCH SCÉNICKÝCH DIEL – BALETU *DREVENÝ PRINC* A OPERY *HRAD KNIEŽAŤA MODROFÚZA*. PRI TEJTO PRÍLEŽITOSTI SME HOŠTJÚCEHO UMELCA POŽIADALI O ROZHOVOR.

Kde a ako vznikla vaša spolupráca s Operou a baletom SND?

Riaditeľ Opery SND Marián Chudovský a režisér Martin Bendik navštívili Štátnu operu v Budapešti. Oslovili nášho riaditeľa tiež s tým, že hľadajú dirigenta pre plánované Bartókove inscenácie. Na moje potešenie voľba padla na mňa snáď aj preto, že som v Budapešti považovaný za „dvorného dirigenta“ práve týchto dvoch Bartókových diel.

Určite je vám veľmi blízka Bartókova hudba. Čo pre vás znamená?

Vzťah a pocity k Bartókovej hudbe viem opísať len veľmi ťažko. Môj profesor na vysokej škole Simon Albert, sa (okrem iného) intenzívne zaoberal Bartókovou tvorbou. V tomto období sa mi zdala jeho hudba zložitá, mal som pred ňou obrovský rešpekt. Trvalo niekoľko desaťročí, kým som sa s Bartókom odvážil bližšie zaoberať. Dnes môžem konštatovať, že v svetovej hudobnej literatúre nenachádzam hudbu, ktorá by na mňa zapôsobila tak silným dojmom ako práve hudba Bélu Bartóka.

Pri našom prvom stretnutí ste sa vyjadrili, že Bartókovu hudbu treba interpretovať ako každú inú. Napriek tomu si myslím, že tak ako každý skladateľ, aj Bartók má svoje špecifiká.

Svoj názor musím trochu skorigovať. Národný akcent prítomný v jeho hudbe pravdepodobne skôr vycíti rodený Maďar. Nemusím však byť Maďarom, aby som si Bartókovu hudbu obľúbil a vytvoril si k nej vzťah. Jeho hudba je v prvom rade hudbou a vzdelaný hudobník s dobrým sluchom a hudobným vkusom skôr či neskôr vycíti jej podstatu a obľúbi si ju. Pred 25 rokmi hosťoval v Budapešti Pierre Boulez s orchestrom. Bartóka hrali rozprávkovy, všetci boli očarení, priam užasnutí jeho interpretáciou. Dovtedy sa u nás tradovalo, že Bartóka môžu dobre hrať len maďarskí umelci. Boulez však dokázal, že to nie je a nemusí byť pravda.

Nemyslela som natoľko na národný charakter jeho hudby, lež na hudobné, kompozičné špecifiká. Predsa je rozdiel medzi Bartókom, Stravinským, či Schönbergom, o skladateľoch epochy romantizmu ani nehovoriac, hoci podľa môjho názoru, Bartók bol vo veľkej miere romantikom a určite aj idealistom...

Rozdiely medzi skladateľmi sú, a zvyčajne veľké. Každý z nich má svoje špecifiká. Chcel by som podotknúť, že osobitosť a jedinečnosť Bartókovej hudby môže objaviť každý profesionálny hudobník.

Podľa môjho názoru neexistuje žiadny špeciálny recept na interpretáciu práve jeho hudby. Treba ju len neustále študovať. Bartók skutočne má osobitú vyjadrovaciu schopnosť, svojský hudobný jazyk, hudobnú reč. Súhlasím aj s vašim názorom, že bol romantikom. Hlavne v začiatkoch svojej tvorby vychádzal z neskorého maďarského hudobného romantizmu sklonku 19. storočia. Posledné diela, napr. *Koncert pre orchester*, *3. klavírny koncert* či *Koncert pre violu*, sú veľmi obsažné. Ale mal aj obdobie, v ktorom

preferoval inštrumentalizmus a samotná kompozičná práca bola preňho dôležitejšia než obsah. Mnohí s mojim názorom nemusia súhlasiť, no *1. klavírny koncert*, *Hudbu pre strunové a bicie nástroje...* a ešte niekoľko ďalších skladieb by som rozhodne neoznačil za romantické. Každé dielo – a to je ich spoločným menovateľom – však oplýva obrovskou fantáziou. Lutujem, že nemám pri sebe knihu Tibora Tarjána o Bartókovi, kde v doslove cituje jednu z Bartókových myšlienok. Pochádza síce z čias jeho mladosti, no myslím si, že ju možno aplikovať na celú jeho tvorbu, vrátane posledných opusov. Pokúsim sa ju aspoň prerozprávať: Skladateľ, ktorého hudba nedokáže vyjadriť bolesť, radosť, hnev, pomstychtivosť, odpor atď., ale ktorý komponuje len v zmysle *l'art pour l'art*, nestojí za nič.

Spomínali ste, že Bartókove diela dirigujete pomerne často. Menili sa vaše interpretačné názory a predstavy?

K slovu „často“ musím dodať „relatívne“.

Mal som šťastie dirigovať aj Bartókove orchestrálne diela, i keď väčšinu svojho doterajšieho života som prežil v opere. Musím povedať, že moje názory na jeho diela sa rokmi nemenia, ale postupne v nich nachádzam stále viac nového. Najmä pri pochopení opery *Hrad kniežata Modrofúza* mi pomáha spolupráca s novým a dobrým režisérom. Ten ma inšpiruje a ponúka mi nový pohľad na dielo.

Čím vás oslovila režijná koncepcia bratislavskej inscenácie *Dreveného princa a Hradu kniežata Modrofúza*?

V prvom rade ma privítala iná divadelná scéna. Režisér Martin Bendik je veľmi príjemný človek a partner, hneď od začiatku našej spolupráce sme si padli do oka. Obe inscenácie, vzhľadom na to, že ich obsah je symbolický, závisia od režisérovej predstavy symbolov a schopnosti preniesť ich na javisko. Silne na mňa zapôsobili sólisti opery. Keď sa totiž dirigent stretne s novými interpretmi, núti ho to k novému pohľadu a prístupu, čo má v konečnom dô-

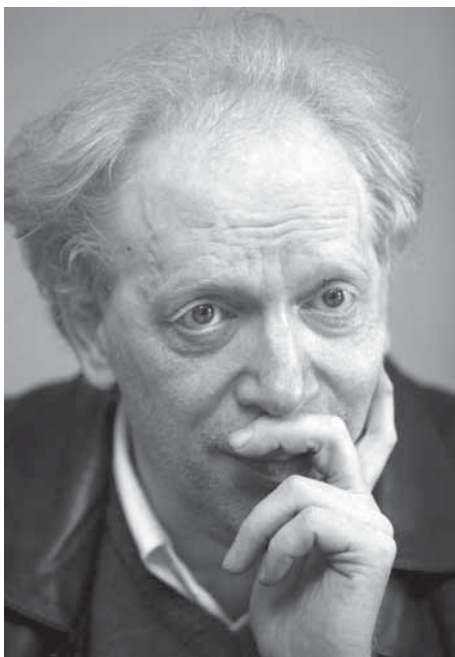

FOTO: ARCHIV

sledku vplyv aj na hudobnú koncepciu. Počas mojej umeleckej kariéry som sa doteraz len raz podieľal na choreografii *Dreveného princa*. Spolu s vynikajúcim choreografom Lászlóm Seregim sme dielo skrátili o Bartókom povolené škrty. Mal som veľkú radosť z toho, že v Bratislave sme dielo naštudovali v kompletnej hudobnej verzii. Na bratislavskú scénu bola adaptovaná úspešná choreografia Tamása Juronicsa zo Szegedu.

Slovenskí sólisti naštudovali Hrad kniežaťa Modrofúza v maďarskom jazyku. Neoslabilo to význam diela?

Sú speváci, ktorí dokážu lepšie či horšie artikulovať. To hovorím preto, že aj medzi maďarskými spevákmi sa nájdu takí, ktorým ťažko rozumieť. V Opere SND je ideálna akustika, vďaka ktorej sólistov veľmi dobre počuť napriek tomu, že orchestrálny part opery je veľmi hutný, napr. v Štátnej opere v Budapešti, kde akustika nie je zďaleka ideálna, tento problém vždy vyvolával dilemu. *Hrad kniežaťa Modrofúza* má pomerne stručné libreto. Teším sa, keď sa s ním obecenstvo už vopred oboznámi, tuší, čo sa v opere deje a nenecháva na seba padať len sprišku hudby a spevu. Je dobré, že slovenskí umelci spievajú toto dielo v origináli, slovo a hudba sú v ňom nerozlučne späté. Každý iný spôsob interpretácie by výpovednú hodnotu diela ochudobnil.

Obe diela vznikli približne v jednom skladateľovom tvorivom období – opera v r. 1911, baletná pantomíma v r. 1915, teda Bartók ich napísal v pomerne mladom veku. Ako by ste ich charakterizovali?

Hrad kniežaťa Modrofúza bol inšpirovaný Bartókovou nešťastnou láskou a jeho sklamaním – preto má depresívny charakter. *Drevený princ* vznikol medzi dvoma vojnami – človek by si myslel, že

toto obdobie mohlo na autora pôsobiť ako ťarcha, no napriek tomu je pantomíma vitálne dielo, plné života, rozprávkového sveta a šarmu.

Budete sa vracat do Bratislavy aj na reprízy?

Vedenie SND mi vyšlo v ústrety. Vzhľadom na moje domáce povinnosti sa pri reprízach budem strieďať s kolegom Petrom Oberfrankom, s ktorým som pred dvoma rokmi pripravil budapeštiansku premiéru opery. Popri ňom sa na reprízach bude podieľať mladý slovenský dirigent Martin Mázik. Najbližšie budem účinkovať v SND vo februári, v júni budeme s predstavami hosťovať na festivale vo Zvolene.

Vzhľadom na bohatú zberateľskú činnosť Bélu Bartóka, ktorú rozvíjal najmä v Karpatskej a Podkarpatskej oblasti a v Sedmohradsku, má podľa vás jeho tvorba kozmopolitný charakter?

Až v Bratislave som si uvedomil, že keď Bartók začal zbierať ľudové piesne, začali ich s Kodályom zbierať práve na Slovensku – prvá veľká zbierka bola zbierkou slovenských ľudových piesní. To, že zbieral a porovnával rôzne ľudové piesne – rumunské, slovenské, maďarské – určite ovplyvnilo jeho tvorbu a presiaklo do nej. Má veľa skladieb, ktoré vznikli spracovaním autentického ľudovej hudobnej tvorby, vo viacerých nájdeme ním vytvorené motívy s výraznými stopami ľudových nápevov. V takomto zmysle, hoci Bartók je jednoznačne maďarským skladateľom, jeho tvorba má kozmopolitný charakter. V oblasti, v ktorej rozvíjal svoju zberateľskú a etnografickú činnosť, je jeho odkaz dôležitým spájajúcim a inšpiratívnym podnetom.

PRIPRAVILA MARTA FÖLDEŠOVÁ

MUZIKOLOGICKÁ KONFERENCIA V OLMOUCI

Katedra muzikológie Filozofickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci usporiadala v novembri (už tradične) konferenciu, po druhýkrát s podtitulom *Hudba v Olomouci – história a súčasnosť*. Tohtoročná konferencia bola koncipovaná ako pocta **Robertovi Smetanovi**, zakladateľovi olomouckej muzikológie. Ústrednou témou prvého dňa konferencie boli jeho práce a odkaz. Smetanovým brnianskym obdobím sa zaoberal **Jiří Vysloužil**, naň nadviazali **Rudolf Pečman** a **Miroslav K. Černý**, ten ho predstavil ako hudobného historika. Referáty **Ludka Zenkla** a **Jana Vičara** konfrontovali osobnosť Smetanu s jeho žiakom Vladimírom Hudcom. (Hudec ho nazýval svojím druhým otcem a podľa Vičarových slov bol jeho priamym nasledovníkom.) **Lubomír Chalupka** hovoril o významnej osobnosti slovenskej muzikológie, o Jozefovi Kresánkovi. V kontexte témy predstavil a priblížil tohto hudobného vedca ako budovateľa slovenskej muzikológie. Ľudovej a kramárskej piesni sa venovali **Jiří Fiala**, **Jiří Sehnal** a **Pavel Kvapil**.

Všeobecné uvedenie do problematiky *Olomouca ako regionálneho centra* v referáte *K dejinám Olomouca* predniesol **Miloš Trapl**. **Jindřich Schulz** sprostredkoval informácie o zastúpení dejín hudby tohto regiónu v pripravovanej publikácii *Akademické dejiny Olomouca*. Starou hudbou v regióne Olomouca sa zapodievali referáty **Stanislava Červenku** a **Květuše Fridrichovej**. **Ingrid Silná** sa zamerala na tvorbu Leopolda Kunerta pre plechové dychové nástroje. Účastníci konferencie mali príležitosť vypočuť si jeho dve skladbičky v podaní študentov Štátneho konzervatória v Kroměříži. **Jitka Balatková** pojednávala o olomouckej opere. V minulom roku sa zamerala na diela Richarda Wagnera na olomouckej scéne, tentoraz prezentovala zabudnuté opery, ktoré hralo nemecké olomoucké divadlo do roku 1920. Keďže Olomouc je miestom konania a usporiadateľom medzinárodného festivalu detských a mládežníckych zborov (po roku 1989), o tejto problematike hovoril **Jiří Kli-**

meš, vedúci známeho olomouckého detského speváckeho zboru. V rámci posledného tematického okruhu – *Olomouc a ďalšie regionálne centrá na Morave* vystúpila aj **Alena Burešová**, ktorá svojím retrospektívne ladeným príspevkom *K tradícii zborového spevu na Morave* opäť otvorila tému súvisiacu so zborovým spevom. Na záver konferencie sa predstavili študenti Katedry muzikológie, **Helena Brožová** a **Petr Lyko**, ktorí prezentovali hudobné dianie v Uničove a Krnove.

Prvý deň konferencie vyvrcholil koncertom mezzosopranistky, žijúcej a pôsobiacej v Bratislave, **Hany Štolfovej – Bandovej** a slovenského klaviristu **Petra Pažického**. Program koncertu nebol volený náhodne. Gustav Mahler, Leoš Janáček a Antonín Dvořák boli milovanými skladateľmi Roberta Smetanu, na počtu ktorého sa koncert konal. Mimoriadny koncert uviedli 3 piesne z *Cigánskych melódii op. 55* od Antonína Dvořáka, aj keď charakterovo odlišné, v podaní H. Štolfovej – Bandovej tvorili kompaktný celok. Jemne klenuté vyššie tóny, vyvolávajúce pocit voľnosti a mäkkosti, dopĺňala teplá sytá farba strednej a nižšej polohy jej hlasu. Peter Pažický citlivým sprievodom piesni bol speváčkiným partnerom. Bližšie sa predstavil interpretáciou *Sonáty 1. X. 1905 (Predtucha – Smrť)* od Leoša Janáčka. Jeho prsty akoby pohládzali klaviatúru a vydávali tóny plné melanchólie, vzrušenia. Škoda, že Kaplnka Božieho tela, v ktorej sa koncert konal, má akustiku neúmerne veľkosti priestoru, a tak niektoré pasáže Janáčkovej sonáty akoby preznievali.

Mahlerove *Piesne o mŕtvych deťoch*, vyjadrujúce obrovskú úzkosť a lásku, strieďajúce sa lyrické pasáže s dramatickými momentmi plnými bezvýchodiskovosti a zúfalstva, útočili na najvnútornejšie pocity človeka. H. Štolfová – Bandovala každej z piesní dodať tú pravú atmosféru, vycítila každú nuansu Mahlerovej hudby. Až v závere zaznelo v jej hlase bolestné zmierenie. Koncert bol veľkým zážitkom.

ALICA KUČEROVÁ

ADAM ŠANGALA

- guláš, ktorý chutí (?)

DIVADLO ANDREJA BAGARA V NITRE UVIEDLO 28. A 29. NOVEMBRA 2003 PREMIÉRU PŮVODNÉHO SLOVENSKEHO MUZIKÁLU ADAM ŠANGALA, VOĽNE INŠPIROVANÉHO MOTÍVMÍ Z ROMÁNU LADISLAVA NÁDAŠI-JÉGÉHO.

AUTOR LIBRETA: JOZEF PAŠTĚKA, HUDBA: VAŠO PATEJDL, TEXTY PIESNÍ: KAMIL PETERAJ, DRAMATURGIA: SVETozár SPRUŠANSKÝ, DRAMATURGICKÁ SPOLUPRÁCA: JANA LIPTÁKOVÁ, HUDBOBNÉ NAŠTUDOVANIE: JÚLIUS SELČAN, CHOREOGRAFIA: JOZEF MORAVČÍK, KOSTÝMY: ALEXANDRA GRUSKOVÁ, SCÉNA: VLADIMÍR ČÁP, RÉŽIA: JOZEF BEDNÁRIK

Výrok v titule som prebrala od režiséra **Jozefa Bednáríka** z interview v relácii Zrkadlenie, vysielanej v Slovenskom rozhlase deň po premiére muzikálu: „*Téma i skladateľ mi dožičili nečistotu, ktorá je síce gulášom, ale chutí*“. Nuž, ako komu. Pravdou je, že väčšine divákov v preplnenom auditoriu nitrianskeho divadla, vrátane ústavných činiteľov, ktorí sa neobťažujú na udalosti oveľa väčšej umeleckej závažnosti, *Adam Šangala* zachutil natoľko, až nastali tradičné standing ovations. Snáď jedinými zmrazenými divákmi boli kritici a teatrológovia. Tento paradox vypovedá nielen o chuti korenia pridaného do gulášu à la Bednárík, ale aj o prehlbujúcej sa priepasti medzi kritikou a požiadavkami divákov - krmených najmä komerčným umením.

V dobe, ktorá pôvodnej (tobôž muzikálovej) slovenskej tvorbe nepraje (napríklad Nová scéna sa inšpiruje skôr repertoárom zo zahraničia), je dramaturgická odvaha DAB v Nitre chvályhodná. Nepochybne bude - toto s prestávkou štvorhodinové(!) megapredstavenie - úspešné nielen u Nitrančanov. Napokon, je na čo sa pozerieť. Muzikál je veľkovýpravný, typicky bednáríkovský, načierajúci do slovenskej minulosti a v narážkach i do prítomnosti, v deji je zakomponovaná dráždivá zmyselnosť, korenie sexu, krutosti a vulgárnosti (bez tých sa dnešné divadlo nevie zaobísť). Do sujetu je vložená aj téma tradičnej nábožnosti Slovákov. Hrdinovia síce o viere veľa hovoria, na javisku šuštiť frázami (evanjelický pastor Konôpka), menej však v jej mene žijú a konajú. Často sa tu mieša téma náboženských bojov v 17. storočí s naivistickými úvahami o Bohu, pretvorenom autormi v Bábkara(!), ktorý posúva viditeľnými i neviditeľnými nitkami a riadi tak osudy ľudí. (Nikoho z tvorcov netrápi, čo hlása Biblia?!) Napokon starozákonného Boha zmiešajú so všetkými božstvami svetových náboženstiev a v hlavách divákov nastane akurát zmätok... Hoci muzikálový Adam Šangala končí na šibenici, nie je to žiaden Jánošík. Je skôr výmyselník, trochu bohém, dobráčisko a tiež záletník, túžiaci uniknúť všednosti a tragédiám stredovekého dedinského života. Piesňami a slovami deklarovaná túžba po slobode však tomuto lahtikárskemu hrdinovi veľmi neprislúcha.

Neúnosná je dĺžka muzikálu s niekoľkými finále, no zato bez jedinej silnej gradácie. Muzikál využíva Bednáríkove viacnásobné postupy, témy, režijné hľadania a nápady - je kvázi konglomerátom jeho doterajšej tvorby. Od nápadu s postavami zviazanými lanami na spôsob tancujúcich bábik (využíval ich už v menej známych operných inscenáciách v druhej polovici 80. rokov), cez „nanebovzatie“ Adama Šangalu, dokonca i samotného Pána Boha (ako Panny Márie v *Evanjeliu o Márii*), využitie obrázkov, ktoré si aktéri prinesú na scénu, sólistov - tanečníkov ako variácie diabla a anjela (nech sa už volajú hocako)... je tu aj minidivadielko, za oponou ktorého sa odohrávajú štekľivé postelne scény, javisko dopĺňa točna s mučiarňou a inými efektne nasvietenými obrazmi.

Množiaci sa výtvarno-scénické symboly, súčasne úporná snaha o ľudové, naivistické divadlo (ktoré však vyžaduje aj prostotu a čistotu tvaru) - to je Bednáríkovo divadlo včera, dnes a aj zajtra? Bednárík svojim predstavám podriadiuje všetko dianie, aj aktérov. Originalitou kostýmovej tvorby sa im azda najviac vzpiera **Alexandra Grusková**.

Muzikál je najmä, i keď nielen, o hudbe. **Vašo Patejdl** vytvoril *Adama Šangalu* hlavne z pesničiek, resp. separátnych čísel s náznakmi populárnej hudby, ale aj ľudovej piesne, dokonca sa ozývajú variácie Ravela a citát uspávanky Brahmsa.

Melodickými klenotmi sú tri pôvodné šansóny, resp. piesne *Zmarená láska*, *Sfúkni mi už dych* a *Uspávanka*. Je náročné vyplniť veľký divadelný blok hudobnými číslami. Napriek pestrosti využitých hudobných foriem (kuplety, piesne, šansóny, ansámble, zborové a tanečné čísla) sa hudba Patejdlvi drobí skôr na jednotlivé čísla, bez hlbšej zviazanosti a prekomponovanosti. Muzikálu chýba aj ústredná melódia. Od **Kamila Peteraja** sme v minulosti počuli, v prekladoch i v pôvodnej básnickej - piesňovej tvorbe, už úspešnejšie a silnejšie texty (snáď okrem niektorých klenotov, napr. *Sfúkni mi už dych*).

Hudobná nahrávka (podklady) bola realizovaná v štúdiu SRO v Košiciach so speváckym **Zborom sv. Cecílie** z Košíc a s členmi

BETKA (K. KOLEMBUSOVÁ) A ADAM (I. MARTINKA),
V POZADÍ L. HAVERL AKO BÁBKAR.

FOTO ARCHIV

Macbeth v SND

alebo radosti a strasti opernej prevádzky

GIUSEPPE VERDI: *MACBETH* – PREMIÉRY V OPERE SND 19. A 20. DECEMBRA 2003,
 HUDOBNÉ NAŠTUDOVANIE: OLIVER DOHNÁNYI, RÉŽIA: MARIÁN CHUDOVSKÝ, SCÉNA: JOZEF CILLER

Položartom býva bratislavská operná scéna pomenovaná ako talianska „stagiona“. Je v tom skutočne iba kúsok pravdy, odvíjajúci sa od kvantitatívneho rozmeru veci. Ak pôjdeme po stope štruktúry repertoáru, poľahky nájdeme mnoho bielych miest. Predovšetkým v dramaturgii predverdiovskej vážnej opery a nie menej v tvorivom odkaze, pochádzajúcom z ranej periódy G. Verdiho. Z 15 titulov zrodených pred *Rigolettom*, uviedla Opera SND iba 3, pričom jediný z nich, *Macbeth*, mal slovenskú premiéru na doskách prvej scény. *Nabucca* a *Luisu Miller* „objavili“ skôr Košice.

Práve k *Macbethovi* sa po tretí raz (inscenácie v r. 1968 a 1989 zaznamenali skromnú bilanciu 17 repríz dovedna) vrátila v predvianočnom termíne Opera SND. Neľahké sústo sa podujal spracovať inscenačný tím **Mariána Chudovského**, tradične zložený z výtvarníkov **Jozefa Cillera** (scéna) a **Petra Čaneckého** (kostýmy). Režisér netajil, že *Macbeth* bol jeho tip a využívajúc výsadu riaditeľa súboru, prideliť ho sebe samému. Vzhľadom na riziká, ktoré lákavý a zároveň komplikovaný titul vo všetkých interpretačných parametroch nesie, možno jeho rozhodnutie uvítať. Na mieste bol teda predpoklad, že z pozície vrcholovej funkcie dokáže zabezpečiť adekvátnu kvalitu ako po stránke optickej, tak i akustickej. Realita po oboch premiérach je však trochu iná.

Hoci z úvodnej stránky bulletinu vyplýva, že pôjde o verziu *Macbetha* z r. 1847 (premiéra v Teatro della Pergola vo Florencii), v skutočnosti sa inscenácia opiera o zrelšiu, parížsku úpravu (1865), resp. o kombináciu oboch – z pôvodného tvaru preberá smrť Macbetha, z revízie zasa vypadá dobovému a miestnemu kliše zodpovedajúca baletná vložka. Shakespearovská téma, vzdialená opernej konvencii s lúboštnou zápletkou, nasýtená krvou, fanatizmom manželského páru Macbethovcov, mysterióznosťou stríg a viacerými inými špecifikami, dokáže vábiť a provokovať inscenátorov. Z vlastnej diváckej praxe si za ostatných pár sezón spomínam na niekoľko diametrálne odlišných, avšak rovnako fascinujúcich výkladov. Či už z veronskej Areny (réžia Pier Luigi Pizzi, 1997), z festivalovej Maceraty (Daniele Abbado, 2000), či z Wiener Festwochen 2000, kde importovali škótsku podobu Luca Bondyho. Námet skutočne ponúka širokú škálu výkladov, no zároveň má aj isté konštantné východiská. Ako najpodstatnejšie vnímam dve: sondu do psychiky oboch mocou posadnutých Macbethovcov a zástoj bosoriek, indukujúcich osud. Ostatné je podružné. Či už je dej zasadený do konkrétneho časopriestoru, alebo do ab-

straktného, či je vnímaný cez prizmu svetelného divadla, farieb a projekcií alebo „klasicky“, či má Macbeth brnenie alebo nie, nehrá to rozhodujúcu rolu. Mám pocit, že autori bratislavskej inscenácie sa odrazili práve od tých menej podstatných štartovacích rovín. Zamerali sa viac na obal, než na obsah. Jozef Ciller zahalil javisko a počas polovice predohry i orchestrisko sadou látkových závesov, opôň, ktorých pohyby, zdvihy a svetelné ozvláštnenia pôsobili neraz efektne. Vychutnával farby, dokonca si myslím, že ich zopár raz miešal až prehnane. *Macbeth* totiž nemá viac než dvatri základné odtiene. Paradoxne tam, kde dochádza k najsilnejšiemu lámaniu atmosféry (banketová scéna – prerušenie prípitku, zjavenie sa Bancovho ducha), svietenie akoby onemelo. Marián Chudovský stavil na inú poetiku, než v predchádzajúcich inscenáciách, keď postupne obnažoval javiskový horizont. Nateraz zotrval až do konca v látkovom závale scény, ten však celkom zaujímavo použil ako jednu z dominantných rekvizít. Závesy a ich časti povýšil na významové znaky, k nim pridal už len viacúčelový panel (kiežby jeho zdvihy, hoci aj nie vždy opodstatnené, neboli sprevádzané výzganím) a magicko-symbolickú sklenenú banku s červenou tekutinou. Za tým všetkým cítim myšlienku, názor, iskru. Akceptovať možno i zmäkčenie morbidných počínov, resp. ich aranžovanie

pomocou delikátnej tieňohry. Hoci prostriedky vyjadrenia drsnosti nemusia čerpať len z veristického arzenálu. Problémy prichádzajú z iných strán. V danom type divadla musí stáť v popredí dôsledná charakterokresba, gestický výraz, postoj, herecká kooperácia medzi postavami. S výnimkou kreácie **Lubice Rybárskej**, ktorá je javiskovou osobnosťou, profily postáv boli matné, sošné, konvenčné. Najväčšmi však režisér podcenil zástoj a funkciu bosoriek v deji. Prostriedky, aké aplikoval choreograf **Tomáš Danielis** na zboristky (tanečníčok je minimum), sa obmedzili na stereotypné dvíhanie rúk a točenie okolo vlastnej osi. Nič nevyjadrovali, boli jednoducho trápne. A to rovnako vo vlastných, nosných číslach, ako aj tam, kde ilustrovali dej. Koncertantným aranžovaním zborov si režia tiež trochu zľahčila úlohu. Ak teda zrátame statickosť sólistov s odpočinkovými ansámblovými výjavmi, ostáva celkové dianie málo akčné, málo dramatické.

Nad javiskovou zložkou jednoznačne víťazí hudobné nastudovanie hosťujúceho **Olivera Dohnányiho**. Dosahuje skvelé parametre rovnako z hľadiska koncepcného, ako aj realizačného. Dirigent volil výstižné tempá s náležitými kontrastmi, dynamická

krivka bola bohatá a zároveň rešpektujúca hlasy. Orchester vytváral výraz a atmosféru, na druhej premiére dokonca kompenzujúcu manko protagonistov. Pod Dohnányiho taktovkou inštrumentalisti muzicírovali, sláčiky zneli mätko, farebne, ostatné sekcie hrali tiež technicky precízne a s emocionálnym nábojom. Je potešiteľné, že po bartókovskej premiére s Jánosom Kovácsom, sa dostavil ďalší výborný výsledok. Škoda len, že v oboch prípadoch je podpísaný hosťujúcimi a nie domácimi umelcami. Veľmi starostlivo boli pripravené zbory (Naďa Raková), hlasy zneli sviežo, plasticky a dynamicky tvárne.

Žiaľ, po sólistickej stránke sa ukázalo, že Opera SND si za súčasného stavu nielenže nemôže dovoliť postaviť dve obsadenia, ale nemá ani vlastného interpreta Macbetha. Pokiaľ bude divadlo odmietat blokový systém prevádzky, kedy jediná schopná zostáva (myslím na dvoch ústredných predstaviteľov) zotrvá v sérii večerov, výrazne utrpí kvalita. O prestíži divadla nehovoriac. Tou dvojicou, ktorá sa s náročnými rolami vyrovnala viac než so čtou, sú **Lubica Rybárska** a **Vladimír Chmelo** (podľa plánu by mal mať ďalšie predstavenie až v máji!). Rybárskej Lady Macbethovej je pre rolu vybavená potrebným hlasovým objemom i rozsahom, pričom výšky na premiére zneli koncentrovane a prierazne, stredy mali farebnosť a hĺbky nevyhnutnú démonickosť. Umelkyňa spieva výrazovo mnohotvárne, nechýba štýlové legato, nezlahčuje si pohyblivé pasáže (čo pri dramatickom charaktere jej hlasu treba zvlášť oceniť), herecky je presvedčivá a pravdivá. Vladimír Chmelo poníma Macbetha v lyrickejšej línii, korešpondujúcej s jeho naturelom. Je však barytonista nesmierne inteligentný, takže hlas neprepína, zachováva si farebnosť, tónovú koncentrovanosť

a s výrazom narába tak, aby part vypointoval a vygradoval až do záverečnej scény. Jeho frázy sú plynulé a obsažné, výšky majú klenbu a kovové jadro. Alternácie sú ťažko prijateľné. Pokiaľ ide o **Zoltána Vongreya**, aspoň občas, najmä v strednej polohe, znie jeho svetlejší barytón šťavnato a razantne. Je to však na úkor verdiovského legata, pre ktoré nemá dosť elegancie a plynulosti i na úkor výšok, kde si pomáha forsírovaním. O hereckej kresbe ťažko hovoriť, keď celú koncentráciu venuje technickej stránke spievania. Angažovanie pražskej **Evy Děpoltovej** bol jednoznačný prešlap, za ktorý nesie zodpovednosť Marián Chudovský. Úzky, rozvibrovaný, bez rezonancie hĺbok znejúci hlas speváčky nedal postave ani technické zázemie, ani profil. Takéto výkony do SND nepatria ani v núdzovom stave. Ďalšie úlohy, hoci v prípade Banca a Macduffa majú po krásnej árii, nie sú v štruktúre diela pilierovými. Aj napriek tomu našli ideálnych predstaviteľov v **Petrovi Mikulášovi**, dodávajúcemu Bancovi pravú verdiovskú klenbu a výrazovú hĺbku a v **Michalovi Lehotskom**, interpretujúcom Macduffa na oboch premiérach vrúcnu tenorovou farbou a nefalšovanou talianskou kantilénou. **Ján Galla** dal Bancovi najmä rozmer charakterokresby. Z menších postáv zaujal perspektívny tenor **Tomáša Juhása** v úlohe Malcolma.

Má dnes prvá slovenská scéna na *Macbetha*? S touto otázkou odchádzal z divadla ne jeden zasvätený operný návštevník. Nech si ju zodpovedal akokoľvek, nad jej rozlúsknutím sa musí zamyslieť vedenie divadla. Už aj preto, aby osud novej inscenácie nekopíroval skromný život jej dvoch bratislavských predchodkýň.

PAVEL UNGER

La Fenice vstala z popola

Budova benátskej opery La Fenice – Fénix vyhorela pred ôsmimi rokmi v priebehu niekoľkých hodín takmer do tla. Požiar úmyselne založili dvaja elektrikári, ktorí boli následne za svoj čin odsúdení. Podľa originálu zrekonštruovanú budovu uviedli prednedávnom do života slávnostným koncertom, ktorého čestným

hostom bol aj taliansky prezident. Na úvod zaznela talianska hymna, orchester dirigoval Riccardo Muti. Nová budova má k dispozícii najmodernejšiu scénickú techniku, akustiku zabezpečovala špecializovaná nemecká firma.

(REUTERS)

POKRAČOVANIE ZO STR. 31

DAB v Nitre v naštudovaní dirigenta **Júliusa Selčana**, resp. korepetítora **Lubomíra Dolného**. Do hlavných úloh režisér obsadil väčšinou činohercov – tí spievali svoje čísla za pomoci mikroportov. Okrem evidentnej snahy, entuziazmu a primárneho vokálneho prejavu boli badateľné i zásadné chyby v intonácii niektorých spevákov. Nevedno, prečo dominuje predstava, že spev v muzikáli má byť najmä vo forte, bez jemnosti výrazu. Najsugestívnejšie zapôsobil svojím prostým, nenásilným vokálnym prejavom **Leopold Haverl a. h.** – činoherec s obrovskou skúsenosťou a zamatovým hlasom. Na I. premiére sa herecky, pohybovo a čiastočne aj spevácky dostal nad priemer **Milan Ondřík** (Adam Šangala), aj keď v závere distonoval. Veľkú hereckú príležitosť dostala **Daniela Kuffelová** (Judita). Využila ju – s umeleckým citom pre vypointovanie šansónov, avšak s absenciou jemnejšieho, diferencovanejšieho

ho vokálneho prejavu. V malých úlohách vytvorili veľké kreácie, aj keď s nárečovou nedôslednosťou, **Jozef Dóczy** (Vendelín Pohánka) a **Adela Gáborová** (Štefánia Pohánková). **Eva Pavlíková** (Brigita Praskovská) bola spočiatku predstavená ako živočíšna a expresívna hrdinka, no zaujímavejšie a kontrastnejšie vyznel zlom v jej roli v druhej časti muzikálu.

Choreografia **Jaroslava Moravčíka** využíva veľa nápadov z jeho doterajšej tvorby v SLUK-u i módné trendy v primárne rytmických variáciách tanca (v čom je vlastne priekopníkom). Zásluhou jeho nápadov, profesionality a skúsenosti s podobnými projektmi „drží“ **Adam Šangala** pokope a vytvára ilúziu hudobno-tanečného muzikálového diela v ansámblach i sólistických číslach.

Adam Šangala je guláš, ako vyplýva aj z predchádzajúceho, aj zo slov Jozefa Bednárika, žiaľ, umelecky vyhladnutým Slovákom chuti...

TERÉZIA URSÍNOVÁ

PRIPOMIENKA

Berlioz

PRI PRÍLEŽITOSTI 200. VÝROČIA NARODENIA FRANCÚZSKÉHO SKLADATEĽA HECTORA BERLIOZA (1803-1869) KRAJINA GALSKEHO KOHÚTA PO CELÝ ROK VZDÁVA HOLD TOMUTO VELIKÁNOVI ORCHESTRÁLNEJ, VOKÁLNEJ I SAKRÁLNEJ HUDBY. KONFERENCIE, VÝSTAVY, KONCERTY, NOVÁ PRODUKCIA OPERY TRÓJANIA, PUBLIKÁCIE A ŠTÚDIE PRISPELI K RENESANCI A K HLBSIEMU POZNANIU KONTROVERZNEJ OSOBNOSTI, AKOU BERLIOZ BOL. HUDOBNO-KULTÚRNE OSLAVY VYVRCHOLILI 11. DECEMBRA PODUJATAMI V SÁLACH PARÍŽA A V CELOM FRANCÚZSKU.

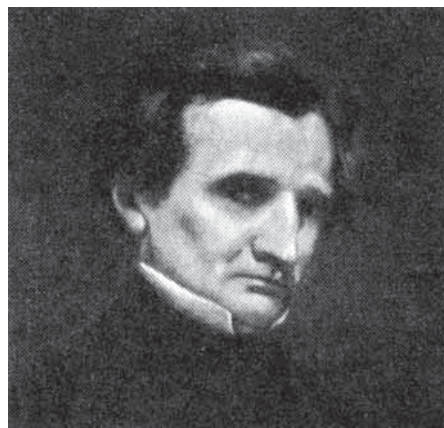
V ZNOVUOTVORENOM THÉÂTRE CHATELET ODZNELI DIELA OD BERLIOZA, BEETHOVENA A SVETOVÁ PREMIÉRA SKLADBY SÚČASNÉHO FRANCÚZSKÉHO SKLADATEĽA PHILIPPA MANOURYHO (1952).

Berlioz – romantický hrdina, rebel svojej doby, inteligentný a kultivovaný skladateľ, inovátor symfonického orchestra, hudobný kritik a teoretik, cestovateľ, obdivovateľ literatúry Shakespeara, Byrona, Virgila – predstavuje významný pilier francúzskej kultúry. „Trebá žiť 200 rokov, aby bol skladateľ vo Francúzsku známym a uctievaným.“ – sťažoval sa Berlioz, keď opera odmietla naštudovať *Trójanov*. Bol optimistom, veď 200 rokov od jeho narodenia vzbudzuje osobnosť i kolosálne dielo tohto génia orchestrácie, posadnutého hľadaním nebeskej harmónie a krásna, polemiku v hudobno-vedeckom myslení. Jeho hudba – to je zmes hudobno-dramatických štýlov, opery a symfónie, svetskosti a svätosti, intímnosti a grandióznosti...

Dramaturgia koncertu zahrňovala menej známu a ešte menej interpretovanú Berliozovu skladbu *Tristia* pre 3 zbory a orchester, ktorá vznikla počas jeho pobytu v Taliansku. Sériu 3 skladieb je inšpirovaná dielami anglických spisovateľov. *Méditation religieuse* (1831) – *Náboženská meditácia* je smútočnou hymnou na poéziu Thomasa Moora (vo francúzskej verzii). Orchester sprevádza zbor farebnými súzvukmi, vyjadrujúcimi smútok, bolesť duše, až za hrob... *La Mort d'Ophélie* (1848) – *Smrť Ofélie* bola pôvodne (1842) napísaná pre soprán a klavír, až neskôr ju Berlioz prepísal pre ženský dvojhlasný zbor a orchester. Text je adaptáciou monológu kráľovnej zo 4. dejstva Hamleta, melancholická atmosféra skladby opisuje nereálnu bezbolestnú smrť Ofélie... V roku 1848 komponuje Berlioz aj *Marche funèbre* – *Smútočný pochod* na poslednú scénu z Hamleta. Charakter skladby je ponurý, avšak heroický. Dielo vyúsťuje do grandióznych orchestrálnych farieb, zbor spieva bez slov. Neodmysliteľný rytmus a pulzácia gradujú po klimax, až po salvu pocty. Všetko uhasína v rezignovanom diminuende... Exil v Taliansku, spleen, sentimentálne myšlienky a sklamanie z revolučnej epochy sú vpísané do tejto kompozície a stávajú sa hmotou na mode-

lovanie pre hosťujúceho fínskeho skladateľa a dirigenta **Esa-Pekka Salonena** na čele parížskeho Orchestra Chatelet. 45-ročný dirigent vzbudzuje obdiv svojimi zreteľnými gestami, v ktorých je badateľná znalosť frázovania, vyjadrovacími prostriedkami s rôznorodosťou farebného spektra, dynamických a tempových pomerov ako aj scénickej imaginárnosti.

Jediná Beethovenova opera *Fidelio*, ako sa zdá, priniesla skladateľovi menšie ťažkosti v kompozičnej práci. Predohra k opere má prinajmenšom 3 verzie. Z nich druhá a tretia – *Leonora II a III* sa stali samo-

statnými a homogénnymi skladbami, ktoré predstavujú a zachovávajú hudobno-tematické myšlienky opery. V rámci koncertu zaznela *Leonora II* op. 72b (1805).

Očakávaná premiéra, cyklus skladieb *Noon* pre sólový soprán, komorný zbor, počítač a orchester od Philippa Manouryho, vznikol na objednávku parížskeho Orchestra Chatelet, za podpory SACEM a v spolupráci s IRCAM centrom Pompidou. Svojím kompozičným talentom sa Manoury už napevno usadil v histórii elektroakustickej hudby. Po veľkej opere lyrickeho žánru *60 Parallele* (1998), opere *K...* (2001) podľa *Procesu* od F. Kafku (za toto dielo mu SACD udelilo Grand Prix) a konfrontácii ľudskej bytosti v limitovanom prostredí komornej opery *La Frontière*

(2003), nám skladateľ predkladá dielo na poéziu americkej spisovateľky Emily Dickinsonovej (1830-1886). *Noon* – poludnie, zenit, sa stáva ideou fixe v poézii spisovateľky, s dvoma „o“ v strede slova, symbolom nekonečna. V hudobnej kompozícii sa odzrkadľuje túžba po božskej geometrii, ktorá spočíva (snáď) v hľadaní mystéria transcendentnosti. V Manouryho hudbe nachádzame stopy skriabinovskej vesmírnej geometrie a spektra farieb, lež v iných dimenziách kompozično-vyjadrovacích prostriedkov.

K parížskemu orchestru sa pridali **Valdine Andersonová** (soprán) a zbor **Capella Amsterdam** (zbormajster **Daniel Reuss**). Hlas sólistky sa preplietal s nahraným hlasom americkej poetky Marilyn Hackerovej, zbor bol vmiešaný do orchestra, dupľoval sopránový hlas, a tým predložoval zvukové nuansy slov, hlások a spoluhlások. Orchester sa nevyhol klasickému obsadeniu – dva sláčikové ansámble, drevené dychové nástroje, 2 harfy a klavír. („Symfonický orchester je pre mňa najkrajším vynálezom západnej hudobnej kultúry“, vyhlásil Manoury na konferencii, ktorá predchádzala večerný koncert.) Štyri skupiny perkusií navyše vytvárajú masívnu rytmickú kontúru diela. Počítačová elektronická hudba prebieha v reálnom čase a prispôsobuje sa tempám orchestra. Štruktúra a sadzba kladú však akcent na melodicu ľudského hlasu. Rozmiestnenie a dispozícia reproduktorov dodáva všetkému virtuálnu, zvukovo variabilnú atmosféru, a tak sa publikum ponára do viacvrstvovej a viacfarebnej harmónie. Manoury vytvára zvukový a hudobný svet, v ktorom je poézia niekedy v centre diania, na počiatku zavše aj vyvrcholením.

Jediný nesúlad koncertu sa týka možno samotnej dramaturgie. Berlioz by si určite zaslúžil väčší priestor a aj hudba Manouryho by mohla byť objektom monotematického koncertu. Škoda – preškoda, marketingové ťahy zatiaľ prevládajú nad umeleckými hodnotami hudby a umenia vôbec.

LIVIA LAIFROVÁ

Hans Richter

V LISTOCH JÁNOVI BATKOVI

Jana LENGOVÁ

LISTY A MEMOÁRE HUDOBNÍKOV PREDSTAVUJÚ DÔLEŽITÉ SVEDECTVÁ ŽIVOTNÝCH UDALOSTÍ A POSTOJOV UMELCOV, TVORIVÝCH PROCESOV A SOCIÁLNYCH A KULTÚRNYCH VZŤAHOV, PRETO SA IM UŽ OD 19. STOROČIA VENOVALA ZNAČNÁ POZORNOSŤ. OKREM PÚTAVÉHO ČÍTANIA PRINÁŠAJÚ OSOBNÚ VÝPOVEĎ O MNOHÝCH VECIACH, KTORÉ BY INAK AZDA ZOSTALI ZAHALENÉ RÚŠKOM TAJOMSTVA. AKO VYNIKAJÚCI PRAMENNÝ MATERIÁL POSKYTUJÚ POZNATKY NIELEN K BIOGRAFII UMELECA, ALE AJ K BIOGRAFII DIELA. NOVŠÍ HUDOBNOHISTORICKÝ TERMÍN BIOGRAFIA DIELA OZNAČUJE DEJINY RECEPCIE HUDOBNEJ TVORBY SKLADATEĽA. VEĎ HUDOBNÉ DIELA SÚ ARTEFACTY, KTORÉ – PODOBNE AKO KNIHY – TIEŽ MAJÚ SVOJE OSUDY. TIE BÝVAJÚ MNOHORAKÉ: NIEKOTRÉ ZAŽIARIA AKO KOMÉTA, A POTOM ZHASNÚ, INÉ SA STRETNÚ S ODPOROM ČI ŠKANDÁLMI, ABY SA POTOM STALI TRVAKAMI KONCERTNÝCH PROGRAMOV, U INÝCH TREBA POSTUPNE OBJAVOVAŤ ICH UMELECKÚ HODNOTU, ZAŠIFROVANÚ DO NIEKOĽKÝCH VRSTIEV. ALE SÚ, PRIRODZENÉ, AJ TAKÉ DIELA, KTORÝCH PRÍBEHY ZOSTANÚ ZAZNAMENANÉ IBA V ARCHÍVNYCH ANÁLOCH. INTERPRET VYSTUPEJE V DEJINÁCH RECEPCIE DIELA AKO ROVNOCENNÝ TVORIVÝ PARTNER SKLADATEĽA. PRÁVE ON SPOLUURČUJE INTERPRETAČNÚ KONCEPCIU TOHO-KTORÉHO DIELA A MIERU POTENCIÁLNEHO VPLYVU V KONKRÉTNOM KULTÚRNO-SPOLOČENSKOM MILIEU. PRI VÝSKUME A SPRACOVANÍ LISTOV AKO DÔLEŽITÉHO KOMUNIKAČNÉHO MÉDIA TREBA VZIAŤ DO ÚVAHY ICH HISTORICKÝ KONTEXT. K VÝKLADU HISTORICKÝCH SKUTOČNOSTÍ OBSIAHNUTÝCH V KOREŠPONDENCII, KTORÉ Z AUTOPSIE POZNAL TAK PISATEĽ AKO ADRESÁŤ LISTU, SA DNES AJ ŠPECIALISTI ZVÄČŠA DOPRACOVÁVAJÚ NÁROČNOU METÓDOU, ZALOŽENOU NA KOMBINATORIKE A KOMPARÁCIÍ POZNATKOV. POROZUMIEŤ HUDOBNOHISTORICKÝM PRAMEŇOM TYPU LISTOV UTAHČUJE FORMA KOMENTÁRA, KTORÝ DEŠIFRUJE VÝPOVEĎ LISTU A JEJ VZŤAHOVÉ SÚVISLOSTI.

Možnosť nahliadnúť do ľudského a umeleckého mikrokozmu tvorivej osobnosti jedného z najväčších dirigentov poslednej tretiny 19. a prvého decénia 20. storočia **Hansa Richtera** (1843-1916), poskytuje jeho korešpondencia adresovaná **Jánovi Batkovi** (1845-1917), bratislavskému hudobnému kritikovi a organizátorovi hudobného života, občianskym povoláním mestskému archívárovi. Tento unikátny súbor korešpondencie, uložený v Osobnom fonde Jána Batku v Archíve mesta Bratislavy, pozostáva z vyše 500 archívnych jednotiek, ktoré okrem Richterovej korešpondencie (listy, korešpondenčné lístky, pohľadnice, telegramy) obsahujú aj ďalší pramenný materiál (koncertné programy, novinové výstrižky, vizitky a niekoľko listov od iných osôb, najmä od manželky Marie, rodenej von Szitányi). Na význam Richterovej korešpondencie Batkovi poukázal ako prvý Zoltán Hrabussay a výber 51 listov v nemeckom origináli publikovala Alexandra Tauberová.

Keď pred niekoľkými rokmi vyšla anglická biografická o Hansovi Richterovi, jej autor Christopher Fifield jej dal výstižný názov: *True artist and true friend* (Pravý umelec a pravý priateľ, 1993), šifrujúc tým venovanie prvej symfónie Edwarda Elgara Hansovi Richterovi, hoci táto dedikácia by rovnako dobre mohla platiť aj pre priateľské vzťahy k ďalším hudobníkom. Dôverné priateľstvo sa rozvinulo aj medzi Hansom Richterom a Jánom Batkom a – usudzujúc z korešpondencie – vytrvalo 45 rokov (1871-1916), od prvého listu napísaného 3. októbra 1871 v Pešti po posledný

list, odoslaný z Bayreuthu krátko pred Richterovou smrťou 5. decembra 1916. Od začiatku 80. rokov Richter začínal svoje listy Batkovi typickým oslovením „Milý priateľ!“ (Lieber Freund!) a končil ich záverečnou formulou „Tvoj Hans“ (Dein Hans). Batkove listy Richterovi sa zatiaľ nepodarilo objaviť.

HANS RICHTER

Hans Richter pochádzal z Györu (vtedy Raab) z hudobníckej rodiny. Od jedenástich rokov vyrastal v Löwenburskom konvikte, čiže v internáte Viedenských speváčikov (Wiener Sängerknaben). Na viedenskom konzervatóriu študoval lesný roh, ale ovládal hru aj na ostatných orchestrálnych nástrojoch – s výnimkou harfy a hoboja. Prvé skúsenosti s dirigovaním získal v Györi (1865) a v Bratislave, kde hosťoval spolu s ďalšími viedenskými umelcami (1866). Na Wagnerovo pozvanie prišiel do Luzernu, do vily Tribtschen (1866), aby ako pispista pripravil do tlače partitúru *Majstrov spevákov norimberských*. Ako zbormajster asistoval pri premiére spomínaného diela v Mníchove (1868) a v Bruseli s veľkým úspechom premiérovu uviedol *Lohengrina* (1870). Dirigoval svetovú premiéru Wagnerovej tetralógie *Prsteň Nibelungov* pri slávnostnom otvorení novopostaveného wagnerovského operného domu v Bayreuthu (1876), ktorá vytvorila základ až do súčasnosti prosperujúceho elitného letného operného festivalového podujatia. Po pôsobení v Budapešti (1871-1875) štvrtstoročie určoval charak-

ter hudobného života Viedne ako prvý dirigent viedenskej Dvornej opery, hudobný riaditeľ filharmonických koncertov, dirigent dvornej kapely a začas aj ako koncertný riaditeľ Gesellschaft der Musikfreunde (1884-1890). Súčasne pravidelne hosťoval v Anglicku, kam sa začiatkom 20. storočia po ukončení viedenského pôsobenia aj presťahoval (1900-1911). Zároveň hosťoval ako prominentná dirigentská osobnosť v kultúrnych centrách celej Európy, vrátane Petrohradu. Od roku 1912 žil v Bayreuthu a tu symbolicky uzavrel aj svoju umeleckú kariéru predstavením *Majstrov spevákov norimberských* (1912).

Richterov fenomenálny hudobný sluch a fenomenálna hudobná pamäť boli príslušnými. Jeho základným umeleckým kritériom bola vysoká profesionalita. Považoval za svoje poslanie zasadzovať sa o hodnotné umelecké diela a presadzovať ich. Na prvom mieste stálo operné dielo Richarda Wagnera, avšak venoval mimoriadnu priazeň aj niekoľkým ďalším veľkým ako Johann Sebastian Bach, Ludwig van Beethoven, Franz Liszt, Hector Berlioz, Johannes Brahms, Anton Bruckner, Antonín Dvořák, Piotr Iljič Čajkovskij, Edward Elgar, Ernest von Dohnányi či Béla Bartók. Je pozoruhodné, že podobný okruh záujmov prejavoval aj Ján Batka, základ ich priateľstva teda tvoril džentlmen-ský rešpekt a rovnaké

JÁN BATKA

umelecké aj ľudské zmýšľanie. Richter a Batka sa často stretávali či už vo Viedni, alebo v Bratislave. Opakujúce sa srdečné pozvania Batku Richterom do Viedne, ale

aj do iných miest, kde dirigoval, sú presvedčivým dôkazom toho, že vzájomná komunikácia musela znamenať pre oboch veľmi veľa. S Richterom absolvoval Batka nielen cestu do Petrohradu, ale na jeho pozvanie navštívil Bayreuth, Londýn aj Birmingham.

1. Viedeň, utorok, 30. september 1884
Môj milý priateľ!

To bude úplne skvelé, keď prídeš vo štvrtok na „Tristana“. Svoje lôžko nájdeš u mňa, celkom bez okúňania! [...] S najlepším pozdravom

Tvoj Hans.

Komentár: Ján Batka bol častým návštevníkom viedenských koncertov a operných predstavení, ktoré mu ponúkali nielen vynikajúci umelecký zážitok, ale aj možnosť saturácie jeho umeleckých a kultúrnych potrieb, rozširovali jeho obzor poznania a cibřili umelecký vkus. O niektorých z nich podal znamenité referencie v bratislavskom denníku Pressburger Zeitung. Wagnerov *Tristan a Izolda* sa pre svoju náročnosť len pomaly presadzoval na operných javiskách. Do Viedne sa dielo dostalo až takmer dvadsať rokov po pôvodnej mníchovskej premiére (1865): Vo viedenskej Dvornej opere ho prvýkrát uviedli v októbri 1883 pod vedením Hansa Richtera a so sólistami Amaliou Materna a Hermannom Winkelmannom v hlavných úlohách. Viedenské naštudovanie vďaka autentickému Richterovej interpretácii bolo síce mimoriadne úspešné, vyžiadalo si však škrtý v rozsahu 500 veršov.

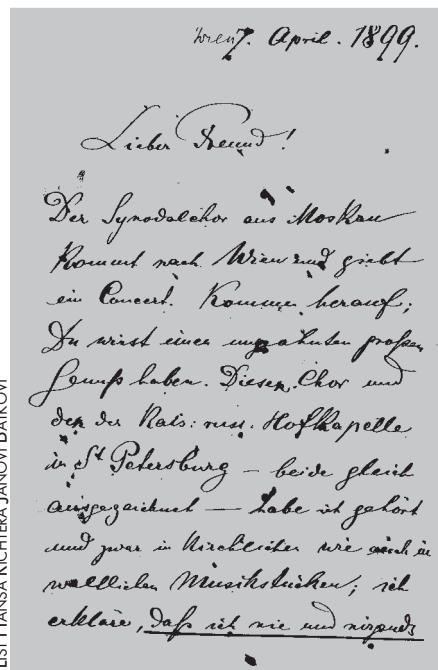
2. Viedeň, nedeľa, 15. marec 1885
Milý priateľ!

Áno, čo to má len znamenať? – Koncert bez Batku! – V Erzherzogovi Carlovi bolo veľké vypytovanie po Tebe; aj v Griensteidli som sa spytoval, ale žiadneho Batku nebolo vidieť. Symfónia Johanna I. bola skvelo predvedená, ako aj všetky iné čísla programu. Dnes som dostal organový part a už pri prvom prehlíadnutí som sa presvedčil, že je znamenitý; o tom ústne! – S najlepšimi pozdravmi

Tvoj Hans.

Komentár: Program Richterovho koncertu v nedeľu 15. marca 1885 okrem *Symfónie č. 3 F dur op. 90* J. Brahmsa, ktorého vtipne nazval Johannesom I., tvorili ďalej diela F. Schuberta, H. Reinholda, L. van Beethovena a A. G. Rubinštejna. Tón listu naznačuje, ako veľmi mu po koncerte chýbal umelecký diskurz s Batkom. Zvykli sa stretávať v reštaurácii Erzherzog Carl či v kaviarni Griensteidl, ktoré patrili v centre Viedne k miestam vyhľadávaným umeleckými kruhmi. Nadhodou otázku organového partu som dešifurovala nasledovne: V rámci koncertov spolku Gesellschaft der Musikfreunde sa pod vedením Hansa Richtera pripravovalo na 31. marec 1885 prvé kompletne uvedenie *Omše h mol* J. S. Ba-

cha vo Viedni. Ján Batka uverejnil v Pressburger Zeitung dňa 25. marca 1885 krátku noticku s názvom *Dómsky kapelník Laforest a prvé viedenské kompletne uvedenie Omše Joh. Seb. Bacha*, z ktorej vyplynulo, že Hans Richter požiadal pred časom bratislavského dómskeho kapelníka a skladateľa Josefa Thiarda-Laforesta, aby vypracoval organový part spomínaného Bachovho diela, zapísaný technikou generálneho basu. Podľa Richterovho vyjadrenia, ako ho zaznamenal Batka, Laforest vyriešil túto, vtedy ťažkú úlohu: „skvelo, celkom v duchu Bacha“.

LIST HANSA RICHTERA JÁNOMI BATKOVÍ

3. (Manchester, štvrtok, 23. apríl 1885)
Milý priateľ!

Keď budeš čítať tento lístok, tak sa už budem volať Dr. Hans. Univerzita Oxford mi udelila toto vyznamenanie. V sobotu 25. o 1 hodine sa pred koncertom koná slávnosť. V cestovnom zhone nemôžem Tebe ani Laforestovi písať; stane sa tak z Londýna, kde budem mať v pondelok 27. môj prvý koncert. Lisztova 4. rapsódia vzbudzuje všade najväčší entuziazmus.

Dr. Hans

Komentár: Starobylá anglická Univerzita Oxford udelila 42-ročnému Hansovi Richterovi 25. apríla 1885 titul *Doctor of Music, honoris causa* ako uznanie jeho dirigentského umenia, vysokej profesionality a zásluh o pozdvihnutie hudobného života v Anglicku. Richter mal z tohto vyznamenania očividnú radosť. Na druhý deň po slávnosti, v nedeľu 26. apríla 1885, zaslal Batkovi z Oxfordu ďalší lístok. Popisuje v ňom stručne celý priebeh obradu: na slávnostnom akte bol prítomný celý orchester a toľko publika, koľko sála zniesla. Koncert, ktorý nasledoval, dirigoval v doktorskom habite a klobúku za nadšeného jasotu publika.

K osobnosti Franza Liszta a jeho hudbe prechovával tak Batka ako Richter veľký obdiv. Do Richterovho kmeňového repertoára patrili veľké Lisztove diela, ako oratórium *Christus* či *Legenda o sv. Alžbete*, viaceré symfonické básne, *klavírne koncerty Es dur a As dur*, ale aj brilantné, pôvodne klavírne rapsódie s uplatnením štylizovaného novouhorskeho prvku, zodpovedajúce dobovému vkusu publika. Jeho vzťah k Lisztovi výstižne odzrkadľuje skutočnosť, že 12. decembra 1886 ako spomienku na nedávno zosnulého hudobného génia pripravil vo Viedni monotematický koncert z Lisztovej tvorby, ktorý začal symbolicky symfonickou básňou *Ideály*.

4. Viedeň, štvrtok, 7. január 1886
Milý priateľ!

Na „Te Deum“ ale musíš prísť, pretože Ťa potrebujeme. Sú tu vyhlíadky, že istá neznášanlivá skupina bude proti: o dôkaz viac, že dielo Brucknera je majstrovským dielom.

Tvoj Hans.

Komentár: Hans Richter, Hermann Levi a Arthur Nikisch tvoria trojicu dirigentov, ktorí sa v 80. rokoch 19. storočia zaslúžili o presadenie diela Antona Brucknera. Napriek prestížnej pozícii, ktorú Richter vo Viedni zastával, nebolo ľahké v domicile brahmsovco a ich hovorca, obávaného kritika Eduarda Hanslicka, uvádzať tvorbu hudobným myslením wagnerovsky orientovaného skromného a pokorného veľikána Antona Brucknera. Hans Richter chystal s viedenskými filharmonikmi na 10. januára 1886 premiéru Brucknerovho *Te Deum*, ktorá sa napokon stala triumfom skladateľa. Určitý rešpekt, ktorý pociťoval pred zástupcami tlače, mal svoje oprávnenie: viedenská kritika vedela byť nelútostne nezmieriteľná. Niet sa preto čomu čudovať, že si želal, aby bol na najnovšej brucknerovskej udalosti prítomný aj jeho hudobný spolubojovník a umelecký poradca Ján Batka.

5. Štvrtok (Batkova poznámka: prišlo z Birminghamu, 21. septembra 1888)

Milý priateľ!

Prvé dva dni prešli šťastne a s najvyššími poctami. Prvý večer zožala vavríny 3. rapsódia Liszta. Hlavný škandál sa ale začne zajtra s berliozovským Rekvie: málo hudby, ale veľa efektu. O tom Ťi nemôžem písomne referovať, lebo zajtra ráno odchádzam; ale ústne Ťi poviem svoju mienku. Kolotoč harmónie ma veľmi baví, Sanctus je pekný, fúga „pleni sunt coeli“ fušerská, ostatné možno nazývať hudbou. Berlioz sa tak často rozhodne vyslovil proti tomu a verejne vypisoval, že nechce mať nič do činenia s hudbou budúcnosti [Zukunftsmusik], že je to len v jeho záujme, keď ho celkom zreteľne odlišia od veľkého Majstra v Bayreuth – a že to Berlioz svojimi dielami sám urobil, pravda, nie v tom zmysle, ako to on mienil. Rekvie je jedno z tých kús-

kov, ktoré ho od veľkého pravého Majstra obrovsky odlišuje. – !! – Najprv som hudobník, potom pre mňa za mňa aj priateľ duchaplnnej bizarnosti – tu je ale málo toho posledného. Éljen az igazi mester! [Nech žije pravý majster!]

János, John, Hans Richter

Komentár: V rokoch 1885-1909 bol Hans Richter hudobným riaditeľom Birminghamského triennialného hudobného festivalu (Birmingham Triennial Musical Festival) s príslušnými kompetenciami v koncertnej dramaturgii. Jeho úvahy o Hectorovi Berliozovi tiež poukazujú na to, že tento veľký francúzsky novátor bol v skutočnosti ešte v poslednej štvrtine 19. storočia pre mnohých hudobníkov aj publikum veľkou záhadou. Vo Viedni ako prvý uviedol Berliozovo *Rekviem*, presnejšie *Grande messe des morts* op. 5, takmer polstoročie po jeho vzniku roku 1883 dirigent Wilhelm Gericke. Hoci Hans Richter programoval Berliozovu hudobnú tvorbu pomerne často, Berliozovo grandiózne *Rekviem* zaznelo v jeho naštudovaní vo Viedni až po Anglicku, a síce 9. marca 1890. Do akej miery sa Ján Batka podieľal na prehlbovaní záujmu Hansa Richtera o Berliozovu hudbu, ostáva ešte otvorenou otázkou. Vieme však, že Batka si od Franza Liszta ako nadšený Berliozov obdivovateľ už roku 1882 požičal na štúdium Ricordiho vydanie partitúry *Rekviem* a že v Batkovej zbierke hudobných sa okrem iných Berliozových diel nachádza aj partitúra *Te Deum* a partitúra a klavírny výťah *Rekviem*.

6. Viedeň, pondelok, 1. marec 1897

Milý priateľ!

„Stabat mater“ Dvořáka som sám s veľkým úspechom dirigoval na jednom Gesellschafts-koncerte. Prvá časť je veľmi dlhá; zniesla by snáď skrátanie; ale celok si veľmi zasluhuje uvedenie. S pozdravom

Tvoj Hans.

Komentár: Hansa Richtera musíme v tomto prípade trochu poopraviť. Prvé viedenské uvedenie Dvořákovskej duchovnej kantáty pre sóla, zbor a orchester *Stabat mater* op. 58 v rámci koncertov spolku Gesellschaft der Musikfreunde 19. februára 1888 vôbec nebolo úspešné, ba práve naopak: zničujúca viedenská kritika spôsobila, že z programu najbližšieho komorného koncertu museli dokonca stiahnuť Dvořákovu klavírnu kvintetu. Richterova spomienka sa zaiste vzťahuje k Birminghamu, kde pod jeho taktovkou o pol roka neskôr, 28. augusta 1888, dielo našlo u anglického publika skvelé prijatie. Pri čítaní Richterovho textu sa vynárajú ešte dve otázky: 1. Chcel azda Batka uviesť Dvořákovu *Stabat mater* v Bratislave? 2. Prečo sa zdala byť Richterovi prvá časť kantáty taká dlhá? Tu vidíme, že estetické prehodnocovanie diel podlieha časovému faktoru. Prvá časť

„Stabat Mater dolorosa“ tvorí síce asi jednu šestinu celku, ale jej kontemplatívne *Andante con moto* s miernym dramatickým vzruchom nezdá sa byť dnes také neúnosne dlhé, aby potrebovalo krátenie. Skôr obdivujeme meditatívny vstup s nádherne zvlnenými melódiami, v ktorom sa exponuje typické dvořákovské hudobné myslenie.

7. Bowdon, Cheshire (piatok, 1. február 1901)

Milý priateľ!

To bolo včera – vo štvrtok – veľkolepé predvedenie „Missa solemnis“. Zbor burácal a víťazne dobýjal die najvyššie a najnebezpečnejšie pozície, akoby boli pri tom samí pruskí ukázkoví hrdinovia. Sólóvé kvarteto bolo tiež znamenité, zvlášť zdatná a hudobne bezchybná Fillungerová. Bolo to skvelé! No a prídu ešte Jánove pašie, po prvý raz v Manchestri. S najlepšimi pozdravmi z domu do domu.

Tvoj Hans.

Komentár: V koncertnom repertoári Hansa Richtera patrilo Beethovenovým dielam, najmä deviatim symfóniám a *Misse solemnis* in D op. 123 popredné miesto. Hoci Beethoven koncipoval *Missu solemnis* ako liturgické dielo, už v 19. storočí sa začala ponímať – najmä pre neobvyklú monumentalitu a časovú dĺžku – ako nový typ duchovnej hudby, zvlášť vhodnej pre koncertné auditórium. Bratislavská tradícia jej liturgického uvádzania v Dóme sv. Martina do roku 1918 je v európskom kontexte skôr výnimočná. Hans Richter mal v Anglicku k dispozícii veľký vokálno-orchesterálny aparát v počte od 350 do 450 hudobníkov, pričom hlasová kultúra sólistov aj zborových spevákov bola znamenitá. Z hľadiska uplatnenia zboru vyniká najmä druhá časť *Gloria*, ktorej veľkolepé vyznenie muselo, prirodzene, evokovať aj veľkolepý zážitok.

8. Bowdon, Cheshire, piatok, 13. marec 1903

Milý priateľ!

Plášť mlčanlivosti, ktorým si sa opäť zahallil, je príliš veľký a príliš dlhý. Včera som uzavrel svoju tunajšiu činnosť veľkolepým predvedením Elgarovho „Gerontiusa“; skvelé dielo! Nezávislý umelec, ktorý kráča vlastnými cestami, a je oslobodený od všetkého opičenia sa a hudobného filisterstva. [...] Najlepšie pozdravy z domu do domu

Tvoj Hans.

Komentár: V kontakte s anglickým prostredím sa Hans Richter väčšmi zblížil aj so súčasnou anglickou hudbou. Do svojich programov zaradoval diela skladateľov ako Edward Elgar, Samuel Coleridge-Taylor, Alexander Mackenzie, Hubert Parry či Charles Villiers Stanford. Intenzívne umelecké kontakty nadviazal najmä s Edwardom Elgarom (1857-1934), ktorý mu vďačí za svoje prvé väčšie úspechy a uznanie. Richter sa zaslúžil o úspešné premiéry El-

garových symfonických variácií *Enigma* (Londýn, 1899) a duchovnej kantáty na text kardinála Newmana *The Dream of Gerontius* (*Sen o Gerontiusovi*, 1900). Kantátu komponoval priamo na objednávku festivalu v Birminghame a jeho želaním bolo, aby dielo dirigoval práve Hans Richter. Edward Elgar vyslovil dirigentovi Richterovi nezvyčajný kompliment dedikáciou svojej *1. symfónie As dur op. 55* (1908) – „pravému umelcovi a pravému priateľovi“.

Hans Richter patril k prvej skupine medzinárodne uznávaných slávnych dirigentov, ktorí zbadali profesiu dirigovania anonymity. Hoci si získal nimbus wagnerovského interpreta par excellence, jeho repertoár mal univerzálnejší záber, ako ukázal aj výber jeho ôsmich listov. V bohatej korešpondencii Batkovi zanechal Richter stopu, ktorá ho predstavuje bez obmedzujúcich spoločenských konvencií ako spontánneho a otvoreného človeka a umelca. Ján Batka sa tak nepriamo stal biografom tejto nevšednej dirigentskej osobnosti.

* Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA, č.2/3061/23.

PRAMENE

Uloženie korešpondencie Hansa Richtera: Bratislava, Archív mesta Bratislavy, Osobný fond Jána N. Batku, Korešpondencia, krabica č. 27, fascikel Richter. Listy sú v origináli písané v nemčine.

Domkapellmeister Laforest und die Wiener erste vollständige Aufführung von Joh. Seb. Bach's „Hoher Messe“. Pressburger Zeitung, (122), č. 83, Morgenblatt, s. 2.

Hans Richter über Johann Batka. Pressburger Zeitung, (141), č. 314, Morgenblatt, 13. 11. 1904, s. 2-3.

LITERATÚRA

PERGER, Richard von – HIRSCHFELD, Robert: *Geschichte der k.k. Gesellschaft der Musikfreunde in Wien.* Wien 1912.

KARPATH, Ludwig (ed.): *Richard Wagner Briefe an Hans Richter.* Berlin – Wien – Leipzig: Paul Zsolnay Verlag, 1924.

OREL, Dobroslav: *František Liszt a Bratislava.* Sborník FFUK v Bratislave, roč. 3, č. 36 (10), Bratislava: FFUK, 1925.

ŠOUREK, Otakar: *Antonín Dvořák a Hans Richter.* Obraz uměleckého přátelství. Praha: Melantrich, 1942.

Wiener Philharmoniker. 1842-1942. Wien: Universal Edition, 1942.

HRABUSSAY, Zoltán: *Ján Nepomuk Batka a Hans Richter – verné priateľstvo dvoch veľkých osobností.* In: Slavín, historická ročenka, (2), 1967, s. 37-55.

SCHÖNZELER, Hans-Hubert: *Richter, Hans* [heslo]. In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians.* Ed. Sadie, Stanley. Zv. 15. London: Macmillan Publishers Ltd., 1980, s. 847-848.

TAUBEROVÁ, Alexandra: *Ján Nepomuk Batka a jeho zbierka hudobní.* Bratislava: SNM – HuM, 1995.

TAUBEROVÁ, Alexandra – MARTINKOVÁ, Jarmila B.: *Johann Nepomuk Batka. Auswahl aus der Korrespondenz.* Bratislava: SNM – HuM, 1999, s. 133-147.

FIFIELD, Christopher: *True artist and true friend. A Biography of Hans Richter.* Oxford: Clarendon Press, 1993.

NEXT 2003

VÍZIE A VIZUALIZÁCIE NEPOČUTÉHO

BRATISLAVA, JAKUBOVO NÁMESTIE – ŠTÚDIO 12, 28. – 30. NOVEMBRA

Štvrtý ročník multimedialného festivalu Next, organizovaného združením pre aktuálne umenie a kultúru Atrakt Art, sľuboval ďalší kontakt domáceho poslucháča s „nepočutými“ (a neprepočutelnými) podobami hudby. Interaktívna elektronika, voľne improvizovaná hudba a ďalšie – často nepomenovateľné – podoby súčasných experimentálnych snažení svojou vyhranenosťou voči komerčným a konvenčným hudobným prejavom stoja (pochopiteľne) mimo širšieho záujmu poslucháčov i médií. I na Slovensku majú však svoju úzku poslucháčsku obec, čo je jedným z momentov dodávajúcich zmysluplnosť existencii takto zameraného festivalu. Rôznorodé hudobné, zvukové či hlukové projekty, prezentované každoročne festivalom Next, majú dve spoločné východiská – improvizáciu a vyzdvihnutie dôležitosti zvuku ako autonómneho nositeľa informácie. Postupy interaktívnej elektroniky a voľne improvizovanej hudby (a ich vzájomných presahov) prinášajú mnohé úskalia v súvislosti s absenciou noriem, ku ktorým „bežný“ poslucháč inklinuje, pričom absolútna preferencia individuality hudobníka a neviazanosť jeho tvorivého uvoľnenia výrazne sťažujú aj možnosti kritickéj interpretácie produkcie. Odhliadnuc od toho, táto sféra výsledky hodné pozornosti má (a je ich nemálo), o čom Next opätovne významne „poreferoval“.

V programe festivalu pribudla ako hlavná novinka filmová sekcia. V rámci nej boli uvedené dva unikátne dokumenty venované kľúčovým predstaviteľom newyorského downtownu – Fredovi Frithovi (čiernobiely film z koncertného turné *Step Across the Border*) a Johnovi Zornovi. Obzvlášť zaujímavý bol dokument *A Bookshelf on the Top of the Sky: 12 Stories about John Zorn* nemeckej režisérky Claudie Heurmannovej o rôznorodých hudobných svetoch postmoderného giganta – skladateľa a saxofonistu Johna Zorna. V dvanástich kvázi-príbehoch sa jej podarilo okrem iného atraktívne priblížiť autentickú atmosféru príprav a nahrávania

Zornových projektov a doložiť ich „ideové“ pozadie množstvom autorových výpovedí.

Prvý festivalový večer *Urbsounds.Night* predstavil spoločný projekt štyroch bratislavských formácií (*Jamka*, *Grurbangi*, *Urbanfailure* a *Urbanox*), vystupujúcich pod názvom **Urbsounds** a reprezentujúcich rôzne podoby experimentálnej elektroniky. Členom kvarteta *Urbsounds* nechýba chuť experimentovať a netaja sa tým, že im imponuje sloboda, ktorú poskytuje improvizácia báza ich hudobných aktivít. Výsledok intuitívnych a často náhodných kombinácií zvukov, hlukov, rytmizujúcich slučiek či samplov rôzneho pôvodu (generovaných analogovo i digitálne pomocou rôznych zariadení – laptop, sekvencer, sampler, efektové „krabičky“...) je nepochybne dobrodružnou skúsenosťou nielen pre hudobníkov. Inšpiratívna sila náhody má v hudbe *Urbsounds* dôležité miesto, čo možno vnímať pozitívne i negatívne – podľa toho, ako sa podpíše pod finálny produkt. Pre takto ponímanú hudbu platí azda len to, že čím viac účinkujúcich sa podieľa na jej realizácii, tým väčšie nároky vyžaduje na predstavivosť, improvizáciu pohotovosť jednotlivca a hlavne na jeho schopnosť vnímať hudobný proces ako celok. Inak môže dochádzať napríklad k nekontrolovanému presýteniu zvukmi, čo zvukovo zaujímavej a pestrej produkcii *Urbsounds* chvíľami hrozilo.

Témou druhého večera s názvom *Acoustronics?!* bolo spojenie elektroniky s tradičnými akustickými nástrojmi. Známu bratislavskú formáciu **Vapori del Cuore** tvoria skladateľské a hudobnícke osobnosti súčasnej vážnej hudby (Daniel Matej, Peter Zagar, Marek Piaček, Ľubomír Burgr, Ronald Šebesta). Etablovaná slovenská formácia improvizovanej hudby má vlastný okruh poslucháčov, ktorí badateľne zvýšili návštevnosť sobotného večera. Uplatnenie nástrojov ako husle (Burgr), flauta (Piaček), klarinety (Šebesta) či klavír (Zagar) v elektronickom rámci

atraktívne rozširuje a humanizuje zvukové prostredie bohato tvarovaných a štruktúrovaných kompozícií tejto formácie (čo vynikne hlavne v rámci rozsiahlejších celkov). V ťažko definovateľnej postmodernej poetike Vaporí del Cuore, využívajúcej rôznorodé inšpirácie je konštantou typický zvukový kolorit: prakticky nemenné spomínané základné obsadenie a charakteristické elektronické zdroje zvuku (napr. gramofón či ozvučený stôl lídra Daniela Mateja), k čomu tiež aktívne prispieva i ďalší člen súboru, zvukový majster Roman Laščiak. Hošť Vaporí del Cuore, švajčiarsky experimentálny hudobník **Norbert Möslang** prispel svojím zvukovým svetom, generovaným elektronickými prístrojmi každodennej potreby („cracked everyday electronics“).

Najpôsobivejšou a najočakávanejšou časťou tohtoročného Next-u bolo nepochybne vystúpenie nórskej skladateľky a speváčky **Maji Ratkjeovej**. Tá patrí v súčasnosti k najrešpektovanejším predstaviteľom škandinávskej experimentálnej scény, čo dokazujú nielen prestížne ocenenia, ale aj medzinárodné úspechy jej projektov. Ratkjeová sa pohybuje v priestore od súčasnej (komponovanej) vážnej hudby ovplyvnenej napríklad japonskou kultúrou cez často diskutované aktivity v dievčenskom avantgardnom kvartete SPUNK až po crossoverový album Voice, kombinujúci nekonvenčný spevácky prejav s vynachádzavo kontrolovanou elektronikou. Ako speváčka býva Ratkjeová, vďaka využívaniu netypických hlasových polôh, pripodobňovaná k Diamande Galasovej. Jej elektronickú produkciu charakterizuje delikátnosť spracovania zvuku, ktorá v jej prípade nie je synonymom „dievčenskej“ prejemnosti. Ratkjeová má veľký zmysel pre detail a kontrolu hudobného procesu, svoj primárny vzťah k zvuku však často deklaruje hlučne až agresívne. Popri takmer minimalisticky znejúcich repetitívnych pasážach, poskladaných z hrejivých samplov v reálnom čase snímaného hlasu, má v predstavách Ratkjeovej dôležité miesto i kontrolovaný, no konvenciami neviazaný elektronický (syntetický) hluk. Sama tvrdí, že jej hudba býva považovaná za provokatívnu, čo však nie je zámerom. Snaží sa iba riešiť veci odlišne, pretože, ako dodáva, hudbu

s príliš bežným posolstvom považuje za nudnú. Ako sme sa presvedčili na jej bratislavskom vystúpení, Ratkjeová patrí k umelcom, ktorí nielen dokážu svoje hudobné ciele jasne verbálne formulovať, ale ich aj adekvátne realizujú.

Svoje multimediálne ambície naplnil festival počas tretieho večera (s názvom *Mik.Musik.Show*), venovaného prezentácii aktivít poľského vydavateľstva **Mik.Musik** pod vedením jeho zakladateľa, multiinstrumentalistu a grafického dizajnéra **Wojteka Kucharczyka**. Mik.Musik vzniklo roku 1995 ako vydavateľstvo zamerané nielen na vydávanie hudby, ale aj výtvarných diel rozširovaných na rôznych nosičoch (CD-R, vinylové platne, diskety, VHS alebo médiá vylisované z včelieho vosku). Štyri projekty uvedené na záver festivalu naznačili, že stredobodom pozornosti Mik.Musik je skôr neštandardné ponímanie laptopovej elektroniky, v ktorej je nielen miesto pre akustické nástroje (bicie, akordeón i nástroje domácej výroby či „preparovaný“ klarinet) a ľudský hlas, ale aj pre humor a recesiu. V tomto ohľade najbizarnejším príkladom využitia laptopu bolo vystúpenie **Piotra Boloza** (alias Deuceho), ktorý zabával publikum zámerne archaizujúcimi a zdánlivo triviálnymi hudobnými pripomienkami na „prehistoriu“ (predovšetkým zvukovú) dnešnej laptopovej elektroniky, techno či punk. Zámerom skladieb, napodobňujúcich vždy niektorý z vybratých štýlov, bola paradoxne deklarácia Deuceho údajnej „nenávisťi“ voči nim, ktorá našla svoje najlapiďárnejšie vyjadrenie v anglicky spievaných textoch typu „to, čo najviac nenávidím, je techno“. Partnerom všetkých vystúpení – aj tých vážnejších – uskutočnených pod hlavičkou Mik.Musik bol vynaliezavý VJ **Ksawery Kaliski**, schopný „donekonečna“ tvorivo variovať pár základných vizuálnych motívov, z ktorých pôsobivo duodoval obsiahlejšie kontúry projekcie.

Festival Next svojím zameraním predstavuje skutočnú alternatívu k väčšine projektov na domácej hudobnej scéne. Jeho úloha je skôr vizionárska a je možné, že sa časom podarí organizátorom presvedčiť o význame prezentovaných aktivít aj širšie publikum.

AUGUSTÍN REBRO

STEFANO DI SANTIS (MIK.MUSIK)

FOTO AUTOR

MAJJA RATKJEOVÁ

FOTO AUTOR

K A L E I D O S K O P

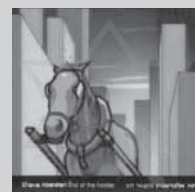
V košickom vydavateľstve **Hevhetia** vyšli na sklonku minulého roka dva nové tituly – preklad monografie o Jacovi Pastoriovi pod slovenským názvom **Jaco: výnimočný a tragický život Jaca Pastoriusa** a CD sexteta **Oskara Rózsua**. Knihu **Jaco** od renomovaného jazzového publicistu **Billa Milkowského** sprevádza od pôvodného vydania (1995) množstvo pozitívnych ohlasov v odborných periodikách. Ako uviedol časopis *Musician* „táto kniha uvádza na pravú mieru všetko, čo vieme o Jacovom fenomenálnom talente, neuveriteľnej tvorivosti a silnej tížiadosti. Je suverénne najlepším svedectvom o veľikánovi modernej basovej gitary a fusion.“ Nahrávku sexteta Oskara Rózsua možno zaradiť medzi netypické jazzové CD. Členmi sexteta zostaveného špeciálne pre tento projekt a predstavujúceho „experimentálne spojenie šiestich výrazných individualít slovenskej hudobnej scény“, sú okrem Rózsua Andrej Šeban, Miki Škuta, Marcel Buntaj, Radovan Tariška a Luboš Priehradník. Snahou Rózsua pri nahrávaní bolo „ponúknuť hudobníkom len abstraktnú inšpiráciu v symboloch a obrazoch, v túžbe zachovať čo najsilnejšiu autenti-

tu každého z nich.“ Album vznikol ako kolektívna improvizácia vychádzajúca z tém M. Škuta a L. Priehradníka.

Slávná izraelská pesničkárka **Chava Albersteinová** vydáva v spoločnosti Rounder nový album **End of the Holiday**. Albersteinová nahrála od konca 60. rokov už takmer 50 albumov, ktorých častou inšpiráciou sú ľudia a udalosti Tel Avivu. Po nahrávaní predošlých dvoch albumov v zahraničí zrealizovala Chava album *End of the Holiday* v Izraeli a vytvorila portrét súčasného života v jej domovine. Albersteinová, rodáčka z poľského Štefínu, býva označovaná za najväčšiu izraelskú speváčku. Šesť jej albumov získalo cenu Kinor David Prize (izraelská Grammy) a mnohé sa stali zlatými či platínovými. Viac ako 40 albumov naspievala v hebrejčine, šesť v rodnom jazyku jidiš a jeden v angličtine. V septembri roku 2003 vyšiel Chave Albersteinovej tiež CD komplet z ranných nahrávok vydaných v Izraeli. Komplet obsahuje vyše 200 piesní doteraz nevydaných na CD.

GR

FLAMENCO FESTIVAL BRATISLAVA 2003

Medzinárodný Flamenco festival si vytrvalo a úspešne hľadá pevné miesto v hudobnom živote Bratislavy. Možno dokonca tvrdiť, že v budúcnosti má šancu stať sa pendantom takých festivalov ako Bratislavské jazzové dni či Rock Pop Bratislava. Pestovanie hudby a tanca flamenco má totiž u nás istú tradíciu a čo je dôležitejšie, je o ne čoraz väčší záujem. O tom svedčí veľká návštevnosť predstavení počas roka a potvrdil to aj 6. ročník Flamenco festivalu, **18. až 22. novembra**.

Ostatný ročník sa niesol v znamení zdokonaľovania dramaturgických čŕt podujatia, za účasti osvedčených domácich i zahraničných účinkujúcich. V priebehu týždňa sa konalo päť samostatných koncertov, neformálna fiesta a záverečný Galakonzert, ktorý ponúkol to najlepšie z repertoáru všetkých účinkujúcich festivalu. Podujatie pripravilo občianske združenie Una musica v spolupráci s divadlom Aréna, veľvyslanectvom Španielskeho kráľovstva, Českým centrom a Rakúskym kultúrnym fórom.

(**Compania**). Energický, strhujúci umelec sa bratislavskému publiku predstavil už druhý raz, tentokrát s novým celovečerným programom *Latido Flamenco* (tep flamenca). Po jeho majstrovských tanečných „kúskoch“ sa

JUAN POLVILLO

FOTO C. BACHRATY

LA COMPANIA FLAMENCA FURIAS

FOTO C. BACHRATY

vo V-klube rozprúdila nefalšovaná fiesta flamenca, zábava na andalúzsky spôsob, trvajúca až do skorých ranných hodín. Bohatá ponuka festivalu vyvrcholila piaty deň záverečným Galakonzertom v divadle Aréna, v ktorého pestrom viachodinovom programe si každý divák určite našiel to svoje.

Ostatný ročník Flamenco festivalu ponúkol síce kvalitné vystú-

Festival otvoril v nabitej koncertnej sieni Klarisky gitarový recitál slovenských špičkových flamencových hudobníkov **Flaca de Nerja**, **Morenita de Triana** a výborného andalúzskeho gitaristu z Granady **Marcosa Garcíu** (v minulosti sprevádzal napríklad jedného z najlepších súčasných tanečníkov Juana Andrésa Maya). Ďalší popredný slovenský gitarista, jediný s andalúzskymi koreňmi, **Martin Bies**, sa na druhý večer prezentoval so svojou stálo a zohratou skupinou **El Flamenco Clan**; spoluúčinkovala spoľahlivá formácia puro flamenco **Lágrima** s inšpiratívnym rakúskym gitaristom **Dani Zdrahalom**. Nasledujúci dvojkonzert v DK Zrkadlový háj patrilo najnovším a experimentálnym domácim projektom – príťažlivému programu dievčenskej tanečnej skupiny **La Compania Flamenca Furias** a náročnejšiemu hudobno-tanečnému predstaveniu *Sangre Flamenca* (flamencová krv), v ktorom sa scénicko-flamencové kreácie súboru **Flamenco Contemporaneo Ivana K** spájajú s ojedinelou hudobnou fúziou formácie **Los Remedios**. Kým nasledujúci deň popoludní v komorných priestoroch Českého centra vystúpila ambiciózna pražská hudobno-tanečná skupina **Arsa y Toma**, večer zaplnil hľadisko divadla Aréna andalúzsky tanečník svetového formátu **Juan Polvillo** so svojou „kompániou“

MORENITA DE TRIANA

FOTO C. BACHRATY

penia, avšak žiadalo by sa vidieť viac nových „tváří“ na javisku, najmä zo zahraničia, čo je, samozrejme, podmienené financiami. Bolo by to snáď možné, keby sa festival koncentroval na menší počet predstavení a účinkujúcich. Treba pochváliť každoročne sa vylepšujúcu organizáciu a propagáciu podujatia. Takisto „politika“ vstupného bola sympatická – niektoré koncerty boli zdarma, pri iných si divák musel hlbšie siahnuť do peňaženky. Musíme si však zvyknúť, že za kvalitnú kultúru treba niečo aj zaplatiť.

PAVOL ŠUŠKA

SĽUK

PREMIÉRA PROGRAMU SĚN

Na prelome novembra a decembra sa na poli umeleckého spracovania folklóru objavil nový produkt – *SĚN*. Slovenský ľudový umelecký kolektív vytvoril a uviedol do života ďalší zo svojich programov. Po výprave a technicky náročných programoch *Strom* a *Cirkus svet*, v ktorých dominovala vysoká miera štylizácie a výrazný autorský prístup, sa SĽUK snaží o mierny návrat k svojim koreňom.

Zámerom tvorcov bolo priniesť na scénu technicky a produkčne menej náročný, no umelecky hodnotný program, v ktorom by sa uplatnilo štýlovo verné spracovanie autentických predlôh, zjednotené nenáročnou dejovou líniou. S touto myšlienkou oslovil režisér a spoluautor námetu **Marek Ťapák** choreografa **Ervína Vargu**, známeho svojim jemným a citlivým prístupom k autentickému materiálu. S prípravou programu začal súbor v januári min. roka. Podľa slov riaditeľa SĽUK-u Petra Litomerického, stál celý projekt len 1,3 milióna korún a pre jeho nenáročnú výpravu ho možno uvádzať každý deň.

To, že je na čo sa pozeráť, potvrdili „slúkari“ už na prvej predpremiére programu na vlastnej umeleckej scéne v Rusovciach. V približne dvojhodinovej produkcii nejde vlastne o nič iné, než o umeleckú hudobno-tanečnú interpretáciu štylizovane spracovaných tradičných zdrojov pochádzajúcich z hlavných folklórnych regiónov Slovenska. Ako je však v dnešnej dobe zvykom, aj takáto dramaturgia má svoju pridanú dejovú líniu. Námet je veľmi jednoduchý. Dvojica mladých ľudí preniká prostredníctvom zázračného klobúka do sna, v ktorom spoznáva ľudový tanec v jeho najrozličnejších regionálnych i výrazových rovinách. Osvojuje si ho a získava tak k nemu citový vzťah. Zároveň však obidvaja prekonávajú citové vzplanutia i krízy vo vlastnom vzťahu. Ako každý správny príbeh, aj tento má svoj šťastný koniec. Dvojica, poučená zážitkami zo sna, odovzdáva po návrate do reality posolstvo úcty a poznania vlastného kultúrneho dedičstva svojej generácii, ktorá ho prijíma prostredníctvom tzv. tanečných domov – škôl tanca.

Technické uskutočnenie dejového rámca je pomerne nenáročné, no pritom efektívne. Scéna počíta prakticky s jediným vyvýšeným praktíkablom v zadnej časti javiska, na ktorom má svoje pôsobisko hudobný aparát. Kládcom programu je, že v ňom po celý čas účinkujú živí muzikanti, ktorí sa tiež aktívne zapájajú do deja. Samozrejme, že osemčlenná ľudová hudba, sólista (inštrumentalista a spevák v jednej osobe) a štvorčlenná spevácka skupina nie sú schopní počas celého deja naplniť najmä dramatické a zvukovo exponované pasáže, tak ako to od nich vyžaduje scenár, takže im pomáha decentne a kultivovane použitý polovičný playback, rozširujúci výrazové možnosti kolektívu najmä o nové zvuky a hutnosť.

Hudba, ktorej autorom je v súčasnosti dvorný skladateľ SĽUK-u Štefan Molota, je veľmi účelná, obsahujúca jednak dej posúvajúce autorské pasáže a jednak s citom pre poznanie prameňa spracovaných folklórnych hudieb. Vo všetkých regiónoch sa snaží zachovať ich originálnu zvukovosť a štýl, čo je niekedy vzhľadom na jednotné obsadenie ľudovky do istej miery obtiažne. Na druhej strane treba pochváliť všetkých interpretov, hudobníkov, na čele s vedúcou ľudovej hudby **Zuzanou Pokornou**, ktorá bez problémov a štýlovo verne interpretuje i technicky bravúrne miesta a spolahlivo vedie celý kolektív. Spoluúčinkujúci sólista (**Róbert Puškár** v alternácii s **Petrom Kuštárom**) zasa počas deja strieda a predstavuje

niektoré nástroje z tradičného inštrumentára, ako sú pišťalky, niňera, fujara či drumbľa. Spevácka skupina, pohybujúca sa v polohe medzi speváckou skupinou a speváckym zborom, je zasa nositeľkou textovej výpovede a vhodne vizuálne dopĺňa i dej.

Pochváliť a oceniť v každom prípade treba dominantný tanečný súbor SĽUK-u, ktorého členovia sú mimoriadne dobre technicky disponovaní a pripravení a svoj vklad do programu zvládli na výbornú. Podľa slov Ervína Vargu, ale i choreografov **Jána Blahu** a **Pavla Pitoňáka**, ktorí do programu prispeli po

jednom čísle, bola spolupráca s profesionálnymi tanečníkmi veľmi dobrá a využitie ich schopností bolo pre každého z nich výzvou. Na predstavení však právom zažiarili najmä dvaja hlavní predstavitelia **Tatiana Kyselá** a **Ondrej Mlynárik**, ktorí divákovi s neobyčajnou ľahkosťou ponúkli dokonalý výrazový prejav bez akýchkoľvek pochybností o jeho technickom zvládnutí. Javisko ich bolo doslova plné v každom momente a právom im preto patrili ovácie publika. Choreografický rukopis kolektívnych čísel bol pomerne vyrovnaný a oproti náporovým lineárnym tvarom a osvedčenému „účinkovaniu“ smerom na diváka tu bola badateľná snaha o zachovanie pôvodnej idey tanca v zmysle zábavy jeho aktívnych účastníkov, návrat ku kruhovým formám a nesymetrickým útvarom.

Diváci sa mohli pokochať spracovaním atraktívnych lokalít východoslovenských regiónov Šariš, Zemplín a Spiš, stredoslovenského Gemera, Podpoľania, Horehronia, severnej Oravy, ale i západoslovenskej Myjavy a nechýbali ani časti s ukážkami folklóru našich menšín, Rusínov, Maďarov a Rómov. Program bol od svojho začiatku až do konca dynamický, plný akcie a možno aj preto mu miestami chýbal kontrast, ktorý by diváka upokojil a poskytol mu vnem iného druhu. V tomto zmysle pôsobili niektoré pasáže (vzhľadom na celok) trochu nervózne, uponáhľane a stresujúco. Čo sa týka dejovej línie, tá nebola vyrovnaná zastúpená v jednotlivých

RÓBERT PUŠKÁR

FOTO ARCHIV

TATIANA KYSELÁ
A ONDREJ MLYNÁRIK

FOTO ARCHIV

SVIATKY ĽUDOVEJ PIESNE

Ďalší z hudobno-folklórnych sviatkov zaznamenala Bratislava v dňoch **21.–22. novembra 2003**. Tentokrát sa pod spoločným názvom skrývalo hneď niekoľko podujatí. Nad celou akciou prevzal záštitu primátor hlavného mesta Andrej Ďurkovský a organizačne na nej participoval Spolok hudobného folklóru pri SHÚ spolu s Národným osvetovým centrom a Slovenským rozhlasom.

Hlavné avízované podujatie sa konalo v piatok podvečer na pôde Slovenského rozhlasu. Vo veľkom koncertnom Štúdiu číslo 1 sa zišli stovky fanúšikov folklórnej hudby, aby si na zhruba dvojhodinovom koncerte vychutnali plody práce desiatich kolektívov v Prehliadke bratislavských speváckych skupín. Účinkujúcich bolo neúrekom a každý chcel predviesť to najlepšie zo svojho repertoáru. Oporou pri vystúpeniach jednotlivých kolektívov bol domáci **Orchester ľudových nástrojov**, ktorý tentoraz pod vedením svojho umeleckého vedúceho **Miroslava Dudíka**, koncertného majstra **Petra Parničana** a dirigenta **Miroslava Šmída** podal ako sprievodné teleso vyrovnané výkony.

Bratislava je mimoriadne bohatá na folklórne súbory (vysokoškolské i detské) a pri každom väčšom súbore pôsobí aj interná spevácka skupina. Okrem toho tu existujú i samostatne pôsobiace hudobno-folklórne telesá, a tak možnosť prezentovať sa malo vyše 100 účinkujúcich. Spevácke skupiny detských folklórnych súborov **Vienok** a **Kremienok**, **ZUŠ Sklenárova**, folklórnych súborov **Ekonom**, **Devín** a **Karpaty**, umeleckého súboru **Lúčnica** i samostatné spevácke skupiny **Vajana**, **Povoja** a **Rodokmeň**, to všetko boli kolektívy, ktoré bratislavskému publiku od vzdali časť zo svojej tvorby.

Väčšina zo zúčastnených dospelých skupín boli, samozrejme, ženské alebo dievčenské kolektívy. Niežeby to odrážalo niekdajšiu folklórnu tradíciu Slovenska, ale je to predovšetkým produkt našej dnešnej spoločenskej situácie, kedy vo väčšine telies záujmovo-umeleckej činnosti absentujú mužskí zanietenci. Jediným mužským kolektívom na prehliadke bola veľmi dobrá mužská spevácka skupina Rodokmeň, pozostávajúca zo zrelých bývalých spevákov Lúčnice. Umelecká a štylová hodnota účinkujúcich bola v pravom zmysle slova rôznorodá. Dalo by sa konštatovať, že amatérske kolektívy folklórnych súborov príjemne prekvapili zvyšujúcou sa úrovňou hlasovej kultúry i rastúcim stupňom poznania štýlových vzorov, naopak, poloprofe-

sionálne telesá (najmä známa Vajana), akoby prežívali obdobie výraznej umelecko-interpretáčnej stagnácie. Iste je to vec nielen osobného zanietenia každého z členov telesa, ale aj kvality umeleckého vedenia. Všetko dohromady pôsobí spätne motivačne na samotných účinkujúcich a preto potenciál je všade tam, kde sa chce robiť, pretože finančný efekt už dávno nikto z nich očakávať nemôže. Aj preto bola akcia, na ktorej sa mali možnosť spoločne stretnúť ľudia, venujúci sa oživovaniu kolektívneho folklórneho spevu na území Bratislavy, taká prospesná. Priniesla nielen informáciu a umelecký zážitok pre publikum, ale bola užitočná najmä pre samotných účinkujúcich, ktorí, sledujúc vystúpenia svojich kolegov, mali možnosť navzájom sa porovnať a čosi sa i priučiť. Podujatie vrcholilo v pozitívnej spoločenskej atmosfére, a tak na záver programu pieseň *Spievanky, spievanky* zaznela nielen z úst všetkých účinkujúcich, ale aj početného publika.

Sviatky ľudovej piesne však neskončili s posledným potleskom, ale pokračovali na druhý deň svojou odbornejšou časťou – **Seminárom o zapisovaní a vydávaní ľudových piesní**. Ten bol určený pre užší okruh záujemcov, ktorí sa danej problematike venujú, a tak sa v sobotu ráno vo V-klube stretla asi desiatka prednášateľov s o niečo početnejším poslucháčstvom. Potešiteľné je to, že účastníkmi boli prevažne záujemcovia z regiónov (najmä z Trenčianskeho a Žilinského kraja), aktívni dejatelia na úrovni folklórnych súborov a skupín.

Svoje vedomosti si obohatili v oblastiach, akými sú problematika transkribovania hudby a textu, počítačové spracovanie zápisov, vydávanie a publikačná činnosť, ale oboznámili sa aj s kriticko-historickými názormi na niektoré významné zbierky slovenských ľudových piesní. Prednášateľmi na seminári boli Alexander Móži, Robert Faltus, Stanislav Dúžek, Anton Habovštiak, Peter Jantoščiak, Ondrej Demo, Marián Veselský a Peter Michalovič. Seminár trval až do neskorého popoludnia a po odznení všetkých referátov sa rozvinula aktívna diskusia medzi prednášateľmi a poslucháčmi.

Ďalšou bodkou za celým dvojdňovým podujatím bolo sobotňajšie vystúpenie speváckeho zboru Lúčnice, ktoré dôstojne završilo v poradí prvý ročník Sviatkov ľudovej piesne. Jeho úspešný priebeh a kladná odozva sú možno príslubom do budúcnosti, že sa Bratislava svojich sviatkov opäť dočká.

ROBERT FALTUS

K A L E I D O S K O P

Po úspechu kompletu 20 CD Milesa Davisa sprístupňujúcim všetky zrealizované nahrávky z vystúpení na Montreux Jazz Festival pripravila spoločnosť Warner Music podobný CD komplet **Johna McLaughlina** pod názvom **The Montreux Concerts**. Na 17 CD je zaznamenaných 15 festivalových vystúpení Johna McLaughlina a jeho skupín z rokov 1974-1999. V porovnaní s Davisovými koncertnými nahrávkami zachytávajúcimi len úzky výsek jeho kariéry, má profil Johna McLaughlina z Montreux skutočne reprezentatívny charakter. Dokumentuje takmer všetky najdôležitejšie zastávky McLaughlinovej sólovej kariéry: Mahavishnu Orchestra ako tentet s repertoárom z pamätného albumu *Apocalypse* (1974), akustické nahrávky so skupinou Shakti v jej pôvodnej zostave (1976, 1977) i v obnovennej podobe pod názvom *Remember Shakti* (1999), skupinu *One Truth Band* (1978), duetá s *Chickom Coreom* (1981) a *Pacom de Luciom* (1987), revidované obsadenie *Mahavishnu Orchestra* s *Billom Evansom* na saxofóne a *Jonasom Hellborgom* na basgitare (1984), vystúpenia tria *Free Spirits* s *Joey DeFrancescom* na hammond organe (1993, 1995) a skupiny *The Heart of Things* (1998). „Nie je možné opísať prílev emócií a predstáv, ktoré sa mi vynárali z hlĺby pamäte pri počúvaní týchto nahrávok“, hovorí John McLaughlin. „Týchto 17 CD nereprezentuje iba 30 rokov mojich vystúpení na Montreux Jazz Festival, ale sú tiež zrkadlom celej mojej hudobnej kariéry.“ GR

čísloch a po pekne pripravenom začiatku sa niekde v strede produkcie takmer úplne stratila. Často sa vyjadrenie deja obmedzilo iba na prítomnosť jedného civilne oblečeného páru medzi ostatnými krojovanými tanečníkmi. Tieto chybičky krásy však vyrovnali už spomenutí sólisti svojimi skvelými výkonomi.

Po dlhšom čase sa teda SĽUK do istej miery vrátil k jemnejšiemu a prirodzenejšiemu typu kreácií, ktorý divákovi viac približuje pôvodné formy folklórneho tanca a hudby pri zachovaní vysokých umeleckých nárokov. Na tento štýl práce je zvyknutá skôr stredná a staršia generácia, no verím, že dokáže oslovíť i mladú generáciu. Tá, ako nám to predviedli samotní tanečníci, je nielen ochotná, ale i schopná akceptovať a uznávať stáročiami overené hodnoty. Na svojom premiérovom turné po slovenských mestách, ktoré vrcholilo 5. a 6. decembra v Bratislave, SĽUK dokázal, že aj tento typ programu dokáže pritiahnúť diváka a mať úspech. Dúfajme preto spolu s jeho tvorcami a realizátormi, že neostane len pri sne a množstvo repríz i plánované uvedenie programu v zahraničí sa naozaj naplní.

ROBERT FALTUS

J A Z Z

RAY BROWN TRIO
WALK ON – THE FINAL RAY BROWN
TRIO RECORDING

Telarc 2003, 2CD-83515,
distribúcia DIVYD

Walk On Ray Brown, len tak ďalej Ray Brown, znie motivujúci titul, či skôr výzva vytrvať v životnom a umeleckom snažení. Aké asociácie to evokuje v súvislosti s nedávno zosnulým legendárnym predstaviteľom bopovo-mainstreamového kontrabasistu? Ray Brown, okrem skutočnosti, že posledných 50 rokov bol jedným z hlavných predstaviteľov jazzového mainstreamu, výrazne poznamenal a ovplyvnil hudobníkov nasledujúceho storočia. Pre mladšiu generáciu bol sprítomnením neskorej swingovo-bopovej tradície, ktorú vo svojej hudbe inšpiratívne spájala a sumarizoval.

Už nahrávka tria *Ray Brown/Monty Alexander/Russell Malone* bola začiatkom minulého roka verejnosti predložená ako majstrov posledný štúdiový projekt. O mesiac neskôr vydala spoločnosť Concord Records titul *Live from New York to Tokyo* a v týchto dňoch sa poslucháčovi ponúka opäť záznam s trhovým lákavým prívlastkom „posledný“. Nie je tých posledných nahrávok, bezpochyby najvýznamnejšieho kontrabasistu svojej generácie, priveľa? Napriek zdanlivému zavádzaniu poslucháča titul spoločnosti Telarc neklame. Ide totiž o poslednú nahrávku Brownovho tria. Jeho obsadenie podliehalo od roku 1993 miernym zmenám. V tomto prípade ide o rozlúčkovú nahrávku s klaviristom Geoffrey Keezerom, ktorý mesiac nato zoskupenie opustil (nahradil ho Larry Fuller). Aspekt národnej hrdosti je

súčasťou kontextu úvodnej *America the Beautiful* od Samuela A. Warda. Jej počiatočná dôstojnosť a vážnosť prechádza do živejšej „latiny“. Po septembrových udalostiach roku 2001 sa vlastenecké témy začali v USA akosi „viac nosiť“. Ray Brown však túto obľúbenú hymnickú pieseň, ako aj celý album *Walk On*, nahral niekoľko mesiacov predtým – začiatkom roku 2000. Stabilita tria je postavená na dôkladne melodicky vycizelovaných a hutných basových líniiach, presne akcentovanej rytmike bubeníka Karriema Rigginsa a vynaliezavej invenčnosti klaviristu Geoffreyho Keezera. Pulzujúca *You Are My Sunshine* predstavuje 74-ročného kontrabasistu v nesmierne vitálnej a sivejšej jambandovej polohe. Charakterovo skôr basgitarové groovy sú napriek drobným intonačným nepresnostiam vo vysokých (palcových) polohách presýtené energiou a mladíckou dravosťou. Naopak, umiernenosť ponúkajú slávna *Stella by Starlight* od Victora Younga, „Fats“ Wallerova *Honeysuckle Rose* a v závere voľne plynúca vlastná *Hello Girls*. Prekvapením je pätnásťminútová *Ray Brown Suite*. Impresionistická farebnosť klavírnej introdukcie prvej časti (*Movement I.*) sa stáva sprievodom lyrickej pizzicato témy. Jednotlivé diely sú navyše samostatne členené, ústredná pasáž je tu ohraničená trojnásobnou repetíciou témy. Pulzujúci *Movement II.* je oproti krajným statickejšim častiam výrazným kontrastom, záver suity (*Movement III.*) predznamenaávajú ornamentálne variácie a čiastočný návrat introdukcie. Druhý disk prináša desiatku nevydaných, zväčša živých nahrávok zo stretnutí v rokoch 1994 až 2000. Viac ako polovica pochádza z bostonského Scullers klubu, kde kapelník predstavil dve diametrálne odlišné zostavy. Obdivuhodná je sólo basová verzia skladby *Stardust* nad citlivým backgroundom v pozadí (staršia podoba tria s Bennym Greenom a Gregorym Hutchinsonom). Druhou zostavou je legendárny SuperBass summit s Christianom McBrideom a Johnom Claytonom, deklarujúci individuálne majstrovstvo, podnetnú variabilitu

a inšpiratívnu zvukovosť spojenia troch kontrabasov (*Evidence* Theloniousa Monka, Claytonov hudobný žart *Three by Four* alebo záverečný spirituál *Down by the Riverside* s Brownovým pôsobivým „Amen“ na konci). Štýlovo sa vymyká swingujúce *Woogie Boogie* s Montym Alexandrom a Lewisom Nashom. Vydarený modro-žltý digipackový obal ponúka okrem obsažných technických informácií aj úprimnú výpoveď – charakterovú črtu Raya Browna ako človeka a hudobníka, pochádzajúcu z pera jeho dlhoročného priateľa a kolegu, kontrabasistu Johna Claytona.

Odišiel v spánku. Bez slov. Teraz sa na dve hodiny, dve minúty a dvadsaťdeväť sekúnd vracia rozlúčiť.

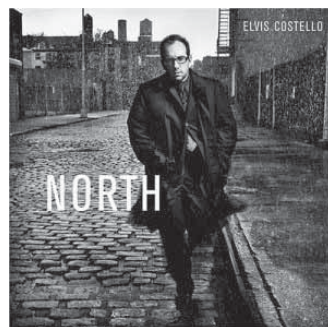
We all miss You, Mr. Brown!

PETER MOTYČKA

ELVIS COSTELLO
NORTH

Deutsche Grammophon, 2003

Costello je človek, pre ktorého má čas iný zmysel, než pre väčšinu populácie, poháňanej komerčným bičom z bodu A do bodu Z. Vďaka svojej vyhranenosti a tvorivému rozptylu sa Costello pohybuje v čase – podobne ako Londonov *Tulák po hviezdach* – nezávisle od okolitej reality. Už na prvý pohľad sa Elvis so svojimi typickými okuliarmi s hrubým kosteným rámom štylizuje kamsi do konca 50. rokov. Pokiaľ pred pätnástimi rokmi vyzeral (aj vďaka účesu) takmer ako rockandrollová hviezda Buddy Holly, dnes

pripomína skôr Gustava Mahlera. Dalo by sa povedať, že čím je Elvis starší, tým hlbšie do minulosti sa vracia, aby v archívoch umenia objavoval výrazové prostriedky, ktoré najlepšie vystihujú jeho pocity. Sofistikovanú hudobnú formu, ktorú si Costello zvolil pre svoj nový album *North*, možno označiť ako piesňovú tvorbu na hraniciach jazzu a klasiky. Zatiaľ čo témy textov sú pomerne jednoduché – jeseň, láska, rozchod – (nie však triviálne spracované), elegantná a obratne napísaná hudba ich význam posilňuje a dáva im nový symbolický rozmer. Costellovi záleží na tom, aby mu ľudia porozumeli, o čom svedčí aj výpravny booklet. Nielenže obsahuje prepisy všetkých textov, ale aj ich preklady do francúzštiny, nemčiny a španielčiny. Jedenásť balád charakterizuje hlavne zvuk klavíra, akustickej rytmiky a mäkkých symfonicko-jazzových aranžmán. Počet nástrojov varuje podľa potreby od plného zvuku korunovaného sláčikovým ansámblom a dychovou sekciou, až po komorný sprievod koncertného krídla. Jedinou výnimkou z vláčnych temporytmov je dvanásť, bonusová skladba *Impatience*, ktorá by s trochu predstavivosti mohla zaznieť aj na majstrovstvách spoločenského tanca. Jej latinské groovy sú príjemným osviežením a prebudením z melancholickej atmosféry, do ktorej sme sa v predchádzajúcich štyridsiatich minútach, ukolísaní Costellovým hlasom, ponorili až po uši. Album *North* je v štýlom kontraste oproti predošlému, rockovo orientovanému CD *When I Was Cruel*. I keď je 48-ročný Elvis Costello zapísaný v pamäti skôr ako rockový pesničkár, jeho aktuálne žánrové vybočenie nie je žiadnym prekvapením. Kto sleduje jeho vývoj, iste zaznamenal spoluprácu Elvise Costello s poprednou švédskou sopranistkou Anne Sofie von Otterovou. Costello pre ňu pred dvoma rokmi producentsky, aranžérsky, a čiastočne aj autorsky, pripravil materiál, ktorý roku 2001 vyšiel na CD *For The Stars*. Meno von Otterová vtedy otvorilo Costellovi brány do prestížneho vydava-

telstva Deutsche Grammophon. Dve charakteristické črty tohto labelu sú žánrová orientácia na klasiku a vysoký štandard zvuku vydávaných nahrávok. Pokiaľ na CD *For The Stars* išlo o čo najprirodzenejšie zblíženie špičkovej interpretky klasickeho žánru s lahšími, populárnymi skladbami, aktuálne CD *North* predstavuje výhradne Costellov hlas a repertoár orámovaný exkluzívnym soundom dychových a sláčikových nástrojov. Obe platne sú v introspektívnej speváckej polohe, bez výraznej expresivity, zato však ponúkajú filigránsku hru s emóciami, ktorej detaily sú v umiernenom speváckom podaní zvýraznené ako pod zväčšovacím sklom. Keby sme sa nechali uniesť prvým dojemom, bolo by možné Costellovi vytknúť, že jeho hudba vyznieva jednotvárne a jednotlivé skladby sa od seba dosť ťažko rozlišujú. Postupom sa však ich kontúry vynárajú čoraz jasnejšie a po ďalších počutiach sa hodnota albumu zvyšuje, nie naopak! Melodické vety sú často dlhé a pomerne zložité (nie však nezmyselné). Vedúci hlas sa neponáhla uzatvoriť harmonický okruh, ani pri prvej možnej príležitosti pristáť kdesi vo východiskovej tonike. Platňa je štylizovaná do obdobia 50. rokov, kedy autormi hudby či už bežnej popmusic, alebo muzikálovej tvorby, boli často skladatelia s klasickým vzdelaním, ovplyvnení jazzom. K zdrojom súčasnej Costellovej inšpirácie možno na jednej strane zaradiť viacerých nasledovníkov Georgea Gershwi- na, ale aj jeho novú priateľku, kanadskú speváčku a klaviristku Dianu Krallovú. Pokiaľ by sme hľadali podobnú koncepciu aj u iných umelcov, potom sa žiada pripomenúť famózný album Joni Mitchellovej *Both Sides Now*. Na oboch platniach hrá dokonca ten istý bubeník – Peter Erskine. Z ostatných spoluhráčov, podieľajúcich sa na vzniku albumu *North*, treba uviesť mená: Steve Nieve (klavír, spoluaranžér), Michael Formanek a Brad Jones (kontrabas). Nahrávania sa zúčastnili viac než dve desiatky hudobníkov, preto namiesto menoslovu treba s rešpektom oceniť, ako profesionálne a kompaktné sa svojim podielom začlenili do tohto štylizovaného

celku a ochotne mu podriadili svoje osobné ambície. Costello opäť raz preukázal, že napreduje smerom do hĺbky a zďaleka nie je iba pesničkár, ktorý si do konca života vystačí s piatimi akordmi. Jeho profesionalita nevyplýva iba z náročného technického zvládnutia skladateľského, aranžérskeho a dirigentskeho remesla, ale tiež z úspešnej koordinácie všetkých zložiek. Melódie, texty aj aranžmán fungujú dohromady tak, že poslucháč visí na každom slove a spoločná atmosféra ho neomylné dovedie od začiatku pesničky až k jej pointe. Hoci, ako už bolo spomenuté, Elvis Costello sa na svojej umeleckej ceste neorientuje podľa hodiniek, ani podľa kalendára, s pomocou kompasu mu to ide celkom dobre. Costello vie, kde je Sever! (North)

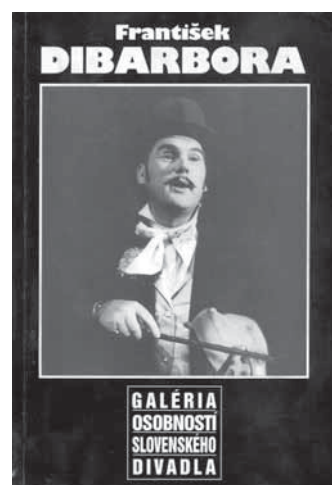
MARTIN CHROBÁK

K N I H Y

**FRANTIŠEK DIBARBORA – HEREC
NOBLESY, KOMÉDIE I TRAGIKY**

*Kabinet divadla a filmu SAV,
Bratislava 2002*

K pätnástemu výročiu smrti popredného člena činohry Slovenského národného divadla, Františka Dibarboru (19. 11. 1916 – 4. 9. 1987), vyšiel zásluhou zostavovateľky Dagmar Podmakovej a Kabinetu divadla a filmu

SAV, deviaty zo zborníkov edície Galéria osobností slovenského divadla. Vznik väčšiny zborníkov iniciovali semináre, resp. konferencie o osobnostiach nášho divadla. V prípade zborníka o Františkovi Dibarborovi však podobné podujatie nebolo. Kniha je teda výsledkom iniciatívy, čiastočne autorskej, najmä však organizačno-editorkej práce Dagmar Podmakovej. Zborník na takmer 125 stranách prináša štúdie popredných slovenských teatrologov, ktorí hodnotia Dibarbora herectvom z rôznych aspektov. Ďalších vyše 135 strán je venovaných umeleckej a personálnej biografii umelca, súpisu jeho divadelných postáv v SND, súpisu réžii umelca a filmografii, ktorej jedna časť je venovaná Dibarborovi ako hercovi a druhá ako účinkujúcemu a osobnosti. Rovnako prehľadný je súpis postáv Dibarboru v rozhlasových hrách pre dospelých a zvlášť v rozhlasových hrách pre deti a mládež, podaril sa aj výber účinkovania v rozhlasových reláciách zábavy, čo však reprezentuje iba malú vzorku Dibarboraovej účasti v týchto reláciách. Realita bola bohatšia – množstvo postáv i postavičiek, malých i väčších dialógov v reláciách zábavy nie je možné dokumentovať. Po anglickom resumé nasleduje v zborníku menný register a register diel. Okrem filmografie (autor Vl. Mlčoušek) spracovala celú súpisovú časť Dagmar Podmaková. Aká detailná a podrobná je táto práca, zistí čitateľ už po predbežnom prelistovaní knihy. Je za ňou množstvo hodín pátrania, overovania – nehovoriac o obohatení knihy fotodokumentami, ktoré zostavovateľka zapožičala jednak z rodinného archívu Františka Dibarboru, ako aj z Archívu Divadelného ústavu a Archívu Slovenského rozhlasu. Iba v jednom prípade (z Dibarboraovej operetnej éry) sa autorke – napriek mimoriadnemu úsiliu – nepodarilo identifikovať podrobnejšie údaje o inscenácii, v ktorej Dibarbora účinkoval. Zo štúdií, ktoré tvoria prvú časť zborníka ma – ako kritičku hudobného divadla – zaujala najmä stať Miloša Mistríka

František Dibarbora a commedia dell'arte. Známý divadelný teoretik hľadá súvislosti medzi Dibarboraovým herectvom a ohlasmi talianskej commedie dell'arte. Nachádza ich nielen v talianskej genéze rodinných koreňov umelca, ale najmä v jeho nadaní ku „komediálnej, veselej i zádrapčivej hre“, v príklone k dramatickým skečom slova i hudby. V tejto kapitole sa podrobnejšie vysvetľuje aj pomerne málo známa éra operetnej „kariéry“ umelca, ktorý v roku 1940, po menšom nedorozumení so šéfom činohry J. Borodáčom, sa rozhodol skúsiť svoje ambície v inom druhu umenia – operete. Operetná kariéra F. Dibarboru trvala dva roky (1940-1942). Mistrík uvádza konkrétne role – je ich desať, pričom Ladislav Čavojský ich vo svojej ďalšej štúdiu rozmnožuje, hovoriac o vyše dvadsiatke mladokomic- kých figúrok a o piatich rokoch pôsobenia v operete (jeho tvrdenie vychádza z Dibarboraovho neoficiálneho pôsobenia v operetnom žánri už koncom 30. rokov). V súpise činoherných kreácií je operetná éra F. Dibarboru možno okrajová, ale zaujala mnohorakosťou jeho nadania a prehĺbením ľudského i umeleckého profilu o prvky syntetického umenia – čo sa nemohlo neprejavíť aj v činoherných rolách umelca a jeho estrádnom pôsobení. Ako člen operetného súboru SND dostával najmä úlohy mladokomikov. Milošovi Mistríkovi sa podarilo detailnejšie a chronologicky zmapovať Dibarboraov operetný repertoár: zahral si Gastona v Dusíkovskej operete *Pod cudzou vlajkou* (1940), Kajetána Dimetreana v Lehárovej *Cigánskej láske* (1940), Senovicza v Nedbalovej *Polskej krvi* (1940), Hermana vo Frimlovej *Rose Mary* (1941), Malina v Dusíkovom *Tureckom tabaku* (1941), Jureka Pusinku v *Bellarose Mikuláša Schneidera-Trnavského* (1941), Neguša v Lehárovej *Veselej vdove* (1941), Nitku v Müllerovom *Lumpacivagabudovi* (1941), Patapona v Steinbrecherovom *Krajčírovi na zámku* (1942) a po oficiálnom odchode z operety ešte Willyho v Dusíkovom *Osudnom valčíku* (1943). Aj keď bol štýl operetných

a hudobno-komediálnych produkcii v mnohom blízky Dibarborovmu naturelu, predsa len umelec nemal veľký, tobôž školený hlas, aby siahol po vyšších speváckych métach (hoci bol ako obdivovateľ talianskeho bel canta legendárnym znalcom vokálneho umenia). A tak sa F. Dibarbora roku 1942 vrátil do činohry SND. Miloš Mistrík sa vo svojej štúdií zaoberá aj ďalšími špecifikami komediálneho herectva F. Dibarboru – najmä v činohrenej sfére. Porovnáva ho s umením ďalších osobností jeho generácie, prípadne analyzuje Dibarborove postavy s prvkami commedie dell'arte a dotýka sa aj jeho estrádneho herectva. Sebe vlastným esejistickým spôsobom dopĺňa v zborníku túto kapitolu života Ladislav Čavojský v štúdií *Komik a tragéd, čiže František Dibarbora*. Čavojský pripomína aj Dibarborovo režijné pôsobenie – okrem iného v opere SND (Holoubek – *Túžba*, Puccini – *Plášť*, *Gianni Schicchi*). Málo sa vie, že F. Dibarbora bol prvým slovenským operným režisérom, ktorý o desaťročie predbehol prvých vysokoškolsky vzdelaných absolventov opernej réžie (Kriška, Fischer, Gyermek) i činoherných režisérov, pokúšajúcich sa sporadicky režírovať operu (Borodáč, Rakovský, Zachar). Dibarborových 43 rokov v službách SND je v zborníku zmapovaných mnohoroako, plasticky, s odbornou a literárnou erudíciou, teatrologicky precízne. Čitateľ nájde v knihe pohľady na umenie Františka Dibarboru – tragikomika, kabaretiéra, estrádneho umelca, šansoniera i vysokoškolského pedagóga na VŠMU. Jeho život bol prácou pre javisko, rozhlas a televíziu, ale zostavovateľka a spoluautorka zborníka nezabudla ani na akcentovanie Dibarborových ľudských stránok, jeho rodinného života a kolegiality, čo sa odokrýva najmä v rozhovore Karola Machatu s manželkou umelca – pani Kvetou Dibarborovou v príspevku Vladimíra Ruska *Klaun so smutnou tvárou*.

TERÉZIA URSÍNIOVÁ

KNIHY

TIBOR SEDLICKÝ
**K DEJINÁM ZBOROVÉHO SPEVU
 NA SLOVENSKU**

Univerzita Mateja Bela 1996-2000

Renomovaný hudobný pedagóg Tibor Sedlický v rokoch 1996–2000 na pôde banskobystrickej Univerzity Mateja Bela vydal 5 publikácií nazvaných *K dejinám zborového spevu na Slovensku 1–5*. Už predložka na začiatku nadpisu publikácie signalizuje, že si autor bol vedomý, že nepíše autentické dejiny zborového spievania (spôsobom, akým zmapovali napr. históriu slovenského ochotníckeho divadla V. Štefko, L. Čavojský alebo M. Polák), ktoré si nevyhnutne žiadajú hodnotiaci a selektívny prístup, ale uprednostnil postup historio-grafický. Preto slovníkovým spôsobom (ibaže nie v abecednom poradí, ale podľa okrúhlych výročí osobností) spracoval základné údaje o 75 slovenských skladateľoch s podrobným súpisom ich zborovej tvorby, ako aj curriculum vitae 146 zbornajstrov (profesionálnych i neprofesionálnych) a 110 neprofesionálnych zborov. Po dvojročnej pauze sa v minulom roku autor prezentoval šiestym zväzkom uvedennej publikácie, v ktorej spracoval základné údaje o slovenských festivaloch, súťažiach a prehliadkach zborového spevu v nesmierne širokom časovom horizonte, od prvého spoločného festivalu zborov v Martine, konaného 30. októbra 1928 po najaktuálnejšiu súčasnosť (jún 2003). Podujatia zborového spevu rozdelil do 10 typov (súťaže detí a mládeže, celoslovenské podujatia s prevahou dospelých, akademické súťaže, festivaly so zahraničnou účasťou, s prevládajúcou zahraničnou účasťou, čisto slovenské festivaly, regionálne súťaže, súťažné festivaly zborov maďarskej národnosti, príležitostné festivaly a zborové podujatia sakrálnych skladieb). Pri každom podujatí uvádza dátum, príp. ročník, miesto konania, zúčastnené zbory, výsledky, zloženie poroty, príp. povinné skladby a účasť hostí. Na 120 stranách nájde priam záľahu

informácií, z ktorých mnohé už dlho ležali zapadnuté prachom zabudnutia a ktorých rekonštrukcia stála autora nemálo úsilia. Je celkom pochopiteľné, že pri takom kvante informácií aj napriek autorovej známej dôslednosti nájdeme v práci niekoľko chybičiek. Napríklad na 14. ročníku súťaže Mládež spieva v 1983 nebol v porote Roman lež Igor Berger a bol v nej aj Tibor Andrašovan, na treťom ročníku súťaže komorných zborov roku 1998 bolo povinnou skladbou aj Lundenovo *Credo*, na 32. ročníku Mládež spieva bola určená povinná skladba, a to dve piesne z Mikulových *Hajulienky-háj*. Nie je celkom pravda, že od 4. ročníka Pionierskej piesne (1988) nemáme žiadnu skladateľskú súťaž pre detské zbory, správnejšie by bolo uviesť, že nemáme pravidelnú súťaž, lebo v 1995 NOC takúto súťaž vypísalo a víťazné skladby z nej odznali na 1. ročníku Festivalu slovenskej zborovej tvorby roku 1996. Je sympatické, že autor okrem renomovaných a tradíciu preverených podujatí zaradil do materiálu aj podujatia skôr lokálneho dosahu, vo svojom okruhu pôsobnosti však predstavujúce významný motivačný stimul. Len do subkapitoly *K významným jubileám inštitúcií, osobností a zborov* azda mohol zaradiť o niečo viac podujatí, napr. koncert lúčničiarov k 80. narodeninám Š. Klimu (1999), alebo v nasledujúcom roku jubilejný koncert Lúčnice. Škoda tiež, že nad rovinu faktografickú sa odhodlal ísť iba v niekoľkých prípadoch, pričom vzhľadom na jeho osobné skúsenosti v zborovom hnutí, sú jeho občasnú hodnotiace súdy poväčšine veľmi trefné. Tieto výhrady nijako nechcú spochybniť Sedlického publikáciu, ktorá v časoch, kedy sa žije pre dnešok, len málo pre zajtrajšok a nečerpá sa nijaké poučenie zo včerajška, má svoj nesporný význam. Významne napomáha budovaniu vedomia kontinuity a tradície, ktorá možno vďaka krátkozrakému ekonomizmu v myslení a riadení kultúry bude možno čoskoro už len nostalgickou spomienkou na časy minulé a zašlú slávu zborového spievania na Slovensku.

VLADIMÍR BĽAHO

POZNÁMKY DISKOFILA

LEGENDÁRNE VLACHOVO
 KVARTETO HRÁ ANTONÍNA
 DVORÁKA

Nie je náhodou, že môj prvý príspevok v novom roku venujem dielam komornej tvorby Antonína Dvořáka. V tomto roku si totiž utčíme 100. výročie smrti (1. 5. 1904) tohto jedinečného génia na poli hudobnej tvorby. Čitatelia si určite všimli moju až fanatickú oddanosť Dvořákovmu dielu a tak sa mi ťažko rozhodovalo, o akých skladbách písať. Nakoniec som si vybral jeho jedinečné sláčikové kvarteta. Na nahrávke firmy Bonton z roku 1992 sa nachádzajú sláčikové kvarteta *d mol op. 34*, *C dur op. 61*, *G dur op. 106* a *Maličkosti pre 2 huslí, violončelo a harmonium op. 47*, čiže veľmi pestrá paleta skvostov A. Dvořáka (Bonton Music 710072-2). Najviac ma teší fakt, že tieto diela nahralo legendárne Vlachovo kvarteto v zložení Josef Vlach (1. husle), Václav Snítel (2. husle), Josef Koďoušek (viola) a Viktor Moučka (violončelo). Nahrávky vznikli pre potreby Čs. rozhlasu v Prahe, kde „Vlachovci“ pôsobili ako rozhlasové teleso s povinnosťou raz mesačne nahrávať sláčikové kvarteto pre rozhlasový archív. V interpretácii „Vlachovcov“ tak vzniklo neuveriteľné množstvo skvelých nahrávok, ktoré sa vďaka tomu nachádzajú v pražskom rozhlasovom archíve. Ďalším záslužným činom je, že sa tieto úžasné nahrávky z druhej polovice minulého storočia (!) vydávajú

na CD a tým opäť ožívajú v rukách diskofilov. Mnohé nahrávky, samozrejme, vznikali i v štúdiách Supraphonu, ktorý bol svojho času jediným vydavateľom gramoplatní (Panton vznikol až neskôr), dnes však obrátim svoju pozornosť práve na originálne nahrávky, ktoré vznikli roku 1959 (*op. 106*), 1961 (*op. 61*), 1962 (*op. 47*) a 1968 (*op. 34*). Výber sláčikových kvartet na tomto CD možno považovať za reprezentačný, hoci tu nenájdeme populárne *Sláčikové kvarteto op. 96 „Americké“*, ani *Sláčikové kvarteto As dur op. 105*. Spomenuté diela, tiež v interpretácii „Vlachovcov“, vyšli na inom 3CD firmy PRAGA (250004-6). Interpretácia a prejav Vlachovho kvarteta ma naplnia absolútnym pokojom (niekedy až blahom). Viem, že sú to banálne znejúce slová (a ešte keď ich človek po sebe číta), avšak nič adekvátnejšie mi neprichádza na um. Je zrejme, že účinkovanie Josefa Vlacha pod dirigentským a pedagogickým vplyvom Václava Talicha v Českom komornom orchestri prinieslo tú najbohatšiu a nevyčerpatelnú úrodu poznania hudobnej interpretácie, ktorú, našťastie, už stihla zachytiť gramofónová éra. Ako konzervatorista som na hodinách komornej hudby začal hrať Dvořákovu *Sláčikové kvarteto op. 34 d mol*, ktoré Dvořák dedikoval J. Brahmsovi. Medzi týmito skladateľmi panoval krásny vzťah a vzájomné uznanie. Brahms dal Dvořákovi niekoľko rád pri korektúre tohto ešte raného, nostalgicky znejúceho opusu, aby nakoniec Dvořák dotvoril nádherný veniec hudobných myšlienok. Hneď v prvej časti sa ozve sentimentálna téma v prvých husliach spolu so „žblnkotom“ šestnástin druhých huslí, vinúcom sa celou časťou. Vlachovci sa mátko vnárajú do jemného pradiava hudobného procesu až do konca časti. Druhá časť je rozkošná *alla polka*, typický český tanec. Stojí za povšimnutie, že motívy rôznych českých tancov Dvořák často používal na vyjadrenie svojich hudobných myšlienok. Po zaznení polky nasleduje

stredný diel časti, v ktorej violový part upokojuje dianie, a veľmi nežne interpretované „da capo“ polky. Pre mňa je vrcholom diela 3. časť *Adagio*, plné vrúcneho vyznania, v ktorom už majstrovsky prepletené hlasy privádzajú interpreta spolu s poslucháčom do nádhornej nálady. Vlachove husle spievajú vrúcnosťou, Moučkovu violončelo „mudruje“ svojimi nádhernými pizzicatami a Snítel s Kodouškom láskavo dopĺňujú tento skutočný Dvořákov klenot. Úprimne povedané, bol som veľmi rád, že som sa skôr dostal ku *Sláčikovému kvartetu op. 34* a nie k známemu, tzv. „Americkému“ kvartetu *op. 96*. Inak by som toto úžasné, žiaľ, menej hrané kvarteto nespoznal dokonale ako interpret. Je to vlastne nádherná modlitba. Štvrtá časť *Poco allegro* je svieža hudba, v ktorej sa už Dvořák predstavuje vo svojej plnej kráse. *Sláčikové kvarteto op. 61 C dur* je jedným z kľúčových diel A. Dvořáka. Už vstupný motív prvej časti (*allegro*) znie mimoriadne lahodne a aktuálne – tento prejav Vlachových huslí sa nesie celou časťou. Je úžasné sledovať interpretáciu „Vlachovcov“, ktorí majú na „všetko čas“. Ich prejav je veľmi cudný, ako by chceli upozorniť na jemné pradiivo a božskú čistotu Dvořákovy melodickej kvázi pomalším tempom. Opak je však pravdou, pretože ťah ich hry ide neomylné dopredu. Na druhej strane poskytujú poslucháčovi oveľa viac časového priestoru pri vnímaní bohatej melodicko-rytmickej faktúry hudobného procesu. V porovnaní s hrou ďalšieho českého kvarteta – *Kvarteto hl. mesta Prahy* (tzv. „primátorov“), pôsobia „Vlachovci“ oveľa pokojnejšie než ich razantnejší konkurenti. Musím si na tomto mieste spomenúť na citát hlavného motívu v prvej časti kvarteta (*op. 61*), ktorý sa ozve vo viole na nahrávke

vydavateľstva Deutsche Grammophon (463165-2). Na viole hrá Lubomír Malý, ktorému som svojho času napísal, ako ma týmto motívom ohúrila na celý život. Triola v hlavnom motíve tejto časti mi pripomína „sýčka“ zo skladby *Sýček neodletěl z Janáčkovho klavírneho cyklu Po zarostlém chodníčku*. Že by sa Dvořák nechal inšpirovať Janáčkom, alebo je to iba moja fantázia? Faktom je, že Janáček uctieval Dvořáka, dirigoval jeho diela a vážili si jeden druhého. Ale poďme späť k Vlachovej nahrávke. Pri vnímaní druhej časti *Poco adagio e molto cantabile* máte pocit láskavého rozhovoru štyroch priateľov, ktorí spomínajú

Jedným z vrcholných opusov A. Dvořáka je *Sláčikové kvarteto G dur op. 106*, ktoré pôsobí ako hotová symfónia pre 4 nástroje. (Ako pendant k tomuto dielu možno prirovnať iné veľdielo A. Dvořáka, *Klavírne trio f mol op. 67* – to iba na okraj.) Božská invencia A. Dvořáka vytvorila z tohto diela vrcholný monolit. Len si vypočujte druhú časť *Adagio non troppo*, ktoré začína skutočne takmer z ničoho, akoby sa z dialky vynoril nádherný súzvuč štyroch hlasov v ohromnej jednote a intenzite nasadenia. Na to nemožno nájsť slová, alebo ak by som mal použiť citát slovného mága Jiřího Suchého, tak „tu krásu nelze popsať slovy“. O nahrávke *Sláčikového kvarteta op. 106* možno povedať – použijúc názov diela veľkého spisovateľa a humanistu Stefana Zweiga, že patrí medzi „hviezdne hodiny ľudstva“. Všetko, čo Vlachovci vkladajú do svojej hry, znie prirodzene a poslucháč si neuvvedomuje mimoriadnu technickú náročnosť diela a rytmickú rozmanitosť, v čom bol Dvořák nedosiahnuteľný a neopakovateľný. 2CD firmy Bonton je doplnené o ďalšie „maestrovo“ dielo – *Maličkosti pre 2 huslí, violončelo a harmonium op. 47*, ktoré vlastne kompletizuje celé to bohatstvo hudobnej invencie A. Dvořáka. Hoci sú „*Maličkosti*“ iba príležitostným dielkom, obsahujú všetky atribúty svojho božsky nadaného stvoriteľa. Rozkošná, bohatá hudba s majstrovskými interpretmi. Na záver tohto vyznania sa Vlachovmu kvartetu by som rád podotkol, že v ostatnom čase mám šťastie hrať s dcérou Josefa Vlacha, Janou, ktorá je primáriom opäť jestvujúceho Vlachovho kvarteta. Pri našich vzájomných rozhovoroch sa moje pocity stotožňujú s jej spomienkami na interpretáciu, spôsob hry a v neposlednom rade na životné postoje jej významného otca – huslistu, pedagóga a dirigenta Josefa Vlacha.

JURAJ ALEXANDER

na čosi nevýslovne krásne, spojené s mladostou, čosi, čo v nich neustále rezonuje. Vlachovci do „špiku kostí“ vychutnávajú každú takt, ako to predpísal Dvořák, jednoducho ukázková hra sláčikového kvarteta. Scherzo v ich podaní pôsobí ako lyrické pohladenie, no i tak má všetky typické atribúty brilantnosti. Vo finále využíva Dvořák opäť formu českého tanca – furianta v tej najrýdzejšej podobe. Celá časť začína miernejšou dynamikou, no cítiť, že hudobný proces sa „valí“ neustále dopredu. Minutáž nahrávok Vlachovho kvarteta v porovnaní s Kvartetom hl. mesta Prahy je približne rovnaká, no Vlachovci pôsobia celkovo vyrovnaneršie a rozvážnejšie. Hra „primátorov“ pôsobí o poznanie rýchlejšie a virtuóznejšie. Ja osobne dávam prednosť interpretácii, akú vyznávali Vlachovci.

ZAHRAŇIČNÉ FESTIVALY

Händel Festspiele, téma Händel a nemecká tradícia, 3. - 13. júna 2004, Halle (Saale), Nemecko, www.haendelfestspiele.halle.de

Medzinárodný festival klasickej a súčasnej hudby Reggello, 12. - 17. júla 2004, Toskánsko, Taliansko, www.reggellofestival.org

Medzinárodný hudobný festival Sobinov memoriól, 27. ročník súťažného festivalu operného spevu, 18. - 31. mája 2004, Saratov, Rusko, www.opera.saratov.ru

Medzinárodný festival ortodoxnej cirkevnej hudby Hajnowka 2004, 23. ročník, určený amatérskym a profesionálnym speváckym zborom, 25. - 30. mája 2004, Białystok, Poľsko, biuro@festival-hajnowka.pl, www.festival-hajnowka.pl
young2004prague, medzinárodný súťažný festival mládežníckych zborov a orchestrov, 25. - 28. marca 2004, Praha, Česká republika, info@ifbbohemia.cz, www.ifbbohemia.cz

ZAHRAŇIČNÉ SÚŤAŽE

Medzinárodná skladateľská súťaž 2004 súťažný okruh kompozície pre 2 - 7 hráčov v rôznych kombináciách nástrojov: flauta, piko-la, hobo, anglický hobo, klarinet, basklarinet, husle, viola, violončelo a klavír, do 15 minút

termín 12. - 17. júla 2004

miesto konania Reggello, Toscana, Italia bez vekového obmedzenia

vstupný poplatok 30 eur

uzávierka 1. mája 2004

info The Reggello International Festival of Music, International Office, 40 Woolstone Road, London SE23 2SG, UK, [tel./fax +44 20 8699 8883](tel:+442086998883), info@reggellofestival.org, www.reggellofestival.org

Paganini 2004. Medzinárodná husľová súťaž
termín 16. - 26. septembra 2004

vekový limit nar. medzi 30. aprílom 1971 a 30. aprílom 1988

vstupný poplatok 100 eur (do 31. júla 2004)

uzávierka 30. apríla 2004

info Ufficio Paganiniana, E. Gestione Violini Storici, Via Sottoripa 5/5 piano, 16124 Genova - I, [tel. +39 10 5574215, 219](tel:+39105574215219), [fax +39 10 557 43 26](tel:+39105574326), violinopaganini@mail.comune.genova.it, www.comune.genova.it/turismo/paganini

Rachmaninovova medzinárodná klavírna súťaž a festival

termín 25. februára - 12. marca 2005

vekový limit nar. medzi 25. februárom 1977 a 25. februárom 1987 vrátane

uzávierka 1. apríla 2004

info Rachmaninoff International Piano Competition & Festival, 3278 Wilshire Blvd., Suite 1003, Los Angeles, California, 90010 USA, [tel. +1 213 383 35 24](tel:+12133833524), [213 309 37 01](tel:+12133093701), [fax +1 213 383 35 38](tel:+12133833538), ripfcf@usa.net, www.mcintf.org/competition2005/comp2005_rules.html

Medzinárodná hudobná súťaž Jeana Francaixa odbor klavír, fagot

termín 22. - 25. apríla 2004

bez vekového obmedzenia

vstupný poplatok 70 eur

uzávierka 10. apríla 2004

info Musici Artis Paris, 10 rue Louis Vicat, 750 15 Paris, [tel./fax +33 1 4638 3483](tel:+33146383483), concours.jf@wanadoo.fr, <http://site.voila.fr/coconours-jeanfrancaix>

Medzinárodná súťaž Maria Canals Barcelona odbor klavír, dúá (s repertoárom sonáty pre husle a klavír, violončelo a klavír, flautu a klavír)

termín 24. apríla - 11. mája 2004

vekový limit medzi 18 do 32

účastnícky poplatok klavír - 156 eur, dúá - 204 eur

uzávierka 17. februára 2004

info ARS NOVA, Gran Via de les Corts Catalanes, 654; 080 10 Barcelona, Spain, [tel./fax +32 93 318 77 31](tel:+32933187731), concours@mariacanals.com, www.mariacanals.com

Medzinárodná inštrumentálna súťaž Markneukirchen odbor lesný roh, tuba

termín 13. - 22. mája 2004

vekový limit lesný roh - nar. po 1. januári 1974, tuba - nar. po 1. januári 1972

vstupný poplatok 70 eur

uzávierka 31. januára 2004

info Musikstadt Markneukirchen, Sekretariat Instrumentalwettbewerb, Am Rathaus 2, D 082 58 Markneukirchen, Bundesrepublik Deutschland, [tel./fax +49 374 22 2010](tel:+49374222010), Instrumentalwettbewerb@markneukirchen.de, www.markneukirchen.de

Medzinárodná spevácka súťaž kráľovnej Alžbety

termín 23. apríla - 15. mája 2004

vekový limit nar. po 15. januári 1974

miesto konania Brusel

bez vstupného poplatku

uzávierka 15. januára 2004

info Secretariat of the Queen Elisabeth Competition; 20, rue aux Laines, B-1000 Brussels, Belgium, [tel. +32 2 213 40 50](tel:+3222134050), [fax +32 2 514 32 97](tel:+3225143297), info@qeimc.be, www.qeimc.be

Medzinárodná zborová súťaž 2004

odbor miešané, mužské, ženské zbery

termín 8. - 11. júla 2004

miesto konania Landkreis Miltenberg

bez vekového obmedzenia

vstupný poplatok 200 eur

uzávierka 31. januára 2004

info Kulturreferat des Landkreises Miltenberg, Brückenstrasse 2, Deutschland, [tel. +49 9371 501 503](tel:+499371501503), [fax +49 9371 501 9503](tel:+4993715019503), kultur@ira-mil.de, www.chorwettbewerb-miltenberg.de, www.vocalensemble-moemlingen.de

Medzinárodná spevácka súťaž Saratov 2004

termín 25. - 28. mája

vekový limit do 35 rokov (víťazi alebo laureáti ruských a medzinárodných súťaží)

uzávierka 15. marca 2004

info Saratov Opera & Ballet, Teatralnaya pl. 1, 410 612 Saratov, Russia, [tel. +8 845 2 242 870, 277 924](tel:+88452242870277924), [fax +8 845 2 278 421, 277 924](tel:+88452278421277924), kamin@renet.ru, opera@renet.ru, www.opera-saratov.ru

Medzinárodná zborová súťaž Guido d'Arezzo
termín 25. - 29. augusta 2004

odbor amatérske zbery (povinnosť súťažiť v min. 2 kategóriách)

kategória 1. gregoriánsky chorál, 2. polyfónia, 3. polyfónia pre detské hlasy, 4. špeciálna súťaž, 5. medzinárodný zborový festival ľudovej piesne

miesto konania Arezzo, Taliansko

bez vekového obmedzenia

vstupný poplatok 110 eur (súbor)

uzávierka 28. februára 2004

info Segreteria del Concorso, c/o Fondazione „Guido d'Arezzo“, Corso Italia, 102; 521 00 Arezzo, Italy, [tel. +39 575 356 203, 23 835](tel:+3957535620323835), [fax +39 575 324 735](tel:+39575324735), fondguid@polifonica.org

Medzinárodná spevácka súťaž Mirjam Helin 2004

termín 31. júla - 13. augusta 2004

miesto konania Helsinki

vekový limit ženy - nar. po roku 1973 vrátane, muži - nar. po roku 1971 vrátane

uzávierka 15. marca 2004

info The Mirjam Helin International Singing Competition, Finnish Cultural Foundation, Bulevardi 5 A, P. O. Box 203, FIN 00121 Helsinki, Finland, [tel. +358 9 602 144](tel:+3589602144), [fax +358 9 640 474](tel:+3589640474), mh@skr.fi, www.skr.fi

ZAHRAŇIČNÉ INTERPRETAČNÉ

SEMINÁRE A KURZY

Medzinárodný workshop mladých skladateľov

téma ľudský hlas a súčasná hudba

termín 15. - 23. augusta 2004

miesto konania Dundaga, Lotyšsko

vekový limit do 35 rokov

vstupný poplatok 100 eur, pasívni účastníci 150 eur

uzávierka 1. mája 2004

info Andris Dzenītis, International Workshop for Young Composers, Ziedona iela 5, Rīga, LV 1029, Latvia, workshop@one.lv

Skladateľská trieda

vstupný poplatok 70 eur

účastnícky poplatok aktívni účastníci 385 eur, pasívni účastníci 225 eur

uzávierka 1. septembra 2004

info impuls, Brandhofgasse 21, A 8010 Graz, office@IMPULS-EnsembleAkademie.at, www.IMPULS-EnsembleAkademie.at

Kurzy pre inštrumentálnu a komornú hru

odbor flauta, hobo, klarinet, pozauna, husle, viola, violončelo, kontrabas, bicie, klavír, dirigovanie

vekový limit študenti a mladí profesionáli

vstupný poplatok 70 eur

účastnícky poplatok aktívni účastníci 385 eur, pasívni účastníci 225 eur

uzávierka 15. novembra 2004

info impuls, Brandhofgasse 21, A 8010 Graz, office@IMPULS-EnsembleAkademie.at, www.IMPULS-EnsembleAkademie.at

Medzinárodné stretnutie mladých skladateľov 2004

termín 27. februára 2004

vekový limit do 30 rokov

uzávierka 15. januára 2004 (skladba)

info Fleur Noordam, Post Box 367, 7300 AJ, Apeldoorn, The Netherlands, [tel. +31 555 216 346](tel:+31555216346), [fax +31 555 788 797](tel:+31555788797), f.noordam@gigant.nl

Spevácke jazzové dni

odbor jazzový spev

termín 21. - 27. augusta 2004

miesto konania Soesterberg

vstupný poplatok 50 eur, študenti 25 eur

uzávierka 31. mája 2004

info Koninklijke Bond van Zang- en Oratoriumverenigingen, KBZON, Felix Timmermansstraat 50, NL 5751 LS Deurne, The Netherlands, [tel. +31 493 311 100](tel:+31493311100), [frans.walter@worldonline.nl](tel:+31334701600), [walterf@worldonline.nl](tel:+31334701622), www.debitstars.nl/vocaljazzdays/index.html, www.europacantat.org

INFO

Stretnutie medzinárodného mládežníckeho komorného zboru Usedom

termín 29. júla - 8. augusta 2004

miesto konania ostrov Usedom (Baltické jazero)

vekový limit do 25 rokov

vstupný poplatok 45 eur pre zbery z východnej Európy (na osobu), 70 eur pre zbery západnej Európy (na osobu)

uzávierka 11. januára 2004

info Arbeitskreis Musik in der Jugend (AMJ), Adersheimer Str. 60, D-383 04 Wolfenbüttel, [tel. +49 5331 4 60 16](tel:+49533146016), [fax +49 5331 4 37 23](tel:+49533143723), AMJMusikinderJugend@t-online.de, amj.allmusic.de

Konkurz do mládežníckeho orchestra Gustava Mahlera v roku 2004

odbor orchestrálné hudobné nástroje (okrem bicích)

termín 20. marca - 15. apríla 2004, 20. júla - 17. augusta 2004

vekový limit nar. medzi 1978 a 1988

bez vstupného poplatku

uzávierka tri týždne pred turnusom

info Gustav Mahler Jugendorchester, Goethegasse 1, A 1010 Wien, [tel. +43 1 512 98 33](tel:+4315129833), [fax +43 1 512 98 35](tel:+4315129835), auditions@gmj.o.at

blížšie informácie ODI HC, [\(02\) 5920 4837](tel:(02)59204837)

BRATISLAVA

OPERA A BALET SND

So 3.1. P. I. Čajkovskij: Luskáčik
G. Bizet: Carmen
St 7.1. G. Verdi: Macbeth
Po 12.1. T. McNally: Majstrovská lekcia
Ut 13.1. G. Puccini: Tosca
St 14.1. S. Prokofiev: Romeo a Júlia
Št 15.1. W. A. Mozart: Don Giovanni
Pi 16.1. P. I. Čajkovskij: Labutie jazero
So 17.1. G. Verdi: Rigoletto
Po 19.1. G. Rossini: Barbier zo Sevilly
Ut 20.1. G. Verdi: Macbeth
St 21.1. W. A. Mozart: Čarovná flauta
Št 22.1. G. Puccini: Bohéma
Pi 23.1. L. A. Minkus: Bajakdéra
So 24.1. L. Janáček: Káťa Kabanová
Ne 25.1. Predpremiérové matiné k baletu Caligula
Ut 27.1. G. Rossini: Popoluška
St 28.1. G. Verdi: Nabucco
Št 29.1. G. Donizetti: Lucia di Lammermoor
Pi 30.1., So 31.1. H. Leško: Caligula – premiéra

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA

So 10.1. KS FS
SF, Bábkohercecký súbór Teatro Neline, Martin Majkút, dirigent, Petronela Dušová, umel. vedúca
J. Suk: Pohádka
St 14.1. MS SF
Klavírný recitál Danieli Varínskej
Beethovenove klavírne sonáty – výber
Pi 16.1. KS SF
SF, Slov. filharmonický zbor, Peter Gribanov, dirigent, Marián Vach, zbormajster, Miroslav Kulhyšev, klavír, Sergej Kopčák, bas
A. Petrov, B. Tiščenko, D. Šostakovič
Ut 20.1. MS SF
Musica aeterna, Peter Zajčiek, umel. vedúci, Kamila Zajčiková, soprán, Václav Luks, lesný roh, Miroslav Rovenský, lesný roh, Gabriel Szathmáry, husle
J. Haydn, W. A. Mozart, A. Rejcha, J. I. Pleyel
Št 22.1., Pi 23.1. KS SF
SF, Slov. filharmonický zbor, Oliver Dohnányi, dirigent, Pavel Baxa, zbormajster, Natalia Melník, soprán, Vladimír Doležal, tenor, Ivan Kusnjer, barytón, Ladislav Fančovič, klavír
B. Bartók, C. Orff
Ut 27.1. MS SF
Koncert v spolupráci s Tal. kult. inštitútom Bratislava
Moyzesovo kvarteto, Nao Higano, soprán, Andrea Rucli, klavír
A. Schönberg, G. Martucci
St 28.1. KS SF
SF, Tomáš Hanus, dirigent, Juraj Čizmarovič, husle, Eugen Prochác, violončelo
J. Brahms, W. A. Mozart
Št 29.1. KS SF
Hommage à Bohdan Warchal
SKO Bohdana Warchala.: Ewald Danel, umel. vedúci
A. Corelli, F. Schubert, J. S. Bach, L. Janáček

HUDBNÉ CENTRUM

Mirbachov palác, zač. 10.30 h
Ne 11.1.
HC v spolupráci so Spolkom slov. skladateľov
Koncert z tvorby slov. skladateľov
Eva Chamilová, viola, Viera Lipátová, viola, Anežka Moravčíková, kontrabas, Janette Šingerová, klavír
R. Gašparík, L. Rajter, I. Parík, I. Zeljenka, J. Vajo,
Ne 18.1.
HC v spolupráci so Spolkom konc. umelcov
Tomáš Janošik, flauta, Dominika Haramiová, flauta, Mária Heinzová, klavír
J. S. Bach, A. F. Doppler, J. Feld, G. Briccialdi
Ne 25.1.
Gitarové duo LA BARRE, Ján Labant, Peter Remeník
Anonym, A. Piazzolla, M. D. Pujol, M. Budaš, Ph. Houghton, C. Machado, F. Mercury, P. Bellinatti

SLOVENSKÝ ROZHLAS – ÚHTAČ

Št 15.1. Malé konc. štúdio
Koncert inštrumentalistov
OLUN a jeho hostia
OLUN, Miroslav Dudík, umel. vedúci, Peter Parničan, konc. majster
Pi 16.1. Veľké konc. štúdio
Novoročný koncert
SOSR, Kirk Trevor, dirigent, Ivan Gajan, Stanislav Zamborský, klavír
W. A. Mozart, G. Mahler
Ne 18.1. Veľké konc. štúdio
Organové koncerty pod pyramidou
Ján Hora, organ
J. S. Bach, J. Brahms, F. Mendelssohn-Bartholdy, C. Franck, O. Messiaen, J. Teml

KOŠICE

ŠTÁTNE DIVADLO KOŠICE

St 9.1. G. Dusik: Modrá ruža
St 14.1. S. Rachmaninov, G. Bizet, R. Ščedrin, D. Forest: Memories for Šmok
Št 15.1. G. Donizetti: Don Pasquale
Ne 18.1. J. Neckár: Kocúr v čizmách
Ut 20.1. J. Neckár: Kocúr v čizmách
St 21.1. G. Verdi: Requiem (balet)
Pi 23.1. B. Smetana: Predaná nevesta
Pi 30.1. L. Minkus: Don Quijote
Pripravujeme – W. A. Mozart: Don Giovanni – premiéra 20.februára

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

Št 8.1. DU
Komorný koncert
Július Klein a jeho hostia
Peter Himič, umel. prednes, Vladislav Klein, fagot, Ludmila Kojanová, Pavel Novotný, klavír, Alberto Rodríguez, klarinet, Kirk Trevor, dirigent, Dychový ansámbl, Jazzový sextet
Po 12.1. DU
Literárno-hudobný večer
František Kovár, umel. prednes, Jana Bohdanová, Radoslav Zelenák, africké bubny
H. D. Thoreau: Walden alebo Život v lesoch
St 14.1. DU
Novoročný koncert pre SAV
ŠFK, Michael Rosenzweig, dirigent
W. A. Mozart, A. Dvořák
Št 22.1. DU
Koncert k Roku českej hudby
ŠFK, Jerzy Swoboda, dirigent, Tatiana Vassilieva, violončelo

R. Wagner, W. A. Mozart, A. Dvořák
Po 26.1. DU
Klavírný recitál Danieli Varínskej
Večer Beethovenových sonát – výber

BANSKÁ BYSTRICA

ŠTÁTNA OPERA BANSKÁ BYSTRICA

Št 8.1. Novoročný koncert
So 10.1. E. Kálmán: Čardášová princezná
Ne 11.1. Veľa šťastia v novom roku!, Evanj. kostol
Ut 13.1. I. Bázlik: Polepetko, org. predst.
Št 15.1. S. Prokofiev: Romeo a Júlia
Ut 20.1. G. Bregovič: Gypsy roots - čili - cigánske korenie
Št 22.1. P. I. Čajkovskij - D. Dinková: Luskáčik, org. predst.
Ut 27.1. A. Dvořák: Rusalka
Št 29.1. W. A. Mozart - D. Dinková: Božský Amadeus

ŽILINA

ŠTÁTNY KOMORNÝ ORCHESTER ŽILINA

Št 8.1., Pi 9.1., So 10.1. DU Fatra
Novoročné koncerty k otvoreniu Roku českej hudby
Oliver Dohnányi, dirigent, Ján Figura, flauta
B. Smetana, V. Blodek, A. Dvořák
Št 22.1. DU Fatra
Koncert v spolupráci s Franc. inštitútom Bratislava
ŠKO, Kirk Trevor, dirigent, Joshua Pierce, klavír
W. A. Mozart, D. Milhaud, R. Strauss

Mesto Komárno a Mestské kultúrne stredisko, Hradná 1, 945 01 Komárno

vyhlasujú na rok 2004

7. medzinárodnú spevácku súťaž Franza Lehára v oblasti operetných a muzikálových árií pre soprán a tenor

Súťaž sa uskutoční 23. – 25. apríla 2004.
Galakonzert sa bude konať 26. apríla 2004.

Uzávierka prihlášok: 29. februára 2004.

Inf. na tel. č.: +421/035/7713 439 Anna Vargová,
+421/035/7713 438 Ing. Marta Szooboszlaiová
+421/035/7713 547 Margita Malíková

Nový album perspektívnej trnavsko-bratislavskej skupiny **Fuse Jazz** (Štefan Bugala, Michal Bugala, Radovan Tariška, Eugen Vizváry, Martin Ďurdina, Juraj Gregorík) vyšiel v decembri pod názvom Labyrinth. Krst CD sa konal 11. 12. 2003 v Klube skladateľov v Bratislave.

Nové tváre slovenského jazzu – do finálového kola súťažnej prehladky Nové tváre slovenského jazzu postúpili skupiny: Time For Jazz, Sisa's Food, Doubletake a Last Minute. Dňa 7. decembra 2003 sa tieto formácie predstavili porote, ktorej členmi boli: Matúš Jakabčič (predseda poroty), Peter Lipa, Juraj Griglák, Marian Jaslovský, Marián Švečík, Ľubomír Šrámek a Radovan Tariška. Slovenská jazzová spoločnosť udelila cenu skupine Time For Jazz (Bratislava) – za štylovo čistý jazzový prejav a presvedčivé inštrumentálne výkony; a skupine Sisa's Food (Bratislava) – za kreativitu vo vlastnej tvorbe.

PRÁVE VYCHÁDZA

Igor Wasserberger: FENOMÉNY SÚČASNÉHO JAZZU

Igor Wasserberger, popredná osobnosť slovenskej a českej jazzovej publicistiky a muzikológie, prináša zaujímavý pohľad na súčasnú jazzovú scénu. Profily osobností, ktoré zažiarili v 90. rokoch minulého storočia a definujú súčasnosť, ale aj blízku budúcnosť jazzu, dopĺňa päť štúdií reflektujúcich posolstvo jazzu ako viac než storočného kultúrneho fenoménu. Mozaiku dopĺňa séria textov, veľavravne nazvaná Legendy medzi nami a portrét jedného z významných fenoménov hudby 20. storočia – Franka Sinatru.

Arnold Schoenberg: ŠTRUKTURÁLNE FUNKCIE HARMÓNIE

Štruktúrálna funkcia harmónie možno študovať nielen ako praktickú pomôcku pri zvládaní harmonických postupov a pri analýze, ale aj ako dokument o evolúcii Schoenbergovej filozofie hudby. V tomto diele možno pozorovať základnú líniu prezentácie harmonických princípov, ich rozpracovanie do podoby jednotného systému tzv. monotonality, ktorý autor aplikuje na rozbor rôznych druhov hudobných foriem od osemnásteho storočia po storočie dvadsiate. Logickým a nevyhnutným výsledkom je potom úvaha o vzťahu tohto systému k dvanásťtónovej hudbe. V poslednej kapitole (*Apolónsky pohľad na dionýzovskú epochu*) Schoenberg píše: „Jedného dňa vznikne teória, ktorá z týchto [dvanásťtónových] skladieb vyabstrahuje pravidlá. Štruktúrálny rozbor týchto zvukov bude, samozrejme, závisieť od ich funkčného potenciálu.“

Leonard Stein

Ďalšie publikácie Hudobného centra nájdete na internetovej stránke www.hc.sk/edicne.

Informácie a objednávky:

Oddelenie edičnej činnosti, Hudobné centrum, Michalská 10, 815 36 Bratislava
tel.: (02) 5920 4843, fax: (02) 5920 4842, email: distribucia@hc.sk, www.hc.sk/edicne

MOZARTOVA OBEC BRATISLAVA
člen Slovenskej hudobnej spoločnosti
člen Medzinárodnej nadácie Mozarteum Salzburg

Program 7. ročníka medzinárodného festivalu

Mozartov týždeň Bratislava 2004

8. 2. – 16. 2. 2004

festival sa koná pod záštitou veľvyslanca Rakúskej republiky
v Slovenskej republike Dr. Martina BOLLDORFA

Nedeľa 8. februára 2004 9.00 h

Svätá omša s duchovnou hudbou W. A. Mozarta

Kostol Sv. Jána z Mathy (u Trinitárov), Župné námestie 1

Sólisti a cirkevný zbor kostola

Peter ČAČKO – dirigent

Alojz ROSA – organ

Wolfgang Amadeus Mozart Missa brevis C dur KV 220
Zdeněk Fibich Beatus vir

Nedeľa 8. februára 2004 18.00 h

Koncertná sieň Bratislavského hradu

Otvárací koncert festivalu

SOLAMENTE NATURALI (Slovenská republika)

Miloš VALENT – umelecký vedúci (Slovenská republika)

Domkantorei St. Pölten (Rakúsko)

Otto KARGL – dirigent (Rakúsko)

Program:

Wolfgang Amadeus Mozart Vesperae solennes de confessore
C dur KV 339

Wolfgang Amadeus Mozart Sonata da chiesa

Wolfgang Amadeus Mozart Ave verum D dur KV 618

Peter Zagar Hommage à W. A. Mozart

premiéra (objednávka Mozartovej
obce Bratislava)

Carl Ditters von Dittersdorf Missa in C pre koncertantné husle,
zbor a orchester
(novodobá premiéra)

Pondelok 9. februára 2004 18.00 h

Prednáška Thomasa Hochradnera z *Universität Mozarteum Salzburg*
(Rakúsko) na tému *Mozart als Briefschreiber* (Mozart ako pisateľ
listov)

Mozartova sieň Rakúskeho veľvyslanectva

Štvrtok a piatok 12. a 13. februára 2004 19.00 h

Koncertná sieň Slovenskej filharmónie

SLOVENSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER BOHDANA

WARCHALA (Slovenská republika)

Ewald DANEL – umelecký vedúci (Slovenská republika)

Ludovít KANTA – violončelo (Slovenská republika/Japonsko)

Program:

Josef Mysliveček

Symfónia D dur

Franz Schubert

Sonáta pre arpeggione a klavír a mol

D 821 (úprava pre violončelo

a sláčikový orchester – Theodor Platt)

Wolfgang Amadeus Mozart Serenáda D dur KV 203

Sobota 14. februára 2004 18.00 h

Pálffyho palác, Zámocká ul., Bratislava

MARIA THERESIA HARMONIE

medzinárodný súbor hráčov na dobové dychové nástroje z Rakúska,
Maďarska a Slovenska

Program:

Johann Christian Bach

Sinfonia pre dychové nástroje

č. 4 B dur

Ludwig van Beethoven

Sexteto Es dur op. 71

Wolfgang Amadeus Mozart

– Juraj Družecký

Variácie na tému Ch. W. Glucka

Unser dummer Pöbel meint es gut

Wolfgang Amadeus Mozart

Serenáda Es dur KV 375

(v originálnej verzii)

Nedeľa 15. februára 2004 19.00 h

Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca

Záverečný koncert festivalu

KOMORNÍ SÓLISTI BRATISLAVA

(Slovenská republika)

Milan TURKOVIČ – dirigent, sólový fagot (Rakúsko)

Program:

Wolfgang Amadeus Mozart Symfónia č. 16 C dur KV 128
(slovenská premiéra)

Wolfgang Amadeus Mozart Serenáda G dur KV 525
(*Malá nočná hudba*)

Wolfgang Amadeus Mozart Koncert pre fagot a orchester
B dur KV 191

Joseph Haydn

Symfónia g mol Hob. I:83 (*La Poule*)

Pondelok 16. februára 2004 10.00 h

Hudobná a tanečná fakulta VŠMU

Majstrovský interpretačný kurz – **Milan TURKOVIČ** (fagot)

Pondelok 16. februára 2004 17.00 h

Kino Mladost', Hviezdoslavovo nám. 17

Filmové predstavenie – premietanie video live nahrávky z festivalu
v Salzburgu (Grosses Festspielhaus) z roku 1991

Wolfgang Amadeus Mozart Čarovná flauta KV 620

Viedenský filharmonici, Zbor Viedenskej štátnej opery

Sir Georg Solti – dirigent

Johannes Schaaf – réžia

Zmena programu, účinkujúcich a miest konania podujatí vyhradená.

Mozartov týždeň Bratislava 2004 pripravuje Mozartova obec Bratislava v spolupráci s Rakúskym kultúrnym fórom, Slovenskou filharmóniou,
Inštitútom Maďarskej republiky, Mestskou časťou – Staré mesto Bratislava a ita agentúrou, s.r.o./ITAMUSIC